

Popotnik

Pedagoški in znanstveni list

Štev. 1

Vsebina:

I. 1. Ob pidesetletnici. — 2. Fran Karbaš: Popotnik, naš zvesti prijatelj. — 3. Albin Spreitz: Pozdravljen Popotnik! — 4. Leo Pibrovec: Ob 50letnici Popotnika. — 5. Janko Grampovčan: Popotnik in starši. — 6. Karl Doberšek: Kako je vplival Popotnik na moje šolsko, oz. izvenšolsko delo. — 7. Franc Vrečko: Spomini in želje. — 8. Franc Hribernik: Franc Praprotnik. — 9. Prof. Fr. Fink: Naš Popotnik. — 10. Josip Kostanjevec: Popotnik 1879—1929. — 11. Anton Kosi: Kako sem postal Popotnikov sodelavec. — 12. Miroslav Pučelik: Reminiscence o M. Neratu.

II. Študijsko potovanje „Pedag. centrale“ na Dunaj:
1. Marija Dolgan: Montessorin dečji dom na Dunaju. —
2. Olga Juvančič: Učiteljske delovne zadajnice.

III. 1. Salih Ljubunčič: Metodika računske obuke u školi rada. — Die Pädagogik der Gegenwart in Selbstdarstellungen. — E. Stern: Die Erziehung und die sexuelle Frage.

Q30024418

Listnica uredništva.

S to številko zaključujemo tekoči letnik. Po številnih izjavah sodimo, da je list mikal in vplival. To je — tovariši sotrudniki — Vaša zasluga! Ob tej priliki Vam izrekamo iskreno zahvalo za pomoč.

Želeli smo, da bi ta jubilejna številka bila opremljena s slikami Popotnikovih urednikov in važnejših sotrudnikov. Ker pa bi bili stroški z ozirom na proračun preveliki, smo morali to opustiti. Upamo pa, da se bo dalo to nadoknaditi tekom prihodnjega leta, v obliki priloge.

Preostalo nam je precejšnje število člankov; te rezerviramo za prihodnji letnik. Ako morda kdo želi svoj članek preko počitnic predelati, naj piše, da mu ga pošljemo.

V zadnji številki je pomotoma izostal seznam dunajske založbe »Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien«; priložen je tej številki.

V oceno smo prejeli:

Fran Roš: Medved Rjavček.

Janko Glaser: Čas — kovač.

Pavle Flerè: »Naša prva knjiga« in njena raba.

Wester-Zmitek: Razgled z ljubljanskega gradu.

Lavo Čermelj: R. J. Boscovich als Relativist.

Karl Reininger: Das soziale Verhalten von Schulneulingen.

Karl Linke: Gesellschaft, Staat und Kultur.

Dr. Helmer: Führer f. Lehrwanderungen und Schülerreisen.

„POPOTNIK“ izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četrletno 1250 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

Naročnino in reklamacije sprejema upravištvo listov UJU, poverjeništvu Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

V uredniškem odboru so dr. Franjo Žgeč, Anton Osterc in Ernest Vranc.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: E. Vranc, učitelj v Studencih pri Mariboru.

Glavni in odgovorni urednik Rudolf Mencin. Izdajatelj Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren A. Skulj. Tiska Učiteljska tiskarna; predstavnik France Štrukelj. Vsi v Ljubljani.

Popotnik

Pedagoški in znanstveni list

Letnik L.

September-oktober 1928.

Štev. 1-2.

Smernice za nadaljnje delo Popotnika.

Z današnjo številko stopa Popotnik v novo fazo svojega delovanja! Uredništvo uvideva z velikim in najboljšim delom učiteljstva potrebo po poglobitvi vseh vzgojnih problemov, po globoki reformi vsega šolstva ter se stavi zavestno in odločno v njeno službo!

Ni to samo zaradi bojazni, da bi zaostali za drugimi narodi, tudi ne iz slepe težnje po opičjem posnemanju tega, kar se godi izven nas! Pač pa ga tirajo na nova pota težnje učiteljstva po poglobljeni izobrazbi, ki bi odgovarjala v resnici njegovim potrebam, ženejo ga izsledki znanstvene pedagogike, psihologije in sociologije.

Glavna gonilna sila pa je poznanje potreb širokih plasti, ki stremijo v današnji temi po luči in svetlobi. Vsaj z medlim žarkom bi jim naj pokazala pot v boljšo bodočnost ter jim dala z znanjem v roke sredstvo za politično, socialno, gospodarsko in kulturno dviganje!

V današnji krizi celotne družbe se nahaja v krizi tudi naše šolstvo in z njim učiteljstvo! Zahteva po globlji izobrazbi, poseganje po samoizobrazbi je samo odsev krize, kakor jo doživlja učiteljstvo radi nesoglasja med potrebami družbe in med storitvami, ki jih šola danes zmore.

Kultura in civilizacija sta se razvili v zadnjih desetletjih mogočno, in z njima stavi današnja doba večje zahteve na posameznika, kakor za časa Komenskega ali Marije Terezije.

Široke plasti je zdramila svetovna vojna! Danes pa ne zahtevajo samo dela, kruha, izboljšanja gmotnega in socialnega položaja, temveč tudi širše in globlje izobrazbe.

Ako se zaveda učiteljstvo sploh kakih dolžnosti napram narodu, se mora zavedati pač najglavnejše: dvigniti našega človeka, široke plasti, naš narod od heteronomije, kjer je bil samo pasivno orodje, k avtonomiji v mišljenju in ocenjevanju, k samostojnosti v motrenju vseh pojavov. Samo s tem bomo vzgojili narod, da bo lahko sam odločal o svoji usodi in ne bo slepa igrača v tradicnokomični, medsebojni tekmji raznih strank za moč in vlado posameznih skupin, za možnost izkoriščanja, ki se vrši pod najraznovrstnejšimi krinkami, kakor so to državotvornost, nacionalnost, ljubezen do naroda, vera itd.

Narod sam, naše kmečko in delavsko prebivalstvo mora postati temelj, po katerem se bo ravnalo vse!

Učitelj stoji brezdvomno pred težkimi nalogami, ki se jim izogniti ne more! Ne samo da zahteva današnja doba novega duha v šoli, tudi moderna psihologija (mladinoslovje) in moderna pedagogika stopata pred njo z novimi zahtevami, ki so vsaj za pretežni del učiteljstva še nove!

Navidezni uspehi stare šole na račun otrokovega razvoja niso mogli zadovoljiti ne učitelja, ne potreb mladine, ne izmiriti zahtev družbe! Posledica njenega dela je bila pasivnost otrokova, nepremično sedenje je oviralo telesni razvoj ter škodovalo zdravju, vse delo je rodilo tekmovanje in egoizem v mladih srcih, zaostajanje pa je izzivalo zavist, nevoščljivost itd. Posledice in prave neuspehe šole doživljamo v današnji družbi na vseh koncih in krajih.

Zato potreba po reformi! Zato tudi zveni vedno jačje klic, kakor ga je prvi kriknil v svet z Emilom veliki Rousseau, kakor so ga za njim proglašali Pestalozzi, Tolstoj, Ellen Key in tisoči borcev za osvoboditev otroka iz stare šole učilnice:

Pustimo mladini njeno mladost! Prinesimo v njeno življenje, v šolsko sobo solnca, radosti, veselja! Omogočimo ji v aktivnosti in ustvarjanju razvoj vseh tvornih sil! Pomagajmo ji, da se bo v resnici vživela v sodobno kulturo ter se usposobila za ustvarjanje novih kulturnih vrednot!

Temu klicu stara šola učilnica ne more slediti! Zato mora učitelj vanjo vnesti novega duha ter mora dati svojemu delu nove, svobodnejše oblike.

Ogromno delo pa lahko izvrši učiteljstvo le samo. Niti Mesije, niti čudeži ne bodo dvignili našega šolstva. Dvignilo ga bo učiteljstvo samo in sicer s poglobljenim izobraževalnim delom na samem sebi, z medsebojno pomočjo, z življenjem v otroško duševnost in v potrebe širokih plasti našega naroda!

Rousseau je dal impulze, ki živijo vse do današnjih dni! Šole ni spremenil! Pestalozzi, rojen vzgojitelj, je delal, ustvarjal, učil in vzgajal. Šola je ostala do danes skoro nedotaknjena njegovega duha! Tolstoj na Jasnoj Poljani... itd.

Edino učiteljstvo samo lahko dvigne šolo, kadar se zdrami in se zave svoje misije! Uporabiti pač mora ideje Mesijev, ki si jih pa mora osvojiti in jih pretvoriti v živo realnost, dati jim mora meso in kri!

Danes se učiteljstvo že probuja! V Nemčiji, Švici, Rusiji, Avstriji, v Angliji in Ameriki se večajo vrste pionirjev za novo šolo, mogočne pedagoške struje se borijo za osvoboditev otrokovo, za osvoboditev širokih plasti iz temelj. A tudi pri nas se svita!

V vseh dobah so bili rojeni vzgojitelji, danes pa se začnjenja vglabljeni v duševnost in potrebe otroka gros učiteljstva ter se hoče bližati s svojim delom kmečkemu prebivalstvu in delavstvu.

Popotnik pa bi naj bil tista vez med učiteljstvom, ki posreduje med posamezniki in celoto našega učiteljstva, ki prenaša tudi ideje od drugih narodov ter podpira vse, kar raste samoniklega pri nas, kar je v stanu dvigniti našo šolo, naše vzgojstvo!

Troje velikih idej se hoče držati uredništvo Popotnika ter jih poskušati realizirati.

Z vso energijo hoče podpreti idejo samoizobrazbe učiteljstva na pedagoški, psihološki in sociološki podlagi s tem, da si pridobi in vzgoji trden krog sotrudnikov iz vrst učiteljstva samega in da vzdrami latentne energije našega učiteljstva!

Drugič hoče obrniti vso pozornost na duševnost otrokovo, na sile, ki jo oblikujejo, na njegov socialni položaj ter celoten milje, v katerem živi

izven šole. Izhodišče za vso vzgojo mora postati otrok, temelj dela pa telesne in duševne potrebe otroka na posameznih razvojnih stopnjah.

Tretjič razumeva delo za narod čisto konkretno kot prizadevanje na kulturnem, političnem in gospodarskem področju, da budi že šola v otroku in učitelj izven šole v doraščajoči mladini ter odraslih vse pozitivne sile, ki so v stanju, da dvignejo široke plasti iz današnjega težkega položaja.

V tem široko zasnovanem programu pa se lahko znajde vse učiteljstvo, ki v resnici stremi za napredkom ter hoče utirati pot novemu življenju, novi družbi.

Uredniški odbor.

Poziv vsemu učiteljstvu Slovenije!

Za Popotnika je postala usodna slabost, da si ni mogel pridobiti iz samega učiteljstva stalnega in trdnega kroga sodelavcev.

Ta slabost mu je odrezala žive stike s potrebami učiteljstva, s potrebami šole, s potrebami naroda in učeče se mladine. Vrgla ga je v krizo, ki je povzročala že dolgo časa trajajoče hiranje in ki je morala končno izbruhniti javno na dan!

S teoretičnimi razpravami, ki niso imele stikov s konkretnimi potrebami učiteljstva, se je od svoje naloge le oddaljil.

Tako je ležal Popotnik nerazrezan in pozabljen v zadnjem kotičku šole — mesto da bi dramil ustvarjajoče sile, da bi vodil, užigal ter dajal novih krepkih vzpodbud in impulzov.

Knivda leži v veliki meri tudi na učiteljstvu samem, ker se ni zavedalo, da leži pomoč in rešitev iz današnje krize Popotnika ter krize vsega vzgojstva v lastnih silah, v samopomoči. K njej vodi poglobljena samoizobrazba, ki pa ne visi v zraku, temveč mora biti le odgovor na potrebe učitelja pri njegovem delu med kmečkim in delavskim prebivalstvom, pri negovanju razvijajočih se klic naše mladine.

Veliki ideji samoizobrazbe učiteljstva pa mora služiti tudi Popotnik!

Postati mora glavna žila, ki črpa iz posameznikov učiteljstva samega ter dovaja celotnemu učiteljstvu novih sil, svežih moči ter krepkih vzpodbud pri njegovem delu za kulturno, politično, gospodarsko in socialno dviganje najširših plasti našega naroda, pri razvijanju samoniklih sposobnosti naše mladine na poti k avtonomnim osebnostim.

V Popotniku bi se naj odražala vsa stremjenja, ki se pretakajo po našem pedagoškem življenju in v njem bi naj odmevali vsi važnejši pojavi na pedagoškem in vzgojnem področju drugih narodov.

S tem bo postal Popotnik učitelju potreben ter mu bo v oporo pri njegovem prizadevanju. Postal bo priljubljen in sam po sebi se bo razširil tudi na uvidevne starše, če bo odgovarjal potrebam vzgojitelja po pedagoški, psihološki in sociološki izobrazbi.

Za to pa je potrebno eno! Učiteljstvo se mora povzpeti do jasne zavesti, da lahko edino ono samo dvigne Popotnika in da ga mora dvigniti, ker ga neobhodno potrebuje.

Dovajati mu mora problemov iz dela v šoli, iz življenja in razvoja otrok, iz življenja naroda — problemov, ki stoje v središču zanimanja vzgojitelja, ki zahtevajo pozornosti in čakajo rešitve.

Vsak učitelj, vsaka učiteljica mora dati vse, s čimer lahko pomaga pri poglobitvi vzgojnega dela, pri izboljšanju in reformiranju šole, kar bi utegnilo pomagati tovarišem pri njihovem delu ter iskanju uspešnejših poti za vzgojo mladine in naroda!

Glavna naloga Popotnika obstoja pač sedaj v tem, da zbudi pozitivne, ustvarjajoče sile učiteljstva ter jih pritegne v široki krog svojih sotrudnikov. Razumljivo je, da tudi teoretičnih razprav iz drugih krogov ne odbija, v kolikor lahko pomagajo k poglobljeni samoizobrazbi učiteljstva ter k poglobitvi vseh vzgojnih problemov.

S svoje strani hoče uredniški odbor pomagati sotrudnikom ter jih varovati pred lastno slabostjo in pred kritiko tovarišev s tem, da bo priobčeval le to, kar je v resnici vredno, da se z njim seznanijo učiteljstvo. Dajal bo navodila, impulze, kritiko, kar je pač potrebno, da pridobi sotrudnike Popotniku ter jih usposobi, da bodo lahko s svojimi prispevki stalno dvigali njegovo višino v korist celotnemu učiteljstvu in narodu.

S tem poziva začasni uredniški odbor vse, ki čutijo v sebi sile in sposobnosti, da pomagajo Popotniku na višji nivo, da se zglasijo kmalu s svojimi prispevki in mu ostanejo zvesti sotrudniki! Zahvaljuje pa se tudi dosedanjim sotrudnikom ter jih prosi pomoči še vnaprej.

Uredniški odbor.

Prof. dr. K. Ozvald:

Depolitizacija šole in politična vzgoja.

(Ob desetletnici kraljevine SHS.)¹

Politična obrazba mladine dandanes na noben način ne sme več biti neke vrste pedagoška cura posterior, to se pravi nekaj, o čemer ni ravno treba kdovekaj voditi računov. Nasprotno, čim dalje več je gorečih znamenj, iz katerih ni težko razbrati, da postaja politična obrazba ena izmed najbolj perečih nalog sedanje dobe. Veliko težav v našem političnem življenju ter odtod prihajajoča nezadovoljnost in apatija ljudskih mas, manjkajoči čut politične odgovornosti, zlasti pa sumljivo pešanje čuta za javni »fair play«, nagibanje k radikalizmu, naraščajoča sebičnost in medsebojna ekskluzivnost političnih strank... ali niso to plamteča »znamenja na nebu«, ki nam vevajo čim vestnejšo skrb za politično vzgojo naroda, to je skrb, da se mlada generacija in z njo najširše plasti ljudstva zadojijo s svežim, v narodovi kulturi zakoreninjenim zanimanjem za državo?

¹ Priobčujemo članek radi aktualnosti problemov, čeprav so posamezne misli premalo jasno izražene, da bi dale lahko pozitivne smernice za politično vzgojo!

Uredništvo.

Ti in podobni pojavi nam velevalo, se resno pobrigati, da bodo njive ljudskega duha dovolj globoko izorane za pravilno umevanje državljskih pravic in tudi — dolžnosti, ki jih prinaša s seboj moderna »poli-
tizacija« družbe, to je tista vedno tesnejša vez, ki izza stoletja splošne volilne pravice spaja državo in državljane. Zlasti pa nam naročajo skrb, da ljudstvo doseže tisto zrelost duha, ki je brezpogojno potrebna za pravilno vršitev ene izmed najvažnejših pravic svobodnega državljana in katera bi edina bila v stanju, dvigniti sedanji sramotno nizki nivo našega političnega življenja — zrelost za odkrivanje pravih političnih vodi-
teljev in sposobnih državnikov. Uvaževanja vrednih misli pri-
naša tozadevno Rauchberg v svojem rektorskem govoru »Politische Erziehung« (1912).

Povsem naravno je pač, da se je kredit prizadevanja, za politično vzgojo zlasti po »letih strahote« silno dvignil ter da je »od sovraštva in sile raz-
trgano človeštvo« na koncu svetovne vojne začelo vstajenja k novemu, pa-
metnejše osnovanemu življenju pričakovati od — vzgoje. In n. pr. dunajska
»Arbeiter-Zeitung« je l. 1918. (št. 287), v oceni Börnerjeve knjige »Erziehung
zur Friedensgesinnung«, zapisala te, brez dvoma jako značilne besede: »Bliža
se čas, ko se bodo parlamentari vseh držav morali baviti z reformo vzgoje.
Tedaj se jim bo posvetovati in sklepati o sredstvih in potih, ki zajamčujejo
vzgojo mladine v smislu sporazuma med narodi. Vzgoja postane na ta način
mednarodna zadeva in bi kot ena izmed metod za pomiritev sveta tudi
moral postati predmet posvetovanj na svetovnem kongresu, ki se, upajmo,
kmalu sestane.«

To je pač silna vera v učinkovitost pedagoških idej. In obenem govori
iz tega naziranja platonski široko pojmovanje vzgojstva. Tako široko, da
se državi z njim odkazuje vloga vseobče — vzgojevalnice. Zato bi se
država na vseh p o d r o č j i h, katere obsega njen delokrog (vladanje, zakono-
daja, pravosodje, uprava), in v vseh u k r e p i h, ki jih izvršuje po svojih
organih, naj dala voditi edinole od vzgojne miselnosti. To se pravi, da bi ji
lastni raison d' être ob vsem njenem udejstvovanju, ki zadeva n. pr. javno
varnost, zdravstvo, prosveto, socialne, finančne, vojaške... stvari — imel
brez prestanka v uho šepetati vprašanje: kaj pomeni tak in tak recimo
upravni ali zakonodajni akt za rast posameznega državljana, stanju, sloja,
vsega naroda?

Toda čim bliže se pomikamo prvi desetletnici »novega« življenja, tem
bolj začenjamo revidirati svoj prvotni optimizem, zlasti pa trezno razmiš-
ljati o »m o ž n o s t i h i n m e j a h« vzgojstvenega prizadevanja. In priznati
je treba, da se tudi na področju politične pedagogike niti zdaleka niso izpol-
nile vse tozadevne nade. S tem pa nikar ne boji rečeno, da bi se tukaj sploh
ne dalo nič z uspehom začeti; marveč to hočem reči — da se delo ni na
pravi način v roke vzelo. Kako globoko da segajo idejne korenine teh pro-
blemov, to je pokazal n. pr. E. Spranger s svojo od berlinske akademije
znanosti obelodanjeno razpravo »Die wissenschaftlichen Grundlagen der
Schulverfassungslehre und Schulpolitik« (1928) in pa Th. Litt v knjigi
»Möglichkeiten und Grenzen der Pädagogik« (1926). Ker politična peda-
gogika ni upoštevala mej, katere so njenim možnostim potegnjene od
stvarne logike njenega bistva, zato so se nad njo v precej obilni meri izpol-
nile svetopisemske besede: »Kdor si daje z mečem opravka, ta se od meča
pogubi.« Pokazalo se je namreč, da je politična vzgoja z dveh strani ogro-
žena od — politizacije, ali z drugimi besedami, da tudi najboljše

mišljeno prizadevanje za politično obrazbo, ako se ne zna čuvati, prav lahko postane žrtev politike.

Ena izmed obeh tozadevnih nevarnosti ima svoj izvor v dejstvu, da se politično življenje dandanes pač že izključno odigrava v strankah ali bolje rečeno v medsebojni borbi političnih strank. Slehera izmed njih ima namreč samo svoj enostranski interes v mislih ter je le tedaj pripravljena, se udejestvovati v prid nad strankami stoječe države, ako bi od tega imela čim več koristi ter bi dobila odločilen vpliv v državi — na škodo drugih strank. In izkustvo uči, da je politična vzgoja že dokajkrat svojo vlogo umevala tako, da se je, n. pr. po mladinskih organizacijah, postavila v službo tistega svetovnega naziranja in teženj, oziroma diktatov, ki se imenujejo »program« te ali one politične stranke. Ko vendar prava naloga politične pedagogike ni vzgajanje strankarjev, temveč vzgajanje — državljanov!

A druga nevarnost je dana tedaj, če pedagogika podleže mamljivi izkušnji, da bi šla politiko — »pedagogizirati«. Če recimo pedagogika nastopi s prizadevanjem, da bi gojenčeva država naj dobila to in to obliko: če skuša n. pr. gojenca ogreti za nacionalistično ali demokratično ali kako drugo smer njegove države, češ, tako preustrojena država bi bila najbolj kos svojim kulturnim nalogam. Toda pedagogika, ki ima za svojo idejo oblikovanje človeka, bi naj skrbno uvaževala, da se ji mora maščevati njena neprevidnost ali skoraj bi dejal drznost, ako sega na tuje, od čisto drugačnega duha, to je od težnje po oblasti obvladano politično področje ter bi mu hotela ukazovati. Samo na videz igra pedagogika ob takem »pedagogiziranju« države nadrejeno, vodilno vlogo; a v istini se vpreza pred voz čisto nepedagoških ali pa celo protipedagoških teženj, ko n. pr. zagovarja to ali ono politično zamisel ter ji tako pomaga do večje moči. Sijajen zgled je sovjetska pedagogika, v kolikor ji je najvišji cilj, vzgajati za komunistično obliko države ter tako ustvarjati proletarsko razredno zavest.

Edini uspešni odstranjevalec teh nevarnosti je — depolitizacija šole in vsega vzgojstva. Misel teh besed pa ni nemara ta, da vzgojstveno prizadevanje puščaj politično obrazbo mladine lepo na miru. Depolitizacija je marveč v tem, da se za načelno izhodišče politični vzgoji ima vzeti: ne dnevna, od strankarskih interesov pa osebne prestiza narekovana politika države, temveč — čim čistejše bistvo države, to je osnovnovažne strani države, brez ozina na njene trenutno dane naloge, težave, doživlja je skrbi... te ali one države.¹

¹ Gl. Litt, l. c., str. 13—15.

Dr. Maks Robič:

J. J. Rousseau.

Dne 2. julija t. l. je minilo poldrugo stoletje, da je prenehalo biti nesmirno, globokočuteče in kljub vsem zmotam ter zablodam plemenito Rousseaujevo srce. Naslednje vrste naj bodo posvečene spominu tega velikega moža.

Kajti izreden človek je bil Jean Jaques, ne samo kot svojevrstna osebnost, ampak tudi po ogromnem vplivu na svojo, predvsem pa na sledečo dobo vse do današnjega dne. On ni bil samo pedagog, ampak tudi kritik kulture, državoslovec, skladatelj, pisatelj, pesnik in filozof. Tudi Rousseau nam je eden izmed dokazov, da je pravi in velik pedagog samo oni, ki ima jasen svetoven in življenski nazor, saj je pedagogika več kakor metodična spretnost v podajanju določene učne tvarine.

Zgodovino svojega burnega življenja, ki mu je prineslo le malo dni neskaljene sreče, si je napisal Rousseau v zadnjih letih svoje življenske poti sam. Njegove »Confessions«, ki se odlikujejo po veliki točnosti in nenačadni odkritosrčnosti, so izšle seveda šele po njegovi smrti in so delo posebne vrste. Pisati jih je začel, ko je bil prepričan, da ga obdajajo sami ogleduhi in zarotniki, ki hočejo škodovati njegovemu dobremu glasu in ga uničiti. Zato je hotel biti v svojih »Izpovedih« popolnoma resničen in je ta cilj v izredno veliki meri tudi dosegel. To je življenjepis, kakor bi ga nikdo ne mogel napisati o samem sebi resničneje in lepše. Ves trud poznejših je mogel ob uporabi vseh dostopnih virov popraviti Rousseaujeve podatke skoro samo v nebestvenih točkah. Ker je vsako pripovedovanje Rousseaujevega življenja le slabo nadomestilo njegovih »Izpovedi« — ki v ostalem niso pisane za mladino, ampak za odrasle — zato jih mora prečitati vsak, kdor hoče res poznati tega velikega pedagoga. Sploh je boljše prebrati eno delo kakega slavnega moža, kakor deset knjig o njem. Studij originalov ali dobrih prevodov daje namreč pravo in temeljito, čitanje opisov in obnov pa površno znanje in izobrazbo.

Rousseaujeva osebnost, ki je ključ za razumevanje njegovih spisov, mnogo bolj kakor pri marsikaterem drugem pisatelju, spada med najbolj zapletene in najzagonetnejše, kar jih poznamo, saj se zdi njegov značaj poln nasprotij. In vendar je Rousseau enotna osebnost. Temeljna poteza njegovega značaja — kolikor se sploh da spraviti kaka individualnost na enotno formulo — je čustvenost, nadvlada srca nad razumom. Čustvenost je bila pri Rousseauju tako silna, da ga je mnogokrat popolnoma prevzela, zato često ni mogel zadržati solz in je napravil na svoje znance vtis plahega in okornega človeka, ki pride hitro v zadrego. Navalni njegovih čustev so ga spravili tu pa tam v še slabšo luč. Ko je dobil n. pr. njegov spremljevalec sredi mestnega trga nepričakovan napad božjasti, je Rousseau zbežal in tako zbudil videz brezsrčnega človeka. V resnici pa ga je prav njegovo mehko in razburljivo srce pognalo v beg, ker mu je prišel ta napad popolnoma nenadno. Da je obdolžil služkinjo tatvine, ki jo je bil izvršil sam, tudi to treba mogoče razlagati slično, pravtako morda nekatere znake lažnivosti in nehvaležnosti, saj vidimo v mnogih drugih slučajih, kako je znal biti Rousseau hvaležen, resnicoljuben, usmiljen in dobrotljiv.

Iz tega Rousseaujevega idealizma srca izvirata njegov globoki smisel za naravo in naravne lepote ter ljubezen do življenja na deželi, česar njegovi pariški prijatelji niso mogli razumeti in so ga zato smatrali za nekoliko »prismuknjenega«. Naravo in življenje na deželi so sicer opevali že drugi, toda Rousseauju in z njim modernemu človeku sploh je postal oddih v naravi in njeni mirni lepoti življenska potreba. Isto velja za Rousseaujevo veselje do potovanja peš.

S temeljno potezo Rousseaujevega značaja se popolnoma sklada, da mu je bila najljubša umetnost glasba, saj je ta umetnost najbolj sposobna izraziti vsa, najsilnejša pa tudi najgloblja in najfinejša čustva ter nastrojenja človeškega srca. Rousseau je bil tudi v glasbi ustvarjajoč, poedine njegove skladbe so še danes žive in sveže.

Z vsem tem se popolnoma strinjata tudi sanjavost in živahna domišljija, ki ju vidimo pri Rousseauju razviti v toliki meri, da ima svet sanj in domišljije za njega skoro večjo vrednost kakor dejstvenost sama; pa tudi ona lastnost, ki jo sam imenuje lenoba, ki pa je lenoba posebne vrste in se kaže v tem, da dela in piše Rousseau samo to, kar ga veseli, pri čemer je udeleženo predvsem njegovo srce. Takih nalog se loti z največjo vnemo, vse vsiljeno pa mu je zoprno. Odtod tudi Rousseaujevo hrepenenje po neodvisnosti in svobodi, pa tudi nestanovitnost, nedoslednost v življenju in naukih ter popustljivost nasproti sebi in drugim. Rousseau se kaj rad popolnoma predaja trenutku in trenutnemu razpoloženju.

Tem lastnostim se pridružuje pri Rousseauju še močna čutnost, v kateri pa vendarle prevladuje, da se poslužimo modernega razločevanja, erotičnost nad seksualnostjo. Njegove »Izpovedi« nam jasno izpričujejo, da mu pri ljubezni do drugega spola večinoma ni bilo toliko do telesnega uživanja kakor do občutkov in sanj, ki jih zbuja ta nagon.

Taka narava, kakršna je Rousseaujeva, ni mogla prenašati popolne samote, ampak je potrebovala prijateljstva, in sicer velikega prijateljstva, ki ne pozna pridrzkov, ampak zahteva popolno soglasje, skratka vse, ker daje tudi samo vse.

Tudi globoka Rousseaujeva religioznost izvira predvsem iz srca in čustva. Razumljivo je, da je prišel s to svojo vero, ki jo je najlepše izrazil v 4. knjigi »Emila« (veroizpoved savojskega vikarja), v spor i s tedanjimi prosvetljenci — deisti in materialističnimi ateisti — ter njihovo vero suhega razuma, i s cerkvenimi predstavniki ter njihovimi dogmami in nauki o razodetju, ne samo s katoliškimi, ampak tudi s protestantskimi. Sploh se bojuje Rousseau tudi sicer proti dvema taboroma: proti tradicionalnim močem v državi in cerkvi na eni in proti tedaj cvetoči prosvetljenosti, zlasti njeni francoski obliki na drugi strani.

Rousseau neguje z mnogimi poznejšimi vred svoje občutljivo srce kakor dete in ga razvaja, dokler ne postane razuzdano in bolno.

Kdo bi se čudil, da se Rousseau s svojim značajem, kakor smo ga skušali orisati, ni mogel znajti, kaj šele sprijazniti s tedanjim Parizom — in Pariz je bil v XVIII. stoletju še bolj središče zapadne kulture, kakor je danes!

V razočaranju in nekaki samoobrambi je razvil Rousseau tedaj lastnosti in izvršil dejanja, ki jih ne moremo popolnoma razumeti ali odobravati. Sem spada njegova poznejša osornost, brezobzirnost, ciničnost in čudaštvo. V zavesti svoje vrednosti postaja vedno bolj ponosen, da, ošaben. Njegov uvod v »Izpovedi« je na primer vse prej kot skromnost. Rousseau se zaveda svoje

posebnosti, ki jo kaže navzven celo v posebni noši, zahteva svoja prava, pozablja pa često na svoje dolžnosti. Tu mislimo predvsem na njegovo postopanje z lastnimi petimi otroki, ki jih je po vrsti oddajal v najdenišnico. Kljub temu, da ni bil ta postopek tedaj nič nezaslišanega in kljub vsem razlogom, ki jih navaja Rousseau v »Izpovedih«, ga pri možu, ki išče novega človeka in novo družbo, ne bi smeli najti.

Ker se je Rousseau tudi v prijateljstvu popolnoma predajal temu čuvstvu in zahteval isto od svojih prijateljev, mu razočaranja niso mogla ostati prihranjena. Razočaranje pa ga je gnalo vedno bolj v občutljivost in razdraženost, dokler se ni sprl skoro z vsemi prijatelji. Iz vedrega, brezskrbnega in zaupljivega mladega Rousseauja, ki je ljubil vse ljudi, se je izcimil sčasoma najhujši zaničevalec človeštva.

Mnogokrat se je ustavil Rousseau pri najmanjših zaprekah, v težavah, ki so se mu stavile nasproti, je vedno bolj slutil organizirano zaroto, dokler ni bil na koncu svojega življenja blizu pregonske blaznosti, da, bržkone je bil že blazen.

Ker je Rousseau subjektiven mislec, ki ne zajema iz vnanjega sveta, ampak iz samega sebe in piše samo o tem, česar je njegova duša prav tedaj polna, zato pri njem ne moremo govoriti o nobenem v vseh podrobnostih se skladajočem sistemu. Posebno »Contrat«, kateremu je družba vse, poedinec pa nič, stoji idejno precej izoliran od večine ostalih spisov, v katerih zastopa Rousseau v glavnem individualistično stališče. V našem stavku pa se moramo omejiti na kratko označbo njegovih najvažnejših del.

(Konec sledi.)

Leo Pibrovec:

Moderna šola in disciplina.

Moderni razvoj, ki sili v naše šole, je našel v meni svojega zaščitnika. Seznanil sem se z njim in odprl mu duri svoje šolske sobe. Ni mi žal. Reči moram, da sem kot učitelj takorekoč nanovo oživel. Moja energija je dobila nov pogon. Z resničnim veseljem se mudim pri deci in neko skupnostno čuvstvo nas veže vse kot delavno zajednico. Radi pozdravimo vsakega gosta v svoji sredi, da se leta na lastne oči lahko prepriča o veliki vrednosti novih metod. Precej gostov smo že sprejeli in še vsakdo izmed njih je pokazal navdušenje za naše šolsko delo.

Nek ugleden šolnik pa, ki se je še premalo seznanil z novimi metodami, mi je nekoč rekel: »Jaz sem tudi za tvoj način poučevanja, le način bomo morali najti, da bo v takih razredih trda disciplina.« Osupnile so me te besede, a spoznal sem, da dotičnik nima pravih pojmov o novem načinu poučevanja. Pri njem, kakor pri mnogih drugih, je še vedno kriterij dobre šole vojaška disciplina. To diši po avstrijskem militarizmu, ki nam je prešel tako globoko v kri in mozeg, da se še danes ne moremo rešiti teh zablod.

Da, v Avstriji je vladal militarizem in vojaški duh je prevladoval tudi v šoli. Vzor mladinske vzgoje so bili »Knabenhorti«, in Avstrija bi najraje vse šole militarizirala. Tedanji nadzorniki so v prvi vrsti zahtevali železno disciplino ter so nam opetovano ponavljali svojo dogmo: Kar je mlin brez vode, to je šola brez trde discipline. Nikdo pa ni pomislil, da smo tedaj uničevali otroško samostojnost in osebnosti, ker smo bili prezvesti Herbartovi privrženci. Časi so se polagoma spremenili in naše delo preobrazili. Toda ne misli, tovariš, da v novih šolah ni discipline. Je, morebiti še boljša, a ne temelji na sili.

V stari šoli vlada disciplina, ki temelji v učiteljevi avtoriteti. Učitelj kot državni nastavljenec ima v razredu vso oblast. Z raznimi kaznimi lahko prisili otroke, da se mu popolnoma podvržejo. On je neomejen gospodar in gorje mu, kdor se mu zoperstavi. Poglejmo pa deco. Vse polno nagonov je razvitih v nji. Otroci se hočejo gibati, ker se morajo. Organi so namreč v njih nežni dobi še nerazviti in kretati se morajo, da se snov v telesu lahko menjava. Otroci hočejo pripovedovati, radi bi zvedeli razne reči, tovariš bi rad pomagal tovarišu; toda, malčkom je vse to večinoma zabranjeno, ker šolski paragrafi zahtevajo mirno sedenje in sprejemanje samo tega, kar učitelj podava. Učitelj, ta je poosebljena učenost v razredu, in vse je ničevno, čemur on ne pritrди. Dostikrat nima učenec z učiteljevim visokim podavanjem nobenega stika; toda revež mora mirno sedeti in poslušati ne razumljivega učitelja, zumaj pa kliče otroka življenje v svobodo. Trda disciplina je spremenila šolo v kasarno, aktivnost otrok, samodelavnost, veselje do dela, vzgoja osebnosti, vse je podvezano; le učitelj je ponosen na red v šoli. Zadehlo ozračje. Učenec se čuti pod strogim učiteljevim nadzorstvom, saj učitelj vedno sumi, da hoče otrok skočiti »preko ojnica«. Vsako dejanje ocenjuje tak učitelj s tega ozkega, nepedagoškega stališča in radi tega ni nobenega medsebojnega zaupanja. Vse je prisiljeno, pusto, mrtvo. Ubogi otroci! Njih mladostna doba se jim kvari, jemlje se jim veselje, vedre misli in sreča. Učitelj, kateremu je ideal trda disciplina, naj ne bo preponosen na svoj red v razredu. Vsak orožnik je sposoben za tako delo, za vzdrževanje takega reda, kjer vlada le pokopališki mir in kraljuje duševni spanec.

Pa pogledjmo take otroke, ki so bili v šoli »zaslužnjeni«, na prostem. Slabi značaji so to. Ničesar lastnega ne zapaziš v njih, nimajo volje, ne hotenja. Šola jih je vzgojila v klečeplaznike, naučila jih je kriviti hrbet in zbudila je v njih lastnosti, ki so s tem v zvezi: hinavščino, zavist itd.

Preidimo pa k novi šoli. Tudi tu vlada disciplina, ki temelji na učiteljevi avtoriteti; toda na avtoriteti, ki si jo učitelj pri otrocih sam pridobi. Tu ne vladajo mrtvi paragrafi, ki so jih skovali življenja siti birokrati, da zaslužni z njimi življenja polno deco; deco zdravih živcev in nazorov, ki jih ne znamo ceniti, če se ne poglobimo v otroško dušo. Novi učitelj mora biti potemtakem dober psiholog. Preiskati mora otroške zmožnosti, katere potem razvija. Tu sem spadajo tudi prvi pojmi o disciplini. Otrok je član delovne zajednice in kmalu spozna, da mora vladati v skupnosti red in mir, ker je sicer vsako delo brezuspešno. Doživljaji ga privedejo do tega prepričanja in zato mu ti pojmi preidejo v voljo.

Čimbolj se otrok razvija, tembolj se usidrava v njem smisel za red in mir. Radi tega spoznanja otroci potem sami sebe obvladajo in v razredu je disciplina, kakršne ne ustvari nobena sila. Ljubezen vlada tu, medsebojni obziri, veselje do dela in hrepenenje po popolnosti. Vsakdo se omeji v korist celote. Vse to pa je tudi že priprava za dobro državljansko vzgojo, ker bodo

otroci z doživetji spoznali, da mora v državi vladati red, če hočemo, da bodo državne razmere dobre.

Morebiti kak tovariš dvomi o mojih besedah; tega tovariša bi povabil v svoj razred. Kaj bi videl?

Otroci, veseleč se popolne prostosti, so vtopljeni v delo. Vrše se debate, ocene, stavijo se vprašanja, pripoveduje se, prednaša. Tekma za tekmo razvija duševno življenje, boj za prvenstvo se bije in ni časa za disciplinske pregreške; če pa so, jih pa ves razred obsodi, kar je gotovo izredno učinkovito in uspešno. V takem razredu tudi ni jeze na učitelja, ker ta ne rabi nobene sile; nasprotno pojavlja se velika ljubezen do njega, ker je pač otroški prijatelj in svetovalec; najbolj pameten pa je pri mladini že eo ipso otroški voditelj. Tudi prevzetnežev in napihnjencev ni v razredu, ki bi s svojimi dejanji in obnašanjem kvarili red. V raznih debatah se namreč izkažejo zmožnosti posameznikov in vsakdo spozna svoje mesto v šolskem duševnem razvoju. To ga privede do ponižnosti in skromnosti, kar je za šolski red tudi velike važnosti.

Otroci v novi šoli živijo v lepi vzajemnosti in samodelavnosti je krona šolskega življenja. Večkrat, ko stopim v razred, najdem deco že pri delu. Ni čakala na moj prihod, ker ve, da se uči lahko tudi brez mene, saj se uči lahko tudi otrok od otroka. Ko vstopim zjutraj v razred, najdem dostikrat kakega učenca na odru, ki živahno deklamira. Skupina tovarišev okrog njega ga verno posluša in se pripravlja na debato, ki se nato vrši. Ali ni to disciplina, ki jo ustvarja osebna svoboda in samodelavnost? Večkrat sedi pred poukom kak deček na klopi in pripoveduje o nekem svojem zadnjem dogodku; nato sledi vprašanja po detajlih. Podobnih dogodkov se spomni tudi še več prijateljev. Najlepši red vlada pri tem in to brez učiteljevih groženj, brez bojzani pred kaznijo. Deček razlaga tovarišu pred tablo, koliko drv da prinese tekom leta iz gozda domov. Z zanimanjem sledi temu dejanju ves razred. Drug deček računa, koliko je potrošil za proviant povodom izleta, itd. Vidiš, neverni Tomaž, v takem razredu vlada disciplina brez mrtvih paragrafov, s kakršnimi so nas nekoč morili. Tirani so nas mučili in vzgojili so zopet le tirane. V novi šoli pa ni tiranov in bistvo njeno je razvoj otroških sil in priprava otrok za življenje, tako, da je otrok oboje rožen z vsem potrebnim za nadaljnje življenje, ko zapusti šolo. Marsikako razočaranje na ta način odpade in mlademu človeku se olajša borba za kruh. To je bistvo šolske naloge, ne pa drakonični disciplinski paragrafi. Pustimo pa otroku pri vsem delu naravno živahnost in dobro razpoloženje; ga vsaj spoznamo v njegovi odkritosrčnosti in v naravnem razvoju. Radi svojih bolnih živcev ne zatrimo narave v mladih ljudeh.

Gotovo pa je, da prenapolnjeni razredi ovirajo delovanje v novi šoli. Zato moramo stremeti za razbremenjenjem razredov. Država mora našemu utemeljenemu pritisku ustreči; kajti kdo drugi, kot država, ima korist od našega dela.

Te vrstice sem napisal v premišljevanje onim, ki ocenjujejo kot najboljše tiste učitelje, ki se ponašajo z dresuro namesto z vzgojo. Jaz pa nisem ponosen na take tovariše.

Anton Skala:

Iz življenja duševno zaostalih otrok.

Navada naša je, da se nehote vprašamo, ko vidimo slabotnega, v razvoju zaostalega otroka, ki je vzbudil našo pozornost s svojo nemirnostjo, otopelostjo, posebno nerodnostjo, nerazvitim govorom ali s kako drugo nenormalnostjo: Kaj mu je? Zakaj je takšen? Kdo so njegovi starši? Navadno si tudi odgovor na ta vprašanja najdemo kar sami, ki se največkrat glasi: podedovano, starši so pijanci, posledice bolezni. Ti odgovori, ki so često le ugibanja, so seveda nezadostni. Kdor pa hoče duševno zaostalega otroka prav spoznati, mora poznati otrokov razvoj od spočetja dalje. Poizvedeti mora: kdo in kaj so otrokovi starši; katere bolezni so prestali in katerim so podvrženi; ali so vdani pijančevanju; razliko v starosti med možem in ženo; ali sta v krvnem sorodstvu; vzrok smrti roditeljev; koliko otrok je bilo v zakonu, oziroma od iste matere; njih starost in spol; vzrok smrti pri otrocih; koliki otrok je zaostal; duševne bolezni, epilepsija in živčne bolezni v sorodstvu; posebnosti ob porodu; kdaj je otrok shodil; kdaj je začel govoriti in kdaj je dobil zobe; katere bolezni je prebolel; njihove posledice; katere nesreče so se mu pripetile; ali je poškodovan radi pretepanja ali padca; katere in kakšne telesne napake ima otrok; napake oči, ušes, nosa in govoril; napake v govoru; kaj navajajo starši kot vzrok duševne zaostalosti; domače razmere: ali je otrok nezakonski, ima očima ali mačeho, samo očeta ali samo mater; ali je sirota ali rejenček; žive starši ločeno; kdo vzgaja in skrbi za otroka doma in kako?

Da vzgojitelj vse te podatke zbere, mora povabiti k sebi mater ali rednika in se z njim razgovoriti. Ogledati si mora otrokov dom in dobiti podatke o starših na pristojnih mestih. Pa poslušajmo, kaj nam povedo matere same o teh svojih revčkah!

1. Mati šletne deklice, ki obiskuje 1. razred pomožne šole v Mariboru, navaja sledeče: Dekličin oče je bil zdrav in dvajset let starejši od matere; padel je v vojni. Deklica je nezakonska. Mater je vest o nosečnosti silno potrla. Stara je bila 25 let in zelo nervozna. Večkrat jo je bolela glava in gojila je neprestano samomorilne misli. Zauživala je radi tega velike doze morfija. Dva materina bratranca sta znorela in umrla v blaznici v starosti 24 in 26 let. Porod je bil normalen ali zelo težak. Deklica je edinčka. Zobe je dobila pravočasno, pač pa je začela pozno govoriti; prve poizkuse je delala šele koncem tretjega, a razločno je govorila koncem petega leta. Deklica trpi že od rojstva na glavobolu in je bleđa. Otrok sploh nima pravega doma. Očim je pijanec in zapravljivec, zato mora mati z doma, da kaj zasluži in siromašno prehrani sebe in otroka. Med tem nadzoruje deklico stara mati, ki ji daje preveč svobode, tako da dostikrat zaide po ves poldan v kvarljivi vrvež počestnega življenja. V občevanju z materjo je deklica sirova, se ji večkrat upira in jo hoče v jezi celo tepsti.

V tem slučaju bi lahko sklepali, da je deklica duševno zaostalost podedovala, saj nahajamo v sorodstvu kar dva slaboumna; vendar pa se dedna obremenjenost ne da tako lahko dognati, ker se enemu vzroku duševne zaostalosti pridružijo vselej tudi drugi. V tem slučaju na pr.: živčno bolna mati, zastrupljanje z morfijem, slabe domače razmere. Pa tudi ni potrebno in ni vzgojiteljeva naloga, da ugotovi natančen vzrok duševne zaostalosti, zakaj to je naloga zdravnika, ki otroka preišče in da navodila vzgojitelju. Pač pa mora natančno poznati otrokov razvoj v predšolski dobi.

Med vzroki duševne zaostalosti navajamo dejstvo, da je otrok nezakonski. Večkrat se sliši: Seveda je otrok slaboumen, saj je nezakonski! Ali pa je to res tudi vzrok duševne zaostalosti? Samo po sebi ne, ako je otrok spočet od zdrave matere in zdravega očeta in so prilike take, da se otrok lahko nemoteno razvija. Saj tudi krvno sorodstvo in obila plodovitost kot taka še ne more biti vzrok duševne zaostalosti. Ali nevarnost je velika, da ta in oni činitelj postane vzrok. Ako sta oče in mati zdrava, četudi sta si v sorodu, je v največ slučajih zdrav tudi otrok, obratno pa je veliko možnosti, da je zarod iz zakona bolehnih sorodnikov tudi slaboten in v razvoju zaostal. Radi preobilih porodov mati oslabi in ne more roditi krepkih, normalno razvitih otrok. Prav tako je velika nevarnost, da nezakonska mati ne rodi zdravega otroka; saj so največkrat razmere, v katerih se je nezakonsko dete spočelo in ga je mati nosila in rodila, vse prej ko povoljne za zdrav, pravičen razvoj otroka. Največ nezakonskih otrok se spočne na raznih zabavah in veselicah, domačih praznikih, ob trgatvi, mlatvi in žetvi. Alkohol kumuje že ob spočetju. In znane so nam okoliščine, v katerih nezakonska mati otroka rodi in odgoji. Kaj pravi druga nezakonska mati?

2. Tilka, desetletna učenka prvega razreda pomožne šole je nezakonski otrok. Mati, dninarica, je morala izročiti novorojenčka svoji materi, dninarici izven mesta, ki je tudi morala dan za dnem za kruhom. Poleg novorojenčka pa je imela stara mati v varstvu dve leti starega nezakonskega bratca od te deklice, ki je že hodil. Kadar je šla mati na delo, je položila deklico v škatlo in jo porinila pod posteljo, da ne bi storil starejši otrok mlajšemu zlo. Tam je ostala deklica ves dan brez vsake postrežbe v največji nesnagi. Vsled tega je otrok tako zaostal, da je bil v starosti dveh let še kakor novorojenček. V tej starosti je prišla deklica k svojemu varuhu, kjer so morali ravnati z njo kakor z dojenčkom. Govoriti je pričela šele v 3. letu, hoditi v 4., zobe pa je dobila šele v 6. letu. Prebolela je oslovski kašelj in mumps. Pri varuhu ji ni slabo; ker so sami revni, ji ne morejo preskrbeti potrebne obleke in tudi hrana ni vselej zadostna. Deklica se rada zlaže, kar na lepem začne pripovedovati razne dogodke, ki pa si jih seveda vse sama izmisli. Rada zahaja med fante in kljub kazni išče vedno njihove družbe. Je nagle jeze in bi v jezi vse raztrgala, a ko jo ista mine, kar po vrsti vse objema in jih prosi odpuščanja.

Omenil sem, da pri nezakonskih otrocih največkrat kumuje alkohol.

Alkohol, ki je največji sovražnik človeštva, zavzema prvo mesto tudi med povzročitelji slaboumja. Bourneville, francoski psihiater, je med 1000 preiskanimi slaboumnimi otroki v Parizu dognal, da je bil v 470 slučajih oče pijanec, v 84 slučajih mati, v 65 oba, v 170 slučajih je bilo dvomljivo in le v 209 slučajih niso bili starši alkoholiki. Lunier trdi, da je v Franciji 50 % slaboumnih vsled alkohola, Bayertal za Nemčijo v 53 %, Koller za Švico v 30 %, prav toliko navaja Fletscher Beach za Anglijo, Dahl za Norveško 50 do 60 %, kar bo najbrže veljalo tudi za naše kraje.

Malo je možnosti, da bi se od alkoholikov rodili zdravi otroci in če se, je njihov razvoj vedno ogrožen.

Ali je tudi enkratna pijanost vzrok slaboumja? Bourneville je v 1000 slučajih slaboumja brezdvomno dognal slaboumje vsled enkratne pijanosti v 57 slučajih, v 24 slučajih pa je bilo dvomljivo. Bezzola, švicarski psihiater, je dognal, da se največ slaboumnih otrok spočne v božičnem in postnem času, ko se največ pijančuje.

Schroder je napravil poizkus o kvarnih posledicah uživanja alkohola z domačimi zajci. Dognal je, da so bitja, ki uživajo alkohol, mnogo bolj podvržena boleznim, zlasti trpe vsled slabe prebave. Slaba prebava pa vpliva na razvoj vseh organov, posebno na razvoj možganov. Otroci, zastrupljeni s kroničnim alkoholizmom, niso stalno pazljivi, imajo oslabiljen spomin in zelo težko pojmujejo.

Naj navedem dva slučaja iz naših krajev:

3. Oče 8-letnega učenca prvega razreda pomožne šole je notoričen pijanec in trpi na izraziti nevrasteniji. Posebno prevladuje afekt žalosti. Večkrat joče kakor otrok in je neutolažljiv. Pred nekaj leti je prebolel pljučnico. Star je 50 let. Njegova bolezen ga ovira pri izvrševanju poklica, zato je v družini beda in stalen prepir. Mati je zdrava in zelo mirne narave. Izmed 5 otrok živita 2 deklici, ki sta normalni, a anemični in zelo nervozni; drugi dve sta se zadušili med porodom. Tudi dečkov porod se je izvršil težko, z zdravniško pomočjo. Do 6. leta je prebolel otrok dvakrat pljučnico in po drugi prestani bolezni je že mati zapazila, da otrok v duševnem razvoju zaostaja. Pri najmanjšem iznenadenju se otrok silno prestraši, spi zelo nemirno in se med spanjem večkrat prebudi in kriči. Ko je bil deček star 5 let, je padel z dva metra visoke lestve ter se močno poškodoval na glavi. Domače razmere so silno neugodne. Oče se je že tako udal pijančevanju, da zapravi ves svoj zaslužek in je družina čestokrat prav v obupnem položaju. Deček je zelo nemiren, občutljiv in nestanovit. Je egoističen, nevoščljiv, jezljiv, celo surov. Ne dela rad, le prisiljeno, treba ga je vedno znova priganjati; naveliča se hitro in se ne veseli uspehov svojega dela.

4. Oče 9-letnega otroka delavke je bil pijanec in je v 39. letu starosti umrl na srčni kapi. Pogostokrat je prihajal v poznih nočnih urah domov pijan, razbijal in tolkel, da je bila vsa družina zbegana in prestrašena. Mati je prestala mnogo strahu, razburjenja in revščine med nosečnostjo. Čestokrat ji je primanjkovalo najpotrebnejše hrane. Vseh otrok je bilo 8. Pet se jih je rodilo živih, eden mrtev in dva splava. Vsi živi otroci so v duševnem razvoju zaostali, v šoli dosegajo minimalne uspehe. Mati je nervozna. Njena mati pa je vsled pijanstva znorela in umrla v blaznici. Ta otrok je bil normalno rojen, pač pa se je počasi razvijal. Prve zobe je dobil v 16. mesecu, govoriti je pričel koncem drugega leta, deloma razločno pa je govoril šele v začetku 5. leta. Star 5 let je prebolel ošpice; tedaj je tudi padel čez 14 stopnjic in se močno pobil po glavi. Dvakrat je padel v vodo in se je enkrat že boril s smrtjo; komaj so ga rešili. Stanovanje obstoji iz enega prostora, v katerem biva stalno 6 ljudi, v njem kuhajo in spe. Mati gre vsak dan na delo in pusti otroke same doma. (Nadaljevanje sledi.)

Ernest Vranc:

Sodobna ruska osnovna šola.

(Vtisi z razstave v Leipzigu aprila 1928.)

Redke so vesti, ki bi nas objektivno informirale o današnjem ruskem šolstvu. Tuintam kratka poročila o novih reformah, na licu mesta pa še nihče iz Slovenije ni mogel ugotoviti stanja sovjetske vzgoje in pouka. Ne-prodiren »kitajski zid« onemogoča priti v stik z »revolucionarno rusko šolo«, radi katere se pri nas marsikomu ježijo lasje, češ — »tam je pač višek nerealnosti in hipermoderne ekstremnosti...« Taka in slična naziranja vladajo tudi v drugih evropskih državah.

Nič čudnega torej, če je sovjetska vlada uredila potovalno informativno razstavo nove ruske šole, ki je meseca aprila t. l. ob priliki kongresa internacionalnih prosvetnih delavcev v Leipzigu pokazala, da je inozemstvo v zmoti, če odklanja sodobne ruske prosvetne uredbe kot absurdne. Strah imavelike oči, zato je razstavo prvotno dovolila le Nemčija; po dolgih intervencijah ji je sledila tudi Čehoslovaška, kjer se je v Pragi ustavila meseca maja. Vse druge države so uvoz prepovedale. V Nemčiji je razstava v polni meri uspela, kar dokazujejo pedagoške revije, ki položaj v Rusiji gledajo sedaj v dokaj objektivnejši luči. (Gl. »Schulreform« št. 8/1928, »Neue Erziehung« 1928 i. dr.)

Slučajno sem v Leipzigu 14 dni po berlinskem kongresu naletel na to zanimivo razstavo. Izložba je bila zgolj informativnega, ne pa propagandnega značaja.

Na prvi pogled se je dalo ugotoviti, da je šolska reforma globoko zasidrana v strukturi družbe v sovjetski Rusiji. Nobena država ni svoje šole tako prilagodila življenju. Uvedba delovne ali produktivne šole pa ni nikak od vplivnih činiteljev izsiljen dogodek, temveč zgodovinsko utemeljena posledica razvoja.

Težke socialne razmere, ki so rodile marksistično revolucijo, so voditeljem pokazale, da je ljudstvu mogoče pomagati le z vzgojo k delu.

Staro ljudsko načelo »moli in delaj« so spremenili v programatično parolo »misli in delaj« in ta princip se s propagandnimi sredstvi širi. V zavesti da je temeljita sprememba starega reda mogoča le potom bodoče generacije, si je država za to nalogo reklamirala vzgojo in šolo, kot vrhovni smoter pa postavila samostojno mislečega in delovnega človeka. Komunistični družabni red omogoča delavski masi, da si prilasti kulturo; intronizacija delovnega ljudstva zahteva tudi sintezo dela in izobrazbe najširših ljudskih plasti. Izvedba te naloge je v praksi trčila na težke ovire in niti Blonskij ni mogel preprečiti propadanja šolstva v prvi fazi razvoja. Učiteljstvo je vsled pičle izobrazbe odpovedalo.

Še le z režimom Nepa (nova ekonomska politika) je prišlo do pedagoškega preokreta v pozitivno smer. Konzervativci so vsled jasnih informacij o novi smeri prenehali s kritiko in negativizmom. Narkompros (narodni komisariat prosvete) je leta 1923. s sodelovanjem učiteljstva izdal nove učne načrte, ki so se preizkušali v šol. letu 1926./27. v štirirazrednih osnovnih šolah.

Baš začetne uspehe te reforme smo videli v razstavi. Učni načrt, ki predstavlja načrt kompleksnega ali skupnostnega pouka, smatra delo za sredstvo in glavni smoter celotne vzgoje.

Da ne najdeš na velikih stenskih načrtih nikake delitve snovi po običajnih predmetih (čitanje, slovnica, zgodovina, zemljepis itd.), odgovarja bistvu kompleksnega pouka. Kar vidiš, so delovne enote, ki jih imenujejo kompleksne in se delijo v tri dele: 1. centralna je misel dela, 2. naravoslovna in 3. družboslovna izobrazba.

Zanimiv je načrt 1. šol. leta (osmo starostno leto!), ki se diferencira v vaški in mestni tip.

I. tromesečje (vaški tip). (Jesen — zima.) 1. Poletno življenje otroka v predšolski dobi. 2. Šola in šolsko delo. 3. Skrb za zdravje. 4. Oktobrska revolucija. 5. Priprava na zimo. 6. Otroškova okolica pozimi. 7. Posnetek celotnega dela. Šolska razstava.

II. tromesečje. (Zima — pomlad.) 1. Dogodki v počitnicah. 2. Dispozicija šolskega dela za prihodnjo dobo. 3. 9. januar in 27. februar (spominski dnevi na revolucijo). 4. Sožitje šole in okolice. 5. Prehod zime v pomlad. 6. Pričetek pomladanskega dela. 7. Zaključek tromesečja. Razstava.

III. tromesečje. (Pomlad — poletje.) 1. Spomini na počitnice. 2. Načrt za pomladanska dela. 3. Delo spomladi. 4. Prvi maj. 5. Zaključek tromesečja. Razstava, ki obsega vse leto. 6. Delovni načrt za poletje.

Podobno se delijo načrti za ostala šol. leta na tromesečja s 6 do 7 kompleksi, ki se v »delovni zajednici« nato kolektivno obdelajo. V vsaki »zajednici« je določen kompleks, namenjen zdravstvu. Otroke preiščejo, ugotovijo napredek v teži in višini, zapiske pri pogovorih uporabijo in pri-merjajo. Govore tudi o človeškem telesu, opazujejo zdravstvene prilike v vasi, končno obiščejo tudi še bližnjo bolnico, da vidijo pomen te socialne ustanove.

Ostali kompleksi so namenjeni produktivnemu delu, ostro se pa odraža sodelovanje otrok pri obletnicah revolucije in slavnostih, kar vsekakor ruski šoli vtisne ostro revolucionarno obilježje.

Delovni načrt 4. leta je za mesto in vas enoten. Več kompleksov govori o današnji ruski državi, o produkciji, o delovnem ljudstvu in razrednem boju, o svetovnem pomenu oktobrske revolucije in končno preide k obširni enoti »Nebo in zemlja«, kjer pride ateistično naziranje današnje Rusije do posebno ostrega izraza. (»Religija — sredstvo izkoriščanja, suženjstvo in religija, osvoboditev izpod verskega izžemanja in hlapčevstva itd.«) Taki problemi pač dokazujejo, da se razmere danes še niso toliko ustalile, da bi prevladovala zmernejša vzgojna akcija, ki bi ne nosila več ostrega obilježja reakcije na predrevolucijske razmere.

Posamezne delovne enote v načrtu imajo sledečo obliko:

„Naša vas“ (3. šol. l.)

Zemljepisna lega vasi v dotični pokrajini. Pridobitev zemljepisnih pojmov (dolina, gorovje, reka, obrežje, izvir...) Navodila za navadna vremenska opazovanja (temperatura,

Poljedelstvo in obrt; zaslужek v tujini in z domačim delom v vasi. Različne surovine (lan, konoplja...), kaj se iz njih izdeluje. Ročno in strojno obdelovanje surovin. Podelitev dela v za-

Življenje v vasi v dobi hlapčevstva. Razlika sovjetske vasi in vasi v caristični dobi. Sodelovanje kmetov v oktobrski revoluciji. Kakšno korist je prinesla kmetu oktobrska revolucija. Upra-

oblaki, padavine, veter...) Vpliv pokrajine na razvoj gospodarstva, pridobivanje in obdelovanje surovin.

jednici. Denarni promet. Veletrgovina in maloprodaja. Kaj izvaža naša vas. Kaj uvaža in odkod. Z druge.

va sovjetske vasi. Vaški sovjetski komite. Vostitve. Zveza vaške sekutive z okrajno. Komunistična mladinska zveza in naša šola. Kulturno življenje v naši vasi. Čitalnica, knjižnica, šola, bolnica... Pomen časopisa. Stenski časopis v šoli. Različne vrste propagande in agitacije.

Vidimo, da je načrt v ozki zvezi z življenjem; načelo domorodnosti je točno izvedeno, naravnost preseneča pa uvajanje mladine v komunistično svetovno in življenjsko naziranje že v tej nežni starostni dobi...

Značilno za ruski kompleksni pouk je, da se snov zajema iz domačega dela, iz razmer okolice, iz zgodovine delovnega ljudstva in sovjetske uprave, »predmeti« ne nastopajo izumetničeno in izolirano, temveč rastejo in se razvijajo nevede v posameznih problemih delovnih kompleksov.

Razstava ni pokazala nikakih ročnih del, risb, zvezkov itd. iz posameznih »predmetov«. Vsi izdelki so bili podeljeni na delovne enote, kjer se je moglo na podlagi stenskega delovnega načrta ugotoviti vse delo: risbe, razredni časopisi (uvedeni v vseh šolah!), miniaturni kmetijski stroji, orodje, zemljevidi, delovne knjige, statistike — vse v medsebojni zvezi.

Zanimive so zahteve, ki se stavijo absolventom osnovne šole; uradno so formulirane kot »minimum delovne zmožnosti in spretnosti«. V informacijo jih navajam v prevodu:

I. Spretnost v orientaciji:

1. Prostorna orientacija. Po predloženem načrtu je treba najti gotov prostor v mestu ali okolici.
2. Časovna orientacija. Določiti je treba čas, ki je potreben za prekoračenje gotove razdalje (zmanjšano merilo!) ali za izpolnitev kake naloge.
3. Določevanje količin. Uporaba meril in uteži tudi v decimalkah. Uporaba metra in drugih meril.
4. Določevanje kakovosti. Določiti je treba lastnosti nekega predmeta, njegov smoter in uporabo.
5. Poznavanje javnih in državnih institucij. Poizvedovanje tamkaj.
6. Poznavanje prometnih predpisov in samostojna uporaba železnic, tramvaja, pošte in brzojava.

II. Spretnost v fiksiranju:

1. Izdelovanje hišnih, cestnih in krajevnih načrtov.
2. Obris in risanje navedenih predmetov.
3. Sestavljanje poročil o opravljenem delu.
4. Sestavljanje delovnih načrtov.
5. Poročanje o aktualnih dogodkih.
6. Osnove knjigovodstva (dohodki in izdatki, kalkulacija).

III. Vaja v splošni oskrbi (človek, stanovanje, potrebščine):

1. Spoznavanje higijene (kako negujemo sebe in druge. Prva pomoč v nezgodah).
2. Stanovanjska higijena (brisanje prahu, čiščenje, zračenje, desinfekcija).
3. Popraviljanje, čiščenje in pranje obleke ter perila.
4. Pripravljanje skromnega obeda.

IV. Ročnost v uporabi enostavnih tehničnih priprav in orodja:

1. Lahka popravila v stanovanju, na pohištvu in orodju. (Uporaba navadnega rokodelskega orodja.)
2. Uporabljanje elektrike in vodovoda.
3. V industrijskih krajih tudi tozadevna popravila.
4. Razstavljanje, čiščenje in sestavljanje navadnih strojev.

V. Spretnost v kmetijskem delu:

1. Negovanje domačih živali in rastlin.
2. Starostni stopnji primerna dela na polju, v sadovnjaku in v vrtu.

VI. Zmožnosti v znanstvenem opazovanju:

1. Sistematična opazovanja raznovrstnih pojavov.
2. Sistematično zbiranje predmetov k poljubnim problemom.
3. Raba slovarjev, leksikonov, katalogov, časopisov, revij itd.
4. Izkoriščanje muzejev, razstav, knjižnic, arhivov itd.

VII. Spretnost v socialnem in političnem delu:

1. Udeležba na javnih zborovanjih, vodstvo shodov in snovanje zapisnikov.
2. Individualno sodelovanje pri kolektivni izvršitvi kakršnekoli naloge zajednice. (Udeležba pri komisijah...)
3. Organizacija zajedniških podjetij (krožkov, društev, zadrug, zajedniških slavnosti in zabav).
4. Sestavljanje stenskih časopisov, delovnih knjig, revij itd.

Marsikdo bo nad takimi zahtevami zmajal z glavo. Ali je naša skepsa upravičena? Nikakor ne smemo današnje Rusije meriti po našem merilu. Marsikaj, kar se nam dozdeva neumestno, je naravnost potrebno v strukturi novega, na skupnosti osnovanega življenja sovjetske Rusije. Če sploh in v koliko more današnja ruska osnovna šola omenjeni smoter doseči, je danes še odprto vprašanje, ki ga vsled še nezaključenih preizkušenj razstava v Leipzigu ni mogla rešiti. Kakor povsod, bo tudi tukaj praksa pokazala, da bo marsikaj ostalo le na papirju, ker gre razvoj časa pač svojo pot... Presvelik optimizem bi bil tu prav tako neumesten, kakor brezobzirna skepsa.

Sigurno pa je eno! Mladina, ki je deležna te vzgoje, bo nesla v življenje več volje in spoštovanja do dela, ki ne bo le fraza, ampak kažipot v boljšo bodočnost.

Karel Doberšek:

Socialne sličice iz otroškega življenja.

Vsak učitelj v praksi vidi slučaje, a tudi prav pogoste primere, da rastejo poedini otroci v izredno težkih socialnih prilikah. Da to ne vpliva ugodno ne na telesni, ne na duševni razvoj otroka, je vsakomur jasno. Ako hočemo postaviti šolsko-reformno gibanje na realno bazo, moramo do temelja spoznavati take okoliščine, njenim vplivom pa posvečati vso pažnjo.

Važno je tudi, da zbiramo posamezne socialne sličice iz otroškega življenja, ki naj poglobijo naše vzgojno delo v šoli; z njimi bomo zainteresirali javnost za šolske probleme, da se isti ne bodo tako diletantsko reševali, kakor se rešujejo.

Pogosto mora šola služiti namenu, ki ni utemeljen v njenih nalogah. Dostikrat ne uživa šolska deca niti one socialne zaščite, ki so jo deležni mladoletni delavci in vajenci. Mladinsko skrbstvo je prepuščeno privatni iniciativi, je samo karitativnega značaja ter se rešuje zato tudi samo v najskromnejši meri in z nezadostnimi sredstvi. Deca pa raste na cesti brez varstva. Koncesionirane zastrupljevalnice pa so morišča za deco.

Ker se nočemo na tem mestu spuščati v globlja tozadevna razmotrivanja, lahko preidemo k poedinim socialnim sličicam samim.

I.

Šolo pohaja deček F.

F. je nezakonski sinček vojne vdove, ki ima še dva zakonska otroka. Zakonskega dečka je dala na kmete, kjer služi za pastirja, deklica pa je ostala pri materi, da varuje Fa. F. je bil rojen koncem leta 1917. Nekaj let je imela mati stalno delo kot delavka. Z rednim zaslužkom je skromno preživljala oba otroka. Ker je odhajala čez dan od doma, sta ostala otroka brez vsakega varstva doma. Kmalu ju je privabila zanimiva cesta, vendar so se znašli še vsi vsaj redno pri mizi. Radi slabega zaslužka ali morda tudi iz drugih razlogov, sta postajala otroka materi vedno nadležnejša. Prav izdatno, včasih po nepotrebnem, sta bila tepena in sicer z vsakim orodjem, ki je prišlo materi pod roke. To je odtujevalo deco še bolj in kmalu sta se začela izogibati matere, kadar je prihajala od dela. Deček še niti ni dosegel šolske starosti, ko je že prenočeval izven doma. Huje pa je še bilo, ko mati ni imela več stalnega dela, ker ga je zmanjkalo. Niti najskromnejše hrane nista več dobila, ker je mati ni mogla s čim plačati. Sedaj sta morala na cesto. Deček je začel pohajati šolo, medtem ko je dekle že doseglo 14. leto ter je izstopilo v 5. razredu. Početkoma je dobro napredoval, a vedno težje prilike, v katerih se je moral preživljati, so kaj neugodno vplivale na njegov napredek, kakor bomo še videli.

Ker mu mati ni mogla dajati redne hrane, je deček pohajkoval in cele tedne ga učitelj tudi ni več videl v šoli. Poznal je vse gostilne, trgovine, obrtnike, pa tudi kmete, ki so imeli usmiljenje z njim. V sili si je prisvojil kruh svojih součencev, znal pa je speči tudi ukradena jajca.

V jeseni je bil in je še neutrudljiv družabnik prodajalcev toplo pečene nega kostanja. Pomaga kuriti zdaj temu, zdaj onemu, skoči po to ali drugo stvar, za kar ima nezapisano pravico do vseh koštanjev, ki padajo na tla, kadar stresa prodajalec sitasto posodo s koštanjem. Obsebi se razume, da

mu pripada tudi vsak manjvreden kostanj, ki ga prodajalec ne more vnov-
čiti. Da daje peč še tudi nekaj gorkote, je za dečka tem prijetnejše, saj nosi
slabo poletno obleko v najhujšem mrazu.

V zimskem času je moral prenočevati izven doma, kadar ga je mati iz
enega ali drugega razloga izprla. Za prenočišče mu je služil hlev, vrtna lopica,
podrtija nekdanjih tovarn; videli pa so ga tudi, da je prenočeval pod vrbo-
vim grmičjem, četudi je ležal sneg. V takem slučaju pač je bila prva pot
v šolo, da se ogreje in eventualno kaj dobi pod zobe. Ker pa je včasih pre-
nočeval v kakem smrdljivem hlevu, so se součenci I. razreda pritoževali radi
smradu. Včasih mu je bila sreča mila, kajti prenočiti je smel pri kakem peku.
Pomagal je pri delu, prinašal vodo, drva ali je opravljal kak drug posel. Tam
ni šel nikoli lačen k počitku za peč ali na kako desko v pekarni. Tudi v šolo
je prinesel par žemelj ali štruco ter je vse kavalirsko delil z revnimi součenci.
Da je prihajal v takih primerih slabo naspan v šolo, je naravno, a radi tega
je ostal vseeno pri prav dobri volji. S poukom seveda ni bilo nič v takih
slučajih. Zgodilo se je tudi, da v šolo sploh ni prišel, ker je kar zdržema
ostal več dni pri peku, kadar je bilo mnogo dela.

Večje zimske praznike je smel preživljati pri kmetu, kjer je služil pol-
brat za pastirja. Z največjo slastjo je opisoval potem v šoli dobrrote, ki jih
je tamkaj užival. O pustu pa si je našemljen na prav drastičen, izviren način
priskrbel dostop v vsako hišo, kjer se pražijo krapci. Nekaj časa je živel ob
njih, potem pa še par dni ob lepih spominih. Da je bilo pobiranje krapov
važnejše od šolskega obiska, se razume.

Vignedni čas je bil zanj vedno prav posebno zapeljiv. Topli dnevi so ga
zvbili v gozd, da posluša in posnema veselo godbo ptičje svatbe. Kje je
prenočeval, s čim se je hranil, je ostalo prikrito tudi učitelju. Ker ga seveda
v tej dobi dalje časa ni bilo v šolo, smo vabili mater, opominjali in svarili
jo, tudi kaznovali, a pomagalo ni nič. Kadar se je v igredno vzhičenje po-
leglo, je prišel zopet v šolo. Z resnobo je poslušal učitelja, ako ga je na pri-
meren način opominjal, saj deček ni bil po svojih izkušnjah več otrok,
četudi je še bil po letih. Taki opomini so za nekaj časa boljše zalegli, kakor
pa šolska strogost, ki ne vodi računa, da je deček samozavestnejši, ker se
na svoj način samostojno preživlja. Njegove življenjske izkušnje so morda
globlje ko navodila marsikaterega učitelja.

V poletnem času si je prav izdatno privoščil raznih jagod in črnic, saj
je poznal sleherno mesto, kjer boljše uspevajo. Prenočevanje na prostem ni
imelo nobenih težkoč. Vlegel se je pod milim nebom na zemljo in slučaj je
hotel, da so ga videli celo v deževnem vremenu spati na tleh na nekem vrtu.

Iz navedenega razvidimo, da se deček pod takimi razmerami ni mogel
telesno normalno razviti. Merili smo ga dvakrat in sicer spomladi 1926 in
oktobra 1928. Prvič je tehtal v starosti blizu 9 let 20½ kg, visok pa je bil
112 cm. Sedaj pa je visok 124 cm, težak pa 24½ kg. Star je sedaj 11 let.
Tako pri prvem merjenju, kakor tudi pri zadnjem, se mere le neznatno raz-
likujejo od normalno razvitega, 3 leta mlajšega otroka.

Da prekaša v duševni zrelosti daleč svoje sovrstnike, smo že omenili.
Naj dodam še, da ga mati včasih pride čakati trdo k šolskim vratom. Komaj
prestopi prag, že ga zgrabi njena roka. Povsem mirno in razumno pogleda
učitelja in ta pogled pravi: »Jutri vam povem, kaj se mi je zgodilo.« Mati
seveda ne spusti dečka, dokler nista doma... Z resignacijo, ki nima ničesar
pobalinskega na sebi, pripoveduje prostodušno drugi dan, kako se mu je
godilo. Redko kdaj so ga slutnje varale.

Le težko koncentrirana pri pouku svoje misli na predmet, pa čeprav je zanimiva tvarina. V začetku je bil še nekako bolj zbran, a danes mu pohajajo misli nekam v daljavo in četudi je kdaj morda sit, mu pohajkovanje, ki mu je prešlo v kri, ne pripušča misliti več na šolsko delo. Kadar pa je lačen, ni govora, da bi ga lahko pripravili vsaj do mehanskega dela. Naj omenim tukaj, da je vzdignil sredi pouka roko ter javil, da je lačen. Pisavo ima lepo, riše čedno, muzikaličen je, saj zapoje prav rad pred šolsko tablo tudi solo ali pa zaigra tam kako okroglo na orglice. V tej umetnosti mu nihče ni kos. Tukaj se zaveda svoje veljave in taki nastopi ga priklenejo še najbolj na šolo. Težko pa mu gre pri pisanju in računanju. Radi nerednega obiska in pohajkovanja je sproti pozabljal črke in številke, tako da je 4 leta sedel v 1. razredu. Prepričan pa sem, da bi deček v slučaju vsaj znosnih socialnih prilik še prav dobro napredoval, kar sklepam iz napredovanja v prvih mesecih šolskega obiska.

Nadaljevanje sledi.

L. Jurančičeva-E. Vranc:

Vseh mrtvih dan.

I. (Iz šolskega dela na nižji stopnji trirazrednice.)

Dnevi pred praznikom: Ljudstvo pripravlja cvetje in vence, da na praznik Vseh mrtvih okraši z njimi grobove svojih dragih. Deca pri delu pomaga in prisostvuje pogovorom odraslih, ki se izživljajo v spominih na rajnike.

Doživeto se v šoli poglobi s pogovori o smrti, pogrebu, sedmini, za-puščini; smrt v borni koči in smrt v hiši kmeta; smrt očeta, smrt matere.

Doživeto se izrazi: Deca v šoli vzajemno izdeluje iz papirja razno cvetje in vence — računa potrebo pisanih pol te in one barve, ceno papirja — poižve pri trgovcu za ceno nagrobnih svečk — preračuna ceno svečam, ki so potrebne za okras groba — porazdeli izgotovljene cvetice na več vencev.

Dnevi po praznikih: Malčki so na praznik Vseh mrtvih posetili okrašeno pokopališče, prisostvovali procesiji, petju in molitvi.

Na dan po Vseh svetih obiščemo pokopališče skupno še enkrat, gremo od groba do groba, ogledamo si okras, cvetje, zelenje, sledove zgorelih sveč, obstanemo pri zapuščeni gomili, da se pomenimo, kdo leži pozabljen pod zeleno, divjo ruševino. Še posebe obiščemo sorodnike vse navzoče dece in se pomenimo o njih življenju in njih smrti, v kolikor ve deca to poročati, pogledamo spomenik, napise in izreke na njem.

Da se doživeto še poglobi, pove učiteljica povest Milčinskega: »Premalo zemlje in preveč« in recitira deci umljive pesmi, ki sodijo v razpoloženje. Hčerka cerkvene pevke pa zapoje znano ji nagrobno pesem.

Izraževanje doživetega: V svojem berilu in v šolski knjižnici najde deca primerno čtivo, ki se ga posluži.

Prepiše iz nagrobnih spomenikov izreke, ki ji ugajajo.

Napiše imena znancev, katerih grobovi so ji znani.

Napiše želje, ki so izražene v napisih, na pr. »Lahka ti zemlja« itd.

Začetniki s simboličnimi znaki (križ, sveča, grob) ilustrirajo pokopališče in ga po možnosti tudi opišejo.

Deca napiše podatke o rojstvu in smrti z znanega spomenika, raztolmači okrajšave, računa življenjsko dobo rajnega in dobo izza njegove smrti.

Izračuna izdatke za okras posameznih grobov po že znanih cenah.

Sestavlja iz geometrijskih oblik, kvadratov, pravokotnikov in trikotnikov iz lepenke osnovne oblike nagrobnih spomenikov.

Sestavlja iste tudi iz palčic in zrnja.

Modelira pokopališče.

Odkar so prišli prvičkrat v šolo, smo si prijatelji. Vedno se pečamo samo s seboj. Pogovarjamo se o domačih novicah in opravilih, pohajamo v gozd, na polje, na cesto, k žagi, kjer opazujemo življenje človeka, živali, rastline. O vsem, kar doživimo doma ali v šoli, se pomenimo; deca se v doživeto poglubi, spoznava mnogovrstno medsebojno zavisnost prvin obdaja joče je okolice, se dokopava do novih predstav in pojmov ter se uri v mišljenju in presojanju. In ko se pokaže potreba, tedaj pišemo, rišemo, računamo, beremo, barvamo, modeliramo, pojememo in se igramo — zajemajoč vedno iznova iz neusahljivega vira — otroškega doživljanja.

Ernest Vranc:

II. (Iz šolskega dela na višji stopnji šestrazrednice.)

(25 učencev.)

Jesenski sprehod, teden dni pred Vsemi svetimi, je dal moji »delovni zajednici« pobudo za delovno enoto »Praznik vseh mrtvih«. Slana je tisto jutro pobelila poljane, listje je padalo, ljudje so spravljali zadnje pridelke domov... Dečki so ugotovili, da narava umira, zadnje cvetke po vrtovih so pa namenjene dragim mrtvim na pokopališču.

Vtisi tega sprehoda so zadostovali za vse nadaljnje delo tekom dveh tednov.

Najprej so posamezni »poročevalci« poročali o opazovanjih na polju in v gozdu; v debati se je pojavil problem: »Ali je slana vzrok, da umira narava?« Iz razredne knjižnice, kjer se nahaja več strokovnih knjig, so učenci sami poiskali razjasnitve: Življenje rastlin, pomen listja, kako nastane slana, zakaj temperatura sedaj pada, vpliv slane na rastline itd. Opazovanja in izsledke so vpisali v »Delovno knjigo« ter so jo ilustrirali.

Nekateri rahločutnejši učenci so bili mnenja, da je to »silno žalostno« poglavje, zato so želeli, da bi se o umiranju in smrti čimprej pomenili in nadaljevali z »veselejšimi« stvarmi. Drugi so mislili, da je to zelo zanimivo in so jim znane pravljice o umiranju, smrti, mrtvašnici itd. Večina je želela, da se prihodnji dan določi za »Dan mrtvaških pravljic«. Dečki so si sami razdelili vloge.

Dve uri tega »strašnega dne« sta pretekli v »smrtni tišini«. Fantastične pripovedke in razni običaji so se vrstili. Končno stavi deček vprašanje, če je vse to sploh mogoče. Na veliko začudenje sem opazil »strujo«, ki še veruje v strahove. Niso se mogli sami zediniti in odločitev je pripadla meni. Pripravil sem se na pogovor o »lobanjah in okostnjakih«. Ko je zanimanje

za take »duhove« kulminiralo, sem speljal učence v — somatologijo. Na podlagi stenskih slik in risb smo predelali igraje vse, kar bi jih o človeškem okostju zanimalo.

Deček, ki si je zlomil kost, je pripovedoval o bolnišnici in zdravnikih. Seznanili smo se s »Prvo pomočjo v nezugodah«, poiskali benigne sestavke o zdravju in bolezni iz vseh čitank, ki so v razredni knjižnici. »Smernice za zdravje« so postale važen predmet razglabljanja radi bližajoče se zime. Obdelali smo jih s slikami tudi v »Delovni knjigi«, ki je s svojo pestro vsebino postala dobra prijateljica šole in doma.

V začetku šolskega leta smo sklenili, da bomo vsako delovno enoto razmotrivali z vseh strani. Tako je tudi tu bil izvoljen »referent za račune«, ki je moral poiskati za to enoto primerne naloge. Na pomoč so prišle najrazličnejše računice, starši, bivši učenci in celo — domače pogrebno društvo. »Iz življenja za življenje!« je bila parola, ki sem jo skušal vedno z novimi impulzi uveljavljati. Govorili smo o zapuščinah in oporokah, iskali primere zanje, sestavljali naloge, končno smo dodobra spoznali poslovanje pogrebne družbe, ki je važna socialna ustanova v domačem kraju. Poslali smo deputacijo dveh dečkov po informacije k predsedniku društva. Zanimanje je končno zraslo tako, da so učenci spontano želeli napraviti plakat: »Pristopite vsi k pogrebni družbi!« Druga skupina je modelirala krste, nagrobne kamne itd. Izdelke je pregledala zajednica, nato so prišli v razredno zbirko.

Na naši šoli je običaj, da razredi pred praznikom Vseh mrtvih odhite na pokopališče. Šli smo z namenom, da se poklonimo umrlemu součencu, ob tej priliki si pa tudi narišemo lep nagrobni spomenik. Mestni vrtnarji so že krasili grobove nekaterih bogatih rodbin. Dečki so opazili, da so gomile revnejših zapuščene... Prvič sem opazil, da so prišla socialna čustva dvanajstletnih do štirinajstletnih proletarskih otrok v težkih besedah do sponzanega izraza...

Zmerili smo dimenzije enostavnejšega nagrobnega spomenika in ga nato v šoli v zmanjšanem merilu 1:30 narisali. Prilike dovolj za izračunavanje ploščine kvadrata, pravokotnika, trikotnika ter prostornine pravokotne in trikotne prizme.

Spontano je vprašal učenec: »Ali so ljudi vedno pokopavali?« Prišli smo do obširne kulturnozgodovinske razprave »Grobovi nekdanj in danes«, ki je dečke izredno zanimala. Iz raznih zgodovinskih knjig in leksikonov so učenci iskali slike in podatke. Našli so omenjene grobove starih Slovanov, Kelto (lonci v Rušah), Egipčanov (piramide, mumije, Tutankamen), Perzijcev (kralj Kir), mavzoleje Rimljanov, grobove Turkov itd. Dečki so iztaknili celo »Zgodbe sv. pisma« in poročali o Kristusovem in Lazarjevem grobu. V »Delovno knjigo« so vse ugotovitve vpisali in ilustrirali. Učenec, ki je dober deklamator in gledališki igralec, je pogrebne običaje sam dramatisiral in razdelil vloge.

Učencem taki kulturnozgodovinski pregledi zelo ugajajo, ker nudijo obilo priložnosti za ustvarjanje in samodelavnost. O tem sem se prepričal tudi pri ostalih delovnih enotah.

Predpraznično razpoloženje je zaključilo deklamovanje Prešernove »Memento mori« in recitacije drugih primernih pesmi.

Po praznikih so dečki prinesli izrezljane nagrobne spomenike, krste, umetniško izdelane križe; največ pa se je javilo poročevalcev o lastnih doživljajih na pokopališču.

Novo spodbudo je dalo poročilo učenca, ki je preživel dan vseh mrtvih v Ljubljani. Pripovedoval je o grobovih naših pesnikov in pisateljev. S tem smo prišli v hvaležen kompleks, ki je trajal tri dni. Iz čitanke smo poiskali vse znamenite literarne osebe, njihov življenjepis pa iz drugih knjig. Šolarsko knjižnico so podvrgli »strogi reviziji«, ali so v njej zastopani vsi naši pesniki in pisatelji. Posamezne skupine dečkov so za spremembo modelirale nagrobne spomenike umrlih poetov, naš »črkoslikar« je napravil napise s primernimi letnicami, drugi so ugotavljali čas, odkar jih je »zasula že lopata...«

»Knjiga — naša najboljša prijateljica« je zaključila to delovno enoto. Na slabo vezanih knjigah z lepo vsebino so dečki spoznali, da bo knjige škoda, če bo razpadla. Upravitelj jim je v delavnici pokazal, kako se knjige vežejo. Nekateri že imajo danes svojo knjižnico, ki je po številu sicer skromna, po ljubezni do knjig pa zelo, zelo bogata.

Albin Spreitz:

Donesek k psihologiji učiteljstva.¹

1.

Kerschensteiner pozna štiri glavne skupine učiteljev, ki se zlasti pri vzgoji v navedenih smereh udejstvujejo. — Boječi: Ti gojenca nenehoma in v vsem vodijo, nadzirajo ter urejajo vse njegovo hotenje in mehanje, ker so globoko uverjeni, da rabi šolska mladina vsakojaki naslon in strogo vodstvo. Takšna vseurejajoča skrbnost sodi morda za vzgojo plastičnih, amorfnih ali duševno zelo povprečnih otrok. Da bi pa »boječi« privzgajali kremenite značaje, je problematično. Saj pravi že Schiller, da se v samotji razvija talent, značaj pa v toku sveta! — (Iz »Wallensteina«.) — *Brez skrbni*: Učitelji in vzgojitelji te označbe povdarjajo kot temelj vsega vzgojstva svobodni razmah gojenčevih duševnih in telesnih sil ter so proti slehernemu utesnjevanju, omejevanju svobode, prostosti in so za odstranitev vseh šolskih spon, oziroma vsega, kar daje današnji šoli karakteristično obilježje. Najznačilnejši in znani zagovorniki te smeri so Lev N. Tolstoj, Ellen Key in da omenjamo med mnogimi modernimi le Paula Oestreicha. — Ako je učitelj takšna osebnost, kakor je bil Tolstoj, vpliva mogočno, da, celo magično na gojenca! A število takšnih vzgojiteljev? Je bore malo. — So pa tudi intelektualno in moralno sijajno nadarjeni otroci »enfants tempérés«, kakor jih označuje Ribot, ali »harmonični« po Kerschensteinerju. Njih vsestranska nadarjenost, ki je v lepem raznovesju, tirja svobodni raz-

¹ Zahteva, da se upošteva individualnost učenca, se je hvala Bogu že prerila do veljave. A prav z isto upravičenostjo smemo in moramo zahtevati, da se upošteva i individualnost učiteljstva, seveda v gotovih mejah. Kajti vzgoja je — idealno vzeto — izživljanje vzgojiteljeve osebnosti. Gornjo razpravo priobčujemo tem raje, ker pisec obljublja še »praktične konsekvence gornjih izvajanj«.

Uredništvo.

mah, seveda v moralno zdravem ozračju, dokler sami od sebe v koliziji z drugimi individuji najdejo meje pravic lastnega »jaz«. — Posredovalci: Ti tvorijo nekako sredino med doslej označenima skupinama. Pri sedanjem šolskem in vzgojnem sistemu je posredovalna pot običajna in bo morda še dalje časa obveljala, a vsaj do tedaj, ko bo sedanjo šolo zamenjal nov tip. — **Prevdarni:** Predpogoj udejstvovanja teh so vzorne družinske in šolske razmere. Vsa vzgojna problematika sloni v bistvu na medsebojnem zaupanju. Ti vzgojitelji so večči mladinski psihologi. Kerschensteiner daje prednost tej grupi, kjer vidi v njih najboljše poroke za avtonomno vzgojo značaja.

Eduard Spranger postavlja 6 idealnih osnovnih tipov individualitete: teoretični — ekonomični — estetski — socialni — politični — religiozni človek. Ti tipi niso morda fotografije resničnega življenja, temveč le miselne konstrukcije, ki kažejo na ustroj in smer duše, torej njeno strukturo. Vsak poedini osnovni tip individualitete očituje tudi svojstva vseh drugih tipov, ki pa so podrejena prevladajoči duševni smeri. Na osnovi teh Sprangerjevih »Lebensformen« je zasnoval Döring svoje učiteljske tipe. Ugotavlja, v kakšno smer je obrnjeno dejstvovanje človeka na šolskem poprišču. — **Teoretični učitelj:** On je predvsem intelektualist, ceni najvišje logične vrednote, je duša šoli »učilnici«. Izobrazba umskih zmožnosti mu je najvažnejši učni cilj. — **Ekonomični učitelj.** — Ekonomični človek v najsplošnejšem smislu je tisti, ki vrednoti vse ali vsaj pretežno vse le iz vidika koristnosti. Nazvali bi ga lahko tudi »praktični človek«. — Učitelj stremi za praktičnimi in vidnimi vzgojnimi in učnimi cilji, kaže mnogo smisla za ročno udejstvovanje in samopridobivanje učencev, je torej, s u marno povedano, utilitarist. — **Estetski učitelj.** — Bistvo umetnosti je doživljanje lepote. Estetski učitelj je bolj gosposka, aristokratska natura, če se tako izrazimo. Lahko je sam ustvarjalen v umetniških vrednotah, ali le izredno dovzeten (receptiven) zanje. On udejstvuje umetniško vzgojo — **Socialni učitelj.** — Osnovni princip in gibalno vsega mu je ljubezen, ki najde svoj izvor in motivacijo v spoštovanju, svetosti življenja. Spranger navaja v svojih znamenitih »Lebensformen« Pestalozzija kot najčistejšo objektivacijo socialnega tipa človeka — vzgojitelja. Pa mati, nele kot nagonsko bitje, temveč tudi kot duševna življenjska oblika izraža najčistejši socialni tip. Socialni učitelj stremi v svojem področju posebno za ciljem, vzgajati mladino v socialnem duhu ter polaga temelje za enkratno polnovredno življenje v raznih človeških zajednicah. — **Politični učitelj.** — Glavno gibalno in merodajni činitelj v politiki je moč. Stravljenje po moči je bistvena oznaka političnega človeka. Učitelj uveljavlja kar najučinkoviteje svojo avtoriteto v razredu, je zelo strog in zavzet za svojo čast. — **Religiozni učitelj.** — Socialni in religiozni človek sta duševno zelo sorodna in je med njima mnogo dotikajočega in prehajajočega. Religiozni človek vrednoti vse pod vidikom večnosti in spravlja v neposredno zvezo z božanstvom. Način, kako se religiozni človek obrača k celotnemu smislu življenja, pa je dvojen: religija posvečevanja in religija odpovedi. (Glej natančneje Ozvald »Kulturna pedagogika«.) Religiozni učitelj usmerja svojo vzgojno in učno prizadevanje v enem teh pravcev. — Srečna sinteza pozitivnih lastnosti teh tipov s posebnim prinosom socialne in estetske plasti tvori po Döringu strukturo idealnega učitelja, tega zelo redkega pojava med učiteljstvom. Takega učitelja vsi gojenci obožujejo. Našteti posamezni tipi vplivajo vobče najbolj na otroke s slično duševno strukturo, ki pri istih seveda

še ni izobličena. Religioznega učitelja mladina predvsem spoštuje, estetskega in teoretičnega na splošno občuduje, ekonomskega ceni, političnega se boji, socialnega pa ljubi.

Georg Kerschensteiner: Charakterbegriff u. Charaktererziehung, 2. Auflage, Berlin 1915.

Popotnik 1927/28, Lj. Stiasny, »Lev Nikolajevič Tolstoj kot pedagog«.

Ellen Key: Das Jahrhundert des Kindes, Berlin 1902, S. Fischer.

Oestreich: Strafanstalt oder Lebensschule, 1922.

Eduard Spranger: Lebensformen — Geisteswiss. Psychologie u. Ethik der Persönlichkeit, Halle 1924, Verlag Niemeyer.

Döring, prof. dr.: Untersuchungen zur Psychologie des Lehrers, Leipzig 1925.

Ozvald: Kulturna pedagogika, Ljubljana 1927.

Albert Žerjav:

Slovenska knjiga v računskem pouku.

(Uporaba naloge na višji učni stopnji.)

I.

V podrobnostih slovenske domače knjige ve naša šoloobvezna mladina prav malo. Resnica je, da je v mnogih kmetijskih hišah še vedno najpopularnejša knjiga molitvenik, ki ga uporablja v slovenski družini rod za rodom. Razen te knjige, ki pogostokrat ne odgovarja ne pravopisnim ne stilističnim i. dr. pravilom, prihajajo v premožnejše hiše še edicije Mohorjeve družbe, kak političen tednik in morda še kaka poučno-zabavna revija, ki pa nosi v domačo sredino dostikrat — politično tendenco.

In vendar zanimajo te knjige, knjižice, časopisi... lep del doraščajoče mladine, da navadno ne ostane niti ena stran nedotaknjena in neprečitana, zlasti če je še primerno ilustrirana. Toda ko so te knjige prečitane, se z njimi z izjemo molitvenika oziroma katekizma prav slabo — varčuje in gospodari; sami resnični primeri: enim služijo za pokrivanje mleka v kleti, drugi jih polagajo na podstrežje, da plazijo čez noč miši preko njih, tretji jih zopet podarjajo otrokom v igračo itd.... itd....

Najširše plasti naroda, ki jim je stara šola učilnica privzgojila na neposreden način neko antipatijo do knjige vobče, ne smatrajo iste za lasten — naroden kapital, ki se z novim duhom prožetemu človeku bogato rentira, marveč jo mnogi še danes smatrajo kot sredstvo kratkočasje ob nedeljskih popoldnevih in zimskih večerih, skratka: v večji meri kot zadevo časa, za bave, kakor za predmet vzgoje, pouka sebi in doraščajočemu pokolenju. Na drugi strani pa kmetjsko-proletarska družina ne pozna knjige kot — in d u s t r i j s k e g a p r o d u k t a kot je to na primer: platno, vžigalice itd., to se pravi, da je današnjemu človeku, ko knjiga poplavlja malone ves svet,

tuj in neznan pomen organizacije književnih podjetij (tiskarn, knjigarn...), način tiskanja in razširjanja knjig, časopisov, eksistenca delavstva te stroke, dobiček in zguba podjetja, razvoj in napredek tehnike itd....

Vse te točke zamore razjasniti šolski pouk na srednji in višji učni stopnji in obenem izvršiti brez kakšnega nasilja in pritiska — informativno propagando za domačo slovensko oziroma jugoslovensko knjigo, ki je danes v polnem razvoju in v službi raznih struj, strok in nazorov. Poleg drugih predmetov (jezikovnega, zgodovinsko-kulturnega ... pouka) zamore zlasti še posebej — računski pouk s tozadevnim izborom in metodično urejenostjo snovi rešiti navedene probleme in predstaviti knjigo kot industrijski produkt, pri katerem je z delom soudeležen (princip življenjske medsebojnosti in odgovornosti) lep del človeške družbe, da je na tej snovi živo zainteresirana vsa — razredna zajednica. S pomočjo računskega pouka brez kake računice v obliki prostih uporabnih nalog se dokazuje in overovlja resničnost, da so knjige, časopisi, revije... industrijski proizvodi, ki določajo tudi kulturno višino posameznih narodov in državnih oblik.

II.

Za učno snov je treba preko računice seči v živo in neposredno življenje, ki nudi v neizčrpnih meri in različni obliki učna sredstva in pomagala:

a) Na licu mesta. Skupna ekskurzija razredne zajednice v bližnjo tiskarno, knjigovoznico ali knjigarno. Ogled tiskarniških strojev in spoznavanje njih funkcij; opazovanje človeka pri delu. Razgovori z delavci-stavci, s poslovodjo, urednikom, ogled skladišča itd. Obiski v domači krajevni knjižnici!...

b) V razredu.

1. Razredna knjižnica, ki vsebuje predvsem letopise, koledarje oziroma pratike Mohorjeve, Vodnikove... družbe in kake druge Maticice, poljudne revije, časopise... Ceniki in sezname knjig domačih založništev, knjigarn, slike tiskarniških strojev, časopisni izrezki zaključnih letnih bilanc te ali one književne zadruge (Mladinske Maticice) itd.

2. Informativno dopisovanje razredne zajednice (spisov, pouk) z bližnjo knjigarno, založništvom, zlasti z Mladinsko Matico, Zvončkom, Mladim junakom itd.

3. Obvezni oziroma neobvezni knjigovozniški tečaj na šoli. Oskrbovanje šolske mladinske knjižnice po učencih samih, naročanje knjig, sestavljanje književn. inventarja itd.

4. Itd...., itd....

III.

Sistematično razporedena snov uporabnih nalog; ista je po obsegu različna z ozirom na tip šole in razreda. Učenci ustvarjajo razne kombinacije uporabnih nalog, ki pa morajo osvetljevati resnično stanje življenja.

a) Domače izobraževalno društvo, krajevna knjižnica ali čitalnica. Število članov, knjig, vrednost knjig, višina članarine, izposojnine, imenik knjig. Obravnava letnega proračuna, razmerje med dohodki in izdatki.

b) Surovine in material. Vrsta in kakovost papirja, njegova cena in teža, uporaba papirja za eno knjigo ali celo naklado, tiskarniško črnilo itd. Teža in vrednost posameznih strojev, njegovih delov.

c) Delo strojev in človeka. Funkcija strojev in njihova sposobnost, delovni čas in obrat; koliko pol, knjig ... natisne stroj na uro, dan itd. z ozirom na velikost listov in njihovo število, količina zgube s počitkom itd. Plača delavca, urednika na dan, teden, mesec, razmerje med delavcem in podjetnikom, socialno zavarovanje delavstva, državni davki (dohodnina) etc.

č) Proračun, računski zaključek ob sklepu leta, dobiček, zguba, nalozba rezervnega fonda, obresti kapitala...

Za podeželske šole je dosti bolj praktično poglavje

d) Knjige med narodom. Imena, sedeži in organizacija domačih književnih založb in družb: Mohorjeva in Vodnikova družba, Mladinska in Kmetijska Matica itd. Člani in naročniki, letna članarina, mesečna, letna članarina, posamična in skupna. Število članov posameznih družb, naročnikov perijodično izhajajočih listov. Kako in zakaj nasproti višjim cenam knjig kake druge zaloge oziroma naklade tako nizka cena družbenih — Matičnih knjig?

Imena družbenih poverjeništev in njihova naloga. Razširjenost publikacij med narodom v domačem, tujem poverjeništvu, v oblasti, pokrajini lani, letos. Določanje števila naročnikov-članov in množine knjig — publikacij, ki jih letno pošlje ta ali ona družba v svet med svoje člane in sicer za vsako vrsto družbe posebej in skupno. Po koliki Slovenec je bil včlanjen, n. pr. vsak 26., 38. ... itd. (nazoren način) v raznih letih in pri posameznih družbah. Izpreminjanje številčnega stanja v odstotno višino in obratno. Spoznavanje razvoja pri prodiranju knjige med najširše ljudske plasti, iskanje vzrokov številčnega prirastka ali padca članov. Itd. ... itd. ...

IV.

Tozadevna snov se ne zajema iz šolske računice, temveč na vrelou živega življenja. Učenci sami zbirajo računске podatke, jih primerno urejujejo in uporabljajo pri računskem pouku v raznih zvezah in kombinacijah. Učiteljevo delo je le-to, da zbuja razredno zajednico k spontanosti kot nositeljici zanimanja in da nezapovedujoče kontrolira njihovo samostojno delo.

Uporabno nalogo sestavljajo učenci sami s tem, da si stavijo jasen smoter in da izberejo določeno število računskih elementov (podatkov) ter nato določajo posamezna možna in primerna vprašanja, ki jih učitelj nikoli naj ne stavi sam. Kolikokrat se je primerilo, da vedo učenci po računici dano uporabno nalogo naglo in brezhibno rešiti, če pa jim dam po en računski element več, pa je ne reši niti najboljši učenec v razredu. Učenci morajo znati in se prepričati, čemu služijo računski podatki in kakšna je njihova vloga v uporabni nalogi.

Ob živem zanimanju za delo se dober učitelj ne more izogniti delitvi dela. Ena skupina rešuje to, druga zopet ono vrsto, panogo, podenoto ... iste delovne skupine. Po delu, oziroma izvršitvi sledi medsebojen razgovor, primerjava izsledkov naloge, kritika in ocena večinoma po učencih. Tuintam kak dober sosed v klopi šibkejšega učenca dosti prej prepriča o njegovi zmoti kakor sam gospod učitelj v razredu.

Da pa ne ostanejo računski izsledki in rešitve zgolj same sebi namen, se zamorejo primerni odgovori vpisovati v poseben zvezek, ki ga smemo upravičeno krstiti za Računski leksikon. Po značaju in sorodnosti snovi se po izvršitvi vpisujejo odgovori in rešitve v temu primerno odgovarjajoče rubricirane liste (strani) zvezka, bodisi s števili, besedami, diagrami, ilustracijami in ponazoritvami. Radi jasnega pojmovanja številčnega kraljestva je števila, količine ponazorovati vedno še ilustrativno, grafično, koordinatni sistem), to je na očitelne in jasne načine, ki predstavljajo mlademu očesu pravo in resnično dejansko stanje.

Poglavje: Naša slovenska knjiga je ena delovna skupina ali enota v računskem pouku enega, dveh, treh... tednov. Druge delovne skupine bi bile: Prebivalstvo v naši državi, vera, jezik, poklic..., Naša setev in žetev, Domača hranilnica in posojilnica, Zdravje, bolezen in smrt v naši državi i. dr., pač vse, kar odgovarja koncentraciji pouka in načelu domorodnosti. Računski pouk naših šol mora biti organičen; mora imeti izobraževalen značaj in vzgojni pomen. Predvsem pa naj se ne oddaljuje od tega, kar nas oblikuje, skrbi in zadovoljuje, namreč od gospodarske strani življenja, ki ima svoj premočrten razvoj in svojo lastno zakonitost.

Mirko Vauda:

Šolski novinci, dom in šola.

Moj namen je, pričeti enkrat s proučevanjem našega šolskega življenja in dela tam, kjer smo v zlatih otroških letih z njim pričeli mi sami v ulogi šolskega novinca in kjer danes pričenjamo z njim v ulogi učitelja. Spremljati hočem šolskega novinca na njegovi prvi poti v šolo ter pri tem pritegniti dom in šolo, roditelja in učitelja k spoznavi telesnega in duševnega razvoja prvič v šolo vstopivšega otroka ter se po možnosti z njim še pomuditi tudi prve tedne v šoli.

Šolski vstop.

Šolski vstop tvori prvo veliko spremembo na življenjskem odru otroka, kateremu je s tem dnem napovedana in odločena odpoved otroškega radosvanja le na milem, dragem domu med svojimi ljubimi domačimi ter mu za dolgih osem let odkazana kot drugi vzporedni vzgojni dom osnovna šola. Tedne in mesece so doma že govorili o prvem šolskem dnevu. Dobra mamica mu je že dolgo poprej kupila morda tablico in kamenček ter ga morda vadila v pisanju in čitanju prvih črk in ga tudi na drug »učni« način pripravljala za šolo, nevedoč, da s tem lahko škoduje otroku in oteži delo učitelju, to pa še zlasti sedaj ob preustrojitvi učnih metod. Napačnost takih domačih priprav šolskega novinca za šolo bi tvorila dobrodošlo in hvaležno témo za roditeljski sestanek, o čemur pa o drugi priliki več.

Oh, kruto na prvi pogled je to iztrganje malega zemljančka iz ljube toplega domačega okrilja in še krutejše, če mora sedaj svoj drugi domek iskati in najti morda v mrzlem, prvemu domu odtujenem okrilju šole. Učiteljski vzgojitelj, smo si li v svesti težkoč in odločilnostnih posledic te poslovitve in selitve, v svesti li, da v prvi vrsti mi grejemo, postiljamo in ustvarjamo šolo v pravi, drugi prikupljivi dom učencu-novincu!

Blagor otrokom, katere roditelji krepijo v radosti in zaupanju, saj takim bo šolski pričetek radostni dogodljaj. Globlje kot otroci dožive ta trenutek roditelji. Pri teh pa se pojavljajo nasprotujoča si čustva. Nekateri doživljajo veselje z deco ter jim je šolski vstop dan svečanosti. Drugi so bojazljivi, se boje za otroka, kar jim čitamo na bojazljivem izrazu oči. Končno imamo žal tudi roditelje, ki imajo o šoli slabo mnenje, bodisi, da so svoječasno došli s šolo v spor, ali da dobremu delu niso naklonjeni, ali da šolo smatrajo kot nasilneža nad svojim razvajenim otrokom. Mnogoštevilni so razlogi, ki vedejo roditelje v nasprotovanje šoli in po večini so to osebni razlogi. Splošno pa lahko trdimo, da večina roditeljev priznava potrebo pravega pouka ter je zanje šolski pričetek njihovih otrok važen dogodek. Pravi, v šoli vesten in med narodom izven šole delavno in korektno nastopajoči učitelj pozna mentalnost svojih všolanih občanov, ve tudi prav dobro, s kako šoli naklonjenimi ali nenaklonjenimi roditelji ima ob šolskem vstopu opraviti. To poznanje je važen predpogoj za uspešno šolsko delo zlasti elementarnemu učitelju, nadalje upravitelju kot predstavitelju in voditelju vzgojno-učne naprave, t. j. šole z učiteljstvom, pa tudi slehernemu drugemu učitelju, ki zamore le deco poznanih mu domov vzgajati v skladu z domačimi razmerami. Za to je pa treba zopet dveh predpogojev: 1. volje, 2. časa. Prvi predpogoj leži na nas samih, da iščemo in ustvarjamo toli potrebni in toli priporočani čim ožji in prisrčnejši stik med domom in šolo, torej med roditelji in njihovo domačijo ter nami. Pristavim samo kratko: Kjer so nam ljudje in razmere tuje, tam se mi »tujci« nimamo pravice udomačiti. — Drugi predpogoj pa leži v rokah prosvetnih oblasti, ki često ne dajo učitelju časa dovolj, da se poglubi v razmere svojega službenega kraja, marveč mora tega morda menjavati liki »aprilskemu vremenu«. Zato: Dajte nam časa, spoštujte službeno stalnost, da zamoremo dovolj in prav spoznati službeni kraj, ker le na taki podlagi bo naše delo prav ubrano in uspešno!

Skoraj bi se malo od snovi oddaljil, a bilo je umestno, saj so v nazivu razprave že zapopadene tudi zadnje zahteve ter se bom tekom svoje razprave še moral povrniti večkrat k njim nazaj.

Šolski vstop, torej pričetek šolskega življenja, kakor tudi seveda šolski izstop kot sklep šolskega življenja daje povod k raznim pedagoškim razmišljanjem, bodisi, da stvari gledamo z očmi otroškega psihologa, zdravnika, učitelja, roditelja, sociologa, narodnega gospodarja in z ostalih vidikov. In če dajo življenjska poglavja in zareze, kakor je šolski vstop, povod h kakim preudarkom, recimo soljudem-laikom, tembolj v prvi vrsti se mora v pomen tega trenutka utopiti oni, v kojega roke izročajo roditelji usodo telesnega in duševnega naslednika svojega malega ljubljenca, torej učitelj. Ta le bi v tem važnem trenutku moral gledati na otroka z vseh poprej navedenih vidikov, a postaviti tako »mnogovrstno diagnozo«, to je težavno in prav

že tu »na pragu šolskega življenja apelira na učitelja-umetnika, kajti minuli so hvalabogu časi, ko se je naš poklic istovetil z rokodelskim, minuli so časi, ko se je učenec-začetnik prisposodabljal kot »tabula rasa«, nepopisana, prazna tabla, na katero je še le šola začela metati prve konture. (Dalje prihodnjič.)

Ernest Vranc:

Tri ure v elementarnem razredu.

(K nastopu L. Pibrovca na II. izobraževalnem tečaju v Ljubljani.)

»Prava, globoko zasnovana šolska reforma mora pričeti s preureditvijo začetnega pouka«, pravi nemški pedagog Kühnel. In res niso novi inozemski poizkusi imeli nikjer tako globokega učinka in dalekosežnih posledic, kakor ravno na polju elementarnega pouka. Saj je pa tudi elementarni razred dolga leta živetaril v tradicijah in kolovratil po izvoženih cestah stare šole učilnice...

Se le pred leti so v inozemstvu energično pričeli z reformo in začetni pouk postavili na novo bazo: prilagodili so ga psihološki in fiziološki strukturi otroka. S takim preustrojem se je pričelo tudi v Sloveniji, kjer so se nekateri učitelji (Bregant, Pibovec, Martinc in v manjši meri tudi drugi) posvetili elementarnemu razredu. Ti »poizkusni razredi« so postali viri pedagoške prakse z novimi metodičnimi načeli v smeri delovne šole. Pogum in nove spodbude za novo smer nudi tudi Bregantov »Elementarni razred«, ki je prva praktična knjiga v smislu novodobnih načel začetnega pouka.

Tudi letošnji II. izobraževalni tečaj UJU v Ljubljani si je nadel hvale vredno nalogo, da nudi učiteljstvu zraven teoretičnih razprav tudi nekaj praktičnega. Prireditelji so povabili z Jesenic g. Leona Pibrovca, ki je že poznan metodik delovne šole, saj že dela dolgo vrsto let in je več počitnic žrtvoval za tečaje v inozemstvu. Trideset jeseniških dečkov — nenadoma iztrganih iz počitniškega vrvenja, neprespanih vsled triurne rane železniške vožnje, vse misli usmerjene na belo Ljubljano — se je moralo vmisliti v položaj, da je telovadnica ljubljanskega učiteljišča njihova prava, pravcata šola... Klopji, postavljene v četverkotniku, delovna miza z najrazličnejšimi potrebščinami v sredini, vse to je predstavljalo »moderni razred«, okrog pa se je amfiteatralično zgnetlo blizu dvesto poslušalcev, ki so vse tri ure z zanimanjem sledili nastopu; kljub izrednim, deloma zelo neugodnim razmeram, se je hospitacija popolnoma posrečila.

*

Dečki so se v kratkem pogovoru, ki se ga je udeleževal tudi učitelj, odločili, da se pogovore o vožnji v Ljubljano. Izvolijo »referenta« Jekliča, ki pa se je najbolj zanimal za »ceremonije« povodom odhoda vlaka. Njegovemu popisu je sledila debata, ki je pokazala, da dečke najbolj zanima eks-

pedicija vlaka, s posebnim ozirom na posamezna dejanja železniških funkcionarjev: vlak stoji pripravljen za odhod, strojevodja je na stroju, vlakovodja v službenem vozu, sprevodniki ob vozovih. Uradnik pride iz pisarne in da znamenje za odhod. Vlakovodja zažvižga. Sprevodniki dvignejo roke, nato vlakovodja zatrobi. Strojvodja požene stroj in vlak se pomika.

Ta del celotnega doživljaja je zadostoval za izhodišče, ker bi 7letni dečki itak ne mogli pregledati vseh doživljajev celotnega potovanja. V obliki debate so si dečki igraje osvojili več novih besed: strojevodja, vlakovodja, sprevodnik, uradnik, stroj, tender, službeni voz, vagoni, zažvižgati, zatrobiti, dvigniti roko itd.

Da hoče otrok biti aktiven in se želi gibati, je dokazal predlog učenca Čatiča, naj se odprava vlaka tudi uprizori, kar je bilo soglasno sprejeto. Več dečkov skupaj je predstavljalo vlak. Čatič je določil strojevodjo, sprevodnike itd. Neki deček je opozoril na varnostna znamenja, na semaforje. Izbrali so si učenca, ki je predstavljal z dvignjeno roko semafor. S pripravljanjem je deca opetovano igraje ponavljala novo pridobljene izraze in jih pomnožila z novimi.

Tudi kritika, ki je sledila uprizoritvi, je pokazala, da je aktivnost dece visoko razvita, čeravno je moral učitelj večkrat poseči vmes in otroška spontanost ni prišla vedno do popolnega izraza. Doma v razredu in pod normalnimi razmerami bi tozadevne težkoče gotovo odpadle.

Jasno smo pa videli, da so stalni pogovori v obliki debate dečke privedli do plastične govornice, ki je marsikoga naravnost frapirala. Kakšna razlika v primeri s formuliranimi stavki »nazornega nauka« stare šole!

Iz vrst dečkov je prišel predlog, da napišejo nekaj o vlakcu (»Vlak odhaja v Ljubljano«). Predvaje z glaskovanjem in fonomimičnimi gibi so pokazale, da je učenecem goli verbalizem neznan. Učenec Mazi je odhod vlaka ilustriral in pojavila se je želja, da vsi ilustrirajo. Učitelj razdeli papir, posamezni dečki so ilustraciji pristavili tudi primerne stavke. Ko je učitelj kazal neko posebno posrečeno risbo, so dečki nehote ponavljali šum vlaka s »š, š, ššš...« Ta prilika se je uporabila za lepo izgovarjanje tega glasnika. (Zaokroženi ustnici se podaljšata in sapa gre spozi odprti zobni vrsti.) Dečki so dalj časa vadili izgovarjanje »š« in mu dali ime »šumač«. Na poziv učitelja se je pričela sinteza glasnika, kar je bilo precej »izumetničeno«, vendar novodobni metodiki to predstopnjo čitanja silno priporočajo (gl. Langer-Legrün »Anfangsunterricht«). »Šumaj A, šumaj E, šumaj I, šumaj O, šumaj U!« Vsak zlog so dečki dopolnili v besede ozir. stavke. Vadili so tudi »Slišanje glasnika v besedah« s tem, da so dečki sami navajali besede, v katerih je glasnik »š«. Te vaje so se poživile s stavljanjem ugank n. pr.: Mačka jo lovi in na koncu ima »š«. (Miš.) Po tiru gre in v sredi ima »š«. (Mašina.) Itd. Da se vadijo govornila, so otroci kombinirali tudi stavke, v katerih se prične vsaka beseda s »š«. Take govorno-tehnične vaje so izpopolnili nekateri težji stavki, ki so jih ponavljali tudi v zboru n. pr.: »Naša maša, maša naša«. »Voda šumi, šumi, šumi...; voda narašča, narašča, narašča...«

Ker je mnogo udeležencev tečaja želelo, da spoznajo tudi novodobno obravnavo črk, je skušal g. Pibovec tudi tem ustreči. Pokazal je otrokom ilustracijo odhoda vlaka, ki jo je izdelal učenec Mazi in s tem je krenila demonstracija v smer oblikovanja črke. Dečki so mamreč ugotovili, da nas dim, ki puha iz stroja, vedno mika izgovarjati »š«. Pri opozorilu na obliko dima (oblika »š«) so dečki znova izgovarjali »š« in s prstom potezali po tej obliki po zraku vedno nižje, nazadnje po klopek. Temu je sledilo polaganje

palčic in polkrogov v obliko »š« med opetovanim izgovarjanjem, končno pa so tiskali obliko v zvezke. Razume se, da je razred predelal najprej velike tiskane črke, kar je že danes vsakemu jasno (gl. Bregant »Elem. razred«).¹

Oblikovanju črke so sledile razne vaje: Sinteza črke, spajanje v zloge in besede s palčicami ozir. s tiskanjem.

Radi nedostajanja časa je nadaljnji postopek za pridobivanje črk učitelj prikazal s poročili posameznih dečkov:

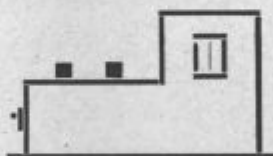
1. Vsaki natiskani besedi je sledila v zvezku ilustracija.
2. Dečki so si sami sestavljali abecednik.
3. Čarobni kvadrat (ozir. pravokotnik):

MA	NA	UR
ŠA	KA	ŠA
MIŠ	RA	ŠA

(S posameznimi zlogi sestavljajo besede, ki se dopolnijo v stavke. Pri napisovanju jih tudi ilustrirajo.)

4. Raznovrstne vaje in igre z ročno in šolsko stavnico.
5. Doma vršijo v svrhu utrjevanja sledeče vaje: gnetenje črke oz. besed s »š« iz gline, kita, plastelina in lesa. Tiskanje v pesek ali pozimi v sneg.
6. Slikanje raznih predmetov s poimenovanjem istih. (V predmetih naj bo črka »š«.)
7. Napisovanje stavkov n. pr.:

MATI IMA

(Ker otroci ne znajo še natiskati »ognjišča«, pa ta predmet narišejo.)

Učitelj je hotel v »učni kompleks« spraviti tudi računstvo; ker pa se iz dečkov tekom razprave spontano ni razvila nikaka priložnost za številčne operacije, je dal sam pobudo za nadaljnjo razpravo in sicer za obravnavo števila 9.

Povedal je otrokom, da je videl v vagonu 8 ženic. Potem je prišla še ena. Otroci: »Potem jih je bilo devet.« Nato so položili 8 ploščic na klop, zraven še eno, da jih je bilo devet. Tu se je pokazalo, da učitelj vpoštevata spomin različnih predstavnih tipov: vizualen, akustičen in motoričen.

1. 8 dečkov je stopilo pred klop (kot 8 ženic, tem se pridruži še 1 deček. (Motorično.)
2. Vsaka ženica je rekla »Dobro jutro«, ko je stopila v vlak. Torej 8krat, potem je še tudi deveta rekla tako. (Akustično.)

¹ Demonstracija postopka je bila umetna, ker so učenci koncem šolskega leta poznali že vse črke. G. Pibovec je skušal prikazati le način, kako so delali v resnici med šolskim letom.

3. Ženice so se peljale 8 postaj daleč, potem pa še eno. Skrat jih je streslo, pa še enkrat. (Motorično.)

4. Ženice so jemale prtljago s police. (Motorično.)

5. Predstavljanje ženic s ploščicami; prejšnje vaje. (Vizualno.)

Ženice so prišle domov. 8 v eno vrsto hiš, potem še ena v deveto hišo. S ploščicami so predstavljali hišice in dobili dvovrsten obrazec za število 9:

Iz vrst učencev je prišel predlog, da bi igrali trgovino, saj so ženice šle tudi nakupovat. Na delovni mizi je pripravil vse potrebno: moko (raznih vrst in cen) v zavojih z napisano ceno, koruzo, riž, lečo, fižol, cikorijo itd. s pravimi »kovači« in dinarji se je pričelo trgovati kar »na debelo«. Lep primer za vzgojo k samodelavnosti!

Po četrturnem odmoru je nek učenec predlagal, da naj nekdo nekaj čita. Primerno bi bilo, če bi čitali kak nov, doživljaju primeren berilni sestavek, ki ga pa v abecedniku niso našli, zato so posegli po poljubnem odlomku. Čitanje dečkov je marsikoga iznenadilo: z umevanjem in zelo razločnim povdarkom je čital učenec Pintar neko berilo. Ostali so poslušali pri zaprtih knjigah. Naloga čitatelja je, da čita tako, kakor bi pripovedoval; s tem deca v kratkem času obvlada »praktično čitanje« in tudi uspeh v mimiki in gestah (učenci uporabljajo te izraze!) je presenetljiv. Razumljivo je, da vsebino berila tudi uprizorijo.

Pri petju je učitelj pokazal pot, ki budi vse ustvarjajoče sile otroka: otroci sami iščejo napev pesmici. V tem so se otroci pokazali pravi umetniki. Že prej so za Ljubljano skovali kratko pesmico. Sledil je ta le postopek:

1. Besedilo so z razločnim in smiselnim izgovarjanjem utrdili.
2. Z rahlim ploskanjem so pri besedilu našli ritem.
3. Seznanili so se z govorno melodijo. (Otroci so s prsti kazali, kako gre ta melodija »gor in dol«.)
4. Narisanje teh govorno-melodičnih črt.
5. Navadno ritmično petje. (Deček, ki je hotel najti napev, je pel ves čas v isti višini.)
6. Oblikovanje motiva. (Učenci poskušajo izluščiti pravo melodijo.)

Šesti učenec je res našel primeren motiv napeva, ki je vsej »zajednici« ugajal. Žal ni bilo časa, da bi se vsi uvežbali in skupno zapeli Ljubljani namenjeno pesmico, kakor so jo sami ustvarili.

Takšno gojenje petja je uvajanje v pravo umetniško čustvovanje. Otrok spozna, da je tudi on poklican sodelovati v kulturni zajednici. Seznan se z ustvarjanjem napevov, spozna vrednost teh in zna ceniti naše glasbenike.

Končno so še dečki pokazali tudi nekaj iz telovadbe. Učitelj je pripovedoval povest o »Rdeči kapici«, učenci so pa posnemali posamezne gibe predmetov ter v pravljici nastopajočih oseb in živali. Rdeča kapica je šla v gozd. (Vsi dečki korakajo.) Skočiti mora preko jarka. (Napravijo skok.) Veter nastane. Debla se gibljejo. (Gibi trupa na levo in desno.) Močnejši veter. Drevesa krožijo. (Kroženje gornjega dela telesa.) Veter izruva drevesa, da padejo na tla. (Dečki padejo.) Veter potihne. (Dečki v vrstah.) Volk pride. (Hoja po štirih.) Volk smrči. (Dihalna vaja.) Itd.

V novi telovadbi, ki se uvaja v inozemske šole, povsod prevladuje naravno gibanje. Današnja civilizacija sicer uničuje naravni ritem ljudi. Človek se ne more gibati, kakor želi narava njegovega telesa. Telo trpi. Le v prvih starostnih letih se otrok svobodno in naravno giblje, prisiljen ritem mu je tuj. Če ga hočemo uvesti v »življenje«, ne ovirajmo naravnega gibanja in le počasi ga uvajajmo v prisiljene gibe. Predvsem se gojijo vaje za pravilno in izdatno dihanje, za kroženje krvi, za utrjevanje hrbtenice itd.

S telovadbo je triurni nastop končal.

Končna debata je pokazala, da je hospitacija marsikomu dala mnogo metodičnih in tehničnih pobud. Mehanično predelavo snovi, dociranje, golo čitanje in večno eksaminiranje je g. Pibovec zavrgel. Četudi se trdno drži predpisanega učnega načrta ter dosledno povdarja »učenje in znanje«, vendar vpoštevava povsod in vedno otroško aktivnost in individualnost. Pouk v obliki debate je spremenil razmerje med učenci in učiteljem. On je svoji »zajednici« dober prijatelj in svetovalec, ne več — policaj.

Baš organizacija »življenjske in delovne zajednice« je bistvo Pibovečevega razreda: skupno delo, medsebojna pomoč, zaupanje, odkritosrčnost, resnicoljubnost, poštenost, radost in veselje, torej odnošaji, ki jih pogrešamo v današnji človeški družbi. S tem brezdvomno vrši tudi važno socialnovzgojno nalogo, ki kaže pot k pravi delovni šoli.

1. Slak:

Samoizobrazba učiteljstva.

Osnovna šola s svojo splošno šolsko obveznostjo je otrok demokratizacije znanosti, ta pa plod potreb gospodarskega razvoja, kakršnega je ustvaril meščanski red s svojo čudovito tehniko in s podružabljenjem, ki se kaže predvsem v svetovni trgovini in z njo neločljivo združenim prometom. Zato pa se je osnovnošolsko učiteljstvo razvijalo vzporedno z dvigom meščanstva, pri nas Slovencih prav tako, kakor drugod. Kar je značilno za naše meščanstvo v teku zadnjih dveh generacij, to vidimo tudi pri učiteljstvu. Imamo romantično dobo, rodoljubno, svobodomiselnost, imamo v stanu v malem vse, kar daje svoj pečat slovenskemu javnemu življenju od srede prejšnjega stoletja dalje.

Kakor pa se je duh naprednosti še sredi XIX. stoletja kazal pri nas kot praktični smisel za »narod«, to je za naše široke kmetiške plasti in njih gnotne potrebe (glej Bleiweisove »Novice« in njih pouk v racionalnem kmetijstvu!), da je pozneje pozabil vsako praktično gospodarsko udejstvovanje v prilog našega kmeta, tako je tudi osnovna naša šola prešla iz prve faze, ko je imela pred seboj še izrazito nalogo glede pomoči kmetiškemu življu, v neko — vzvišenejšo, ko je začela »odpirati oči« s »čisto« znanostjo, ne oziraje se več na potrebe ljudskih množic.

Osnovna šola se je torej prelevila in sicer tako, da čim bolj odgovarja splošnim zahtevam modernega prometa in svetovne trgovine oz. industrije. Šolo se je prelevil tudi učitelj. Iz človeka, ki je pred pol stoletjem živel še skupno življenje s kmetom, ki je čutil z njim in sodoživljal njegovo borbo za obstanek, se je polagoma razvil uradnik. Nič čudnega, če se je kot tak kaj kmalu odtujil ljudstvu in pretrgal z njim vse ožje, pristrčnejše vezi.

Kako je to novo razmerje škodovalo učiteljstvu, vidimo dovolj jasno posebno tekom zadnjih desetletij. Vse polno bolnih pojavov je znak, da je nastopila kriza v šolskem in sploh kulturnem udejstvovanju našega stanu. Prepad se je odprl med učiteljstvom in ljudstvom.

Z velikimi pretreslji za časa borbe za zmago zdrave organizacije nad politično in drugače izkoriščano organizacijo se je pričelo jasni tudi slovenskemu učiteljstvu, da bo moralo nazaj k ljudstvu. Jasno pa se je pokazalo pri tem tudi, da naš stan nima niti pravega programa za svojo misijo, niti ne zadostne priprave zanjo. Že itak skromna izobrazba pred vojno je v vojnem in povojnem času padla še na nižji nivo, učiteljstvo ni šlo s tokom novih potreb ne v javnosti, ne v šoli.

S preorientacijo, ki je pričela l. 1925., se je izkazalo, da mora učiteljstvo temeljito začeti oblikovati samo sebe in dvigniti najprej izobrazbo stanu. Tako je pričela samoizobraževalna akcija, ki je morala predvsem poiskati jasen smoter, obenem pa se izogniti vsem napakam sličnih poskusov v prejšnjem razdobju. Resnica je namreč, da ni nedostajalo izobraževalnih poskusov tudi v prejšnjih časih med učiteljstvom, da so pa bili sporadični, krajevni in brez sistema, zato tudi brez pravih, odločnih uspehov.

Osnovo samoizobraževalnega dela je položil I. samoizobraževalni tečaj, pri katerem so se obravnavala vprašanja učiteljske samoizobrazbe, нравne vzgoje, delovne šole, nadaljevalnega šolstva sploh ter učiteljskega izvenšolskega dela. Tečaj sam je pomenjal še le začetek, zato niso bile razprave na taki višini, kot bi bilo želeli. Udeleženci tečaja so se sicer zedinili že tu, da je učiteljstvu potreben družboslovni in strokovni studij in da je treba v tej smeri pričeti s podrobnim delom, vendar ni še dozorelo ono splošno prepričanje, ki bi odprlo širokih poti,

Samoizobraževalni tečaj pa je bil ipak spodbuda, da so se ustvarili krožki in da je pričelo vsaj ponekod utripati novo življenje. Sicer so se že na tečaju čuli glasovi, da je vse preuranjeno, da učiteljstvo še ni zrelo za take poskuse, toda aktivnost je zmagala nad skepsjo. Krožki so se sestajali, čestokrat se mučili in omagovali, toda marsikje vendar zmagovali. Mnogi izmed učiteljstva, ki bi sicer utonili v vsakdanjosti in v življenju brez duhovnega poleta, so se oprijeli studija ter se po trdem trudu priborili do prvih zakonov družboslovnega spoznanja, pa tudi do prvih zahtev, ki jih stavi reforma šole na naš stan. Kakor pri vsem tem prizadevanju ni nedostajalo ovir, tako so se vendar marsikje pokazale žive, močne energije, ki so premagale vse težkoče in bodo šle tudi v bodoče preko njih. Izkazalo se je, da velja tudi pri taki stvari, ki je življensko važna za ves stan, pri samoizobrazbi, kar je dejal Blonskij za novo šolo: njen največji nasprotnik je učiteljstvo samo, to se pravi, tista konservativna plast, ki je sama otrpnila in ki v svojem otrpnenju ni več zmožna polnega življenja.

Za prvim je prišel drugi samoizobraževalni tečaj. Dokazal je, da si je učiteljski podmladek osvojil idejo samoizobrazbe. To je razumljivo. Mladi ljudje, ki gredo v svet, čutijo, da ni vse eno, kako so pripravljeni za svojo življensko nalogo. Učitelj nima na svojo pot — poleg značaja — ničesar,

razen znanja. In znanja, tudi poklicnega, mu je dalo učiteljišče tako bore malo, da se mora sam spopolniti, pa četudi ne bi imel žeje, da spozna in razume stvari, ki so okrog njega. Zato bo samoizobraževalna akcija dosegla svoj namen, če bo vsaj stanovski podmladek napotila k resnemu studiju vsega onega, kar je potrebno učitelju kot pripadniku višjega poklica, poklica, katerega široko torišče je javnost.

Drugi tečaj je obravnaval vse, kar je bilo že v prvem na dnevnem redu: potrebo studija med učiteljstvom, probleme vzgoje in pouka, izvenšolsko delo, šolsko reformo v inozemstvu in drugo. Udeleženci so prinesli s seboj že mnogo razčiščenih pojmov. Začetnih težkoč ni bilo več toliko, razpravljalo se je temeljiteje, ves potek tečaja je pokazal razumevanje, ki ga pri prvem še ni bilo. Stvari, ki so bile še pred letom sporne, so danes že razumljive same ob sebi. Vse to so razveseljiva dejstva, ki ovržejo marsikako kritiko samoizobraževalnega dela, posebno pa še, da potom krožkov ne bi mogli resno dvigniti izobrazbe med učiteljstvom. Priznamo, krožki sami ne morejo dati kdove kaj znanja. Toda pobudo za vztrajen zasebni studij dajo gotovo in to je v resnici njih namen. Niti družboslovje niti vzgojeslovje ne zanima vseh, ki si danes služijo kruh kot učitelji. A če se le gotov odstotek v stanu temeljiteje seznanj z enim in drugim, bo pomenjalo to za vse učiteljstvo velik in pomemben korak naprej, tako velik, da bo prerodil naše vrste.

Marsikaterega mladega človeka pogrešamo še vedno pri samoizobraževalnem delu. Upajmo, da ne veljajo zanje Cankarjeve besede, da so vsi taki pripravljeni prodati svoje spoznanje, božji dar, za dobro južino, prvenstvo za lečo. Krivda ostane vendar na njih, ker tudi za stan ni vse eno, ali ima umsko in značajno visokostojee pripadnike, ali pa povprečne in podpovprečne dninarje, ki se ne zanimajo niti za stanovska vprašanja. Splošna in strokovna sposobnost daje samozavest in samozavest neodvisnost. Le s pomočjo tega se bo učiteljstvo osamosvojilo in zavarovalo pred hlapčevanjem. Dokler pa ne bo vsa mladina v stanu nastopila poti osvobojenja s tem, da razvije svoje umske sile in si z odločno voljo sama napiše »novih plošč«, bodo poklicani in nepoklicani še vedno imeli pogum sramotiti nas s tatovi, pretepači in prešestniki.

Usoda vsakega stanu je usoda njegovih vrlin in slabosti, vseh dobrih in slabih strani njegovih poedincev. Učiteljski stan ima ugoden položaj v tem, da si usodo lahko piše sam. Tega se je do danes premalo zavedal ter se je rajši dal vladati od drugih. Toda če hoče, da mu ne bodo prav vsi gospodarili, se mora čim najbolj spopolniti. To je mogoče. In prva je poklicana k temu mladina, v katere interesu je pripravljanje lastne boljše, svobodnejše prihodnosti. Zato pa velja njej najprej: izobražujte se, spopolnajte, da boste lažje čuvali neodvisnost, ki jo stan krvavo potrebuje!

Jos. Mlinarič:

Šolski časopis in prosto spisje.

Mnoge šole v Nemčiji izdajajo svoj časopis — čestokrat le hektografirana pola konceptnega papirja. Na naslovni strani je narisano šolsko poslopje; obdano z vrtovi in gozdovi. Naslov: Naš list. Urejujejo in upravljajo ga večji učenci in to z veliko ljubeznijo in zanimanjem. Vsebino tvorijo sami odlomki iz otroškega življenja; tega ne more posneti nobeden odrasli. Nekaj primerov: o našem šolskem vrtu, naše šolsko gledališče, lastavice na naši hiši, kako pomagam revnemu součencu, pri nas doma, na počitnicah, razne otroške povesti in pravljice itd., itd.

Le kdor pozna vneto otrok za prosto pripovedovanje in prosto spisje, si lahko predstavlja, s kakim navdušenjem se lotijo otroci takega dela.

Svoj čas, ko je bil g. oblastni šolski nadzornik Senkovič, ki mu gre do nevenljive zasluge za prosto spisje, še okrajni šol. nadzornik v Mariboru, nam je svetoval, naj pritrdimo v razredih nabiralnik z napisom »Kaj mi boš pripovedovala«; bilo je na dekliški šoli. In otroci so pisali in pripovedovali, vsak dan po pouku sem pobrala pisma; bilo jih je nebroj, čestokrat še preveč, da jih nisem mogla takoj prečitati. To so bile povesti, izpovedi, sanje in nade mladih src, ki hrepene kvišku.

In drugi dan smo čitale pisma skupno; mnoge pa so tudi pripomnile, naj čitam pisma sama in jih ne kažem nikomur, saj so razkrivala tajne njihovih src, tožbe o težkih družinskih razmerah. A druga pisma smo poslušale čestokrat ginjene do solz in še sedaj, ko so učenke že davno zapustile šolski raj, se radi z veseljem oz. otožnostjo v srcu spominjajo onih uric, češ, tedaj je bilo lepo.

Čemu to pripovedujem? Ob mislih na šolski časopis sem se spomnila svojega nabiralnika za pripovedovanje in ugotavljam, da sem preživela tedaj tudi sama mnogo lepih dni, ki bi jih privoščila enakih tudi marsikateremu tovarišu.

Tak nabiralnik bi lahko imel vsak razred; ali pa naj izdaja svoj časopis, kar se da izvesti gotovo brez posebnih težkoč in žrtev. Najbolje pa bo oboje, to se pravi, da bi se naj spisi zbirali v nabiralniku in se potem boljše pravilo za časopis.

Kakor čujem, se je tudi že na eni izmed okoliških šol porodil šolski list in z veseljem in nestrpnostjo čakamo poročila o tozadevnih uspehih in izkušnjah vsi, ki nam je pri srcu dobrobit in sreča mladine.

* Jako čudno je, da se — odkar sploh obstoja vzgoja otrok — ni našlo boljšega vzgojnega sredstva kakor je tekma, zavist, ljubosumnost, domišljavost, zburjanje poželenja, hlapčevski strah — same skrajno nevarne strasti, ki vzdržujejo dušo v stalnem vrenju in jo lahko ugonobé, še predno je telo dozorelo... Učitelji, ki tako zbude v otroku vse polno slabih lastnosti, morda sicer v najboljšem namenu, nazadnje izjavijo gravifetično: »Takšen je pač človek!« Da, takšen je človek, ki ste ga vzgojili! V 11 (Rousseau: Emil, 1762.)

L. Kosova:

Kulturni razvoj in žena.

(Referat na II. izobr. tečaju.)

Razvoj žene je dolga in temna povest v trpljenju. Kjerkoli sledimo ugotovitvi učenjakov, v zgodovinski in predzgodovinski dobi, vidimo, da je bila osebnost žene vedno ovirana in omejevana. In če se je dvignila tekom tisočletij od najbednejše sužnje do današnje diferencirane žene, ki zahteva gospodarsko, pravno in нравno enakopravnost, pomeni ta razvoj mogočno gibanje, ki pomaga reševati splošno socialno vprašanje, čigar del je žensko vprašanje. Enakopravnost obeh spolov pomeni enakopravnost vseh članov človeške družbe, torej prenehanje razrednega sistema in kapitalistične organizacije. S tem postaja žena, ki velja za konservativen element človeštva, mogočna vzmet najradikalnejšega napredka. Če hočemo poznati človeško družbo in prav razumeti smer njenega razvoja, moramo poznati tudi zgodovino žene, ki tvori polovico človeštva.

Začnimo z najnižjo kulturno stopnjo. Tedaj človek še ni poznal dela v kulturnem smislu. Kakor živali so dobivali tudi ljudje svojo hrano neposredno v naravi. Sadeže, ki jih je našel posameznik, je tudi takoj použil. Če je bil plen velik, so planili po njem vsi in so si razdelili tako, da je skušal dobiti vsak čim večji del. Tedaj so bili vsi ljudje enakopravni, tudi gospodarske odvisnosti med možem in ženo na ti stopnji še ni bilo.

Ko je človek izumil orožje, se je začela prva delitev dela in sicer delitev dela po spolu, t. j. med možem in ženo. Mož je borec, napadalec, lovec. Žena pa, da si se tudi zna boriti in loviti, vendar je vezana po materinstvu na otroke. V svrhu zaščite mora postaviti krov sebi in neobglenemu dojenčku; v kožo živali, ki jih je ustrelil mož, zavije instinktivno svoje zmrzujoče dete in najde v tem pobudo, da naredi tudi sebi toplo oblačilo. Kadar preneha hrana v njenih prsih, mora iskati druge, da nasiti otroke. Tako se nauči pripravljati jedila. V to ne uporablja le divjačine, ptičev in rib, ki jih prinaša mož z lova, temveč pripravlja tudi jagode, korenine, zrnje in sadje, ki ga je nabrala sama v gozdu. S tem se nauči sejati in vzgajati rastline sama. Tako je postala žena prva poljedelka in njena naselitev je bila vedno stalnejša. Mož pa je še vedno blodil okoli po lovu in bojnih pohodih. Vendar je spoznal kmalu v ženini koči zavetje, ki mu je nudilo streho, počitek, hrano in obleko in kjer je mogel tudi shranjevati svoj plen.

Za prvotnega človeka ni bila torej ljubezen do žene in otrok ona vez, ki ga je privabila vedno znova k domačemu ognjišču, zakaj ta čustva so produkt višje kulture; na tedanji stopnji barbarstva so gnale moža zgolj fizične potrebe v prijetno zavetje.

Prva družabna vez torej ni bila ona med možem in ženo, temveč vez med materjo in detetom. V materinski ljubezni pa je bila kal razvoja vse civilizacije in нравnosti. Primitivni pravni čut je smatral dete za izključno lastnino matere, ki ga je rodila, hranila, mu dajala streho in vodila njegove prve korake. Zato zasledimo pri mnogih tedanjih ljudstvih dobo materinskega prava, ko je bila žena gospodarica družine in se je dvignila mnogokrat celo do politične nadvlade.

O zakonu v našem smislu seveda še ni govora. Intimnemu občevanju ki ni bilo vezano na nikako pravilo in postavo, je sledila takozvana rodovina krvnih sorodnikov, v kateri se posamezne generacije niso več križale

med seboj. Ker pa je bilo tedaj malo ljudi, je razumljivo, da so se krvni sorodniki med seboj spolno križali. Ko se je ta oblika družabnega življenja toliko pomnožila, da v materinskem območju ni bilo več za vse prostora in hrane, je prenehala in se je razdelila v plemena. Nagon razmnoževanja in lakota sta ustvarila torej nove družabne oblike. V njih pa so nastale nove navade in iz navad je nastala vsakočasna morala.

Tudi ta družinska oblika ni poznala zakona. Mož enega plemena, ki se je zvezal z ženo iz drugega, je poročil tudi vse njene sestre; pojmi čistosti in zakonske zvestobe je bil tuj obema spoloma. Zato so bili otroci lastnina matere in njenega plemena. Saj se je celo mož priženil k nji in ne ona k njemu.

Z razvojem rokodelstva in poljedelstva, torej panogami izključno ženskega dela, pa je postala žena možu vedno bolj potrebna. Čim obljudenejša je postajala zemlja, tem bolj se je moral bojevati mož s sosodnim ljudstvom, po čigar zemlji je nomadil. Najprej so se bojevali v svrhu pridobivanja hrane in prilastitve lovišč. Ko se je pa naučil živali nele streljati, ampak tudi krotiti in rediti, se je začel bojevati v varstvo in povečanje imetja. V onih časih, ko ni imel več, nego je rabil dnevno, je ujetega sovražnika umoril ali pa ga je priključil rodovini kot enakega in svobodnega. Sedaj, ko je imel več, kakor je potreboval, je hotel imeti delovnih moči in je naredil iz sovražnika podložnika. Tako se je razvilo suženjstvo kot neposredno spremstvo zasebne lastnine. Prva izmed sužnjev pa je bila možu žena, mati njegovih otrok.

Sedaj, ko je imel mož zasebno lastnino, se je izpremenil način delitve dela med možem in ženo: mož je postal pridobitni element, žena pa ohranjujoči. Koča, ki jo je postavila nekdanja žena, je bila le krov, ki so se ga mogli posluževati v potrebi. Hiša, ki je bila narejena iz kamnja ali brun in je hranila orožje, orodje, rudnine in kože, pa je bila dragocena posest. Divjačina, ki jo je streljal prej mož, je bila le sredstvo za utešenje glada. Črede, ki so se pasle na njegovih tleh, so predstavljale premoženje, ki ga je bilo treba čuvati pred sosedom. In otroci, ki so bili prej neoporečna lastnina matere, so postali dragoceni delavci in sobojevniki očetovi. Temu se je pridružil še važen razlog. Lastnina je vzgojila tudi oni egoizem, ki sega preko groba in ne pripušča tujcu pridobljenega imetja: posestnik želi pravosmočnih dedičev svojega premoženja.

Materinsko pravo se je moralo umakniti očetovskemu. Kot delavka in mati zakonitih dedičev je pridobila žena na svoji vrednosti, kar se je izražalo v dejstvu, da so jo kupovali, oziroma zamenjavali za živino, orožje in rudnine. Tako ni bila samo delovno živinče, postala je tudi blago, neomejena lastnina moževa, ki ji je vzel vso svobodo in smel ravnati z njo po mili volji. Le umoriti je ni smel, ker bi si bil nakopal s tem maščevanje njenega plemena. Najstrašnejše kazni pa so jo zadele, če je postala možu nezvesta, kajti njen gospodar je moral biti gotov, da mu bo rodila legitimne otroke. Tako je nastajal monogamen zakon.

Ta napredek k monogamiji je bil sicer za razvoj človeštva velike važnosti, za ženo pa je bila nova postaja njenega križevega pota. Monogamija je obstojala le za ženo, samo od nje se je zahtevala zakonska zvestoba. Monogamna družina torej ni nastala vsled tega, ker bi bilo prišlo človeštvo do spoznanja njene visoke нравne vrednosti, ampak zgolj iz gospodarske potrebe. Zakon je bil naprava, kjer so se rodili legitimni dediči moževega premoženja; žena je postala moževa dekla, roditeljica in dovilja njegovih otrok. Zato je bila pahnjena v hišo in je bila vse življenje pod varuštvom.

Kot otrok pod varuštvom očeta, kot žena pod moževim, kot vdova mnogokrat celo pod varuštvom sinovim. Zgražanje nad to enostransko monogamijo in usužnjenjem žene ni na mestu, kajti ni je povzročila moževa surovost, temveč gospodarski razvoj, zasebna lastnina. Dokler je bilo premoženje lastnina vse rodovine, so bili njeni člani vsi enaki. Ko pa je poljedelstvo napredovalo in je nastala živinoreja, se je začel človek baviti tudi s prometom, trženjem in plovbo, kar je dvigalo bogastvo. Z bogastvom nastane revolucija v družini. Delo izven družine je postalo pridobitno delo. Ker ga je pa vršil le mož, je bil le on lastnik vsega bogastva. Zato se je polastil prvega mesta v družini in je pahnil ženo na drugo. Tu se jasno kaže, da bo osvoboditev žene in njena enakopravnost z možem tako dolgo nemogoča, dokler bo izključena od družabnega proizvodnega dela in bo omejena le na privatno hišno delo. In to se bo zgodilo šele v moderni industriji, ki zahteva žensko delo in izpreminja tudi hišno delo v javno industrijo, kar bomo videli pozneje.

Na ti kulturni stopnji je bogastvo ustvarilo tudi državo, ki je bila le sistem ropanja in izkoriščanja. Moč bogastva je povzročila, da so bogati poglavarji plemena zavladali nad revnimi soplemenjaki. Tako je začela manjšina izkoriščati večino in jo je usužnila svojim koristim, t. j. povečanju imetja in moči. Nastala je država v obliki občine, vasi ali plemena. Vojskovođa s poglavarji mogočnih rodbin je vladal svobodne podanike, ki so se bavili s poljedelstvom, obrtom in trgovino in so imeli sužnje za opravljanje zaničevanih in nizkih del. To je bila doba prve stopnje človeške civilizacije.

Država je bila politična organizacija v svrhu obrambe in napadanja. Gospodarske funkcije pa je opravljala družina. V tedanji veliki patriarhalni družini se je zadoščalo vsem gospodarskim potrebam. Na čelu ji je stal gospodar, pater familias, njen neomejen despot, postavodajalec in svečenik. Država pa je prevzemala polagoma funkcije, ki so spadale prej v delokrog družine in zato se je manjšal pomen družine. To vidimo zlasti pri Grkih. Družinski oče ni bil več gospodovalec, temveč le podložnik; njegove državljske dolžnosti so ga popolnoma iztrgale iz domačega kroga. Njegovo življenje kot postavodajalec, vojak, advokat, filozof in umetnik se je odigravalo v javnosti, domača opravila in skrbi je prepustil ženi in sužnjem. Delo je bilo nevredno svobodnega moža. Žena je ostala moževa lastnina. Oče ali varuh ji je izbral moža, ta pa jo je lahko zamenjal ali daroval drugemu; če je bila nerodovitna, so jo zavrgli. Mož je smel imeti le eno legitimno ženo, toda neomejeno število konkubin, a le legitimni otroci so bili dediči. Žena je živela v popolni osamelosti, brez stika z zunanjim svetom, ni se smela udeleževati ne javnega, ne družabnega življenja. Tudi Grku je torej bila žena le roditeljica zakonitih otrok. Zakona iz ljubezni ni poznal. Predmet njegove strasti ni bila v hladni čistosti, odpovedi in osamelosti živeča žena, temveč hetera, svečenica Afrodite, boginja ljubezni, lepa sužnja, ki jo je dvignil kult lepote in umetnosti na piedestal oboževanja. Zato je bila na Grškem — vsaj pri gornji družabni plasti — samo hetera svobodna žena, ki je smela slediti svoji ljubezni in le nji je bilo dovoljeno udeleževati se visoke duševne kulture. Edini Plato je spoznal pomen žene kot matere in vzgojiteljice in je opozoril državo, da je njena dolžnost vzgajati žene dostojno za ta naravni poklic.

Popolnoma drugačno je bilo življenje Rimljanke v prvi dobi. Dežela je bila redko naseljena in žene so bile maloštevilne. To je bilo najbrž vzrok njihovega visokega družabnega stališča. To nam dokazuje pravljica o ropu Sabink in dejstvo, da je bil monogamen zakon za oba spola enako strog.

Rimljani so bili tedaj utrjeno poljedelsko ljudstvo, ki jim delo ni bilo nečastno. Družina je obsegala starše, otroke, hlapce in dekline, delo je družilo vse. Gospodinja, matrona, je vodila notranje delo in vzgojo otrok. Bila je spoštovana in njeno stališče je bilo utrjeno, ker zaradi pomanjkanja žen ni imela tekmovalke in je bila edina gospodarica v hiši. Sprejemala je goste in se je udeleževala javnih svečanosti v gledališčih in cirkusih. Vendar pa je bila pravno pod varuštvom in zlasti ni smela razpolagati s premoženjem.

Ko pa so postali Rimljani iz preprostih poljedelcev osvojevalci sveta, se je njihovo življenje docela izpremenilo. Neizmerna bogastva iz vseh delov sveta so se stekala v Rimu v rokah nekaterih mogotcev. Rimsko ljudstvo od zmagonosnih pohodov ni imelo nobene koristi. Ljudstvo je stradalo in umiralo gladu, ogromnega bogastva pa so se polastile redke družine patricijev. V tem pa je bil vzrok propada nekdanj tako mogočne države. Delo in zaslužek sta postala zaničevana in bogataši so se začeli udajati neizmernemu luksusu. To pa je postalo zlasti nevarno za ženo. Mož je omejil škodljivi vpliv bogastva tako, da se je udejstvoval kot politik, filozof, umetnik, pesnik in vojak. Vse ženino delo, v hiši in pri otrocih, pa so prevzeli sužnji. Tako je bila popolnoma brez posla. Vsled dolgočasje in svoje površne vzgoje in izobrazbe se je popolnoma predala uživanju in nenravnosti. Tako bogatašinja. Uboga sužnja pa se je udala prostituciji, ker je upala, da bo izboljšala svoje nadvse bedno življenje. Zakonolomstvo je bilo na dnevnem redu, zakonske zveze so postajale vedno redkejšje, število rojstev opasno nizko; družinski temelji so bili izpodkopani. Vendar pa ni resnica, da bi bilo razmajanje družine upropastilo Rim. Vzrok propada je bila koncentracija bogastva v maloštevilnih rokah, kar je imelo za posledico, da je bogataše ugonobilo razkošje, revne pa siromaštvo.

Tako vidimo, da se v vsem paganskem svetu stališče žene bistveno ne razlikuje. Vsled svojih spolnih funkcij in iz njih sledečih omejitev in zasebne lastnine je bila podrejena možu; vera, pravo in običaji so utrjevali ta njen položaj. Gospodarsko pa še ni bila njegova konkurentka, za to je bilo treba še razvoja do novih delovnih oblik.

Srednji vek. Srednjeveški gospodarski red je bil fevdalen. Nad seli in vasi so se ponovno dvigali gradovi na strmih gričih in pečinah. Grad je gospodoval nad vasjo in ljudmi, ki so tamkaj prebivali, tam se je merila pravica in določala usoda podložnikom. Družina je bila tudi v srednjem veku patrijarhalna, v nji je vladal mož. Življenje po gradovih je bilo precej enolično in dolgočasno. Sedanje gosposke udobnosti in razkošnosti niso poznali. Možje so polegali po klopih in popivali, ali pa se zabavali na turmirjih in lovu.

V nasprotju z brezdoljem fevdnega gospoda je bila njegova žena in hči ves dan pridno na delu. Opravljale so ročna dela, predle, vezle, pletle in šivale. Vsem gospodarskim potrebam je bilo treba zadostiti doma, ker še ni bilo delitve dela po obrtih in stanovih. Vse to delo so izvrševali podložni kmetje in njihove družine. Zato je bila zlasti tlačanka zelo obremenjena in njena pridnost je bila vzrok, da je bila ženska delovna moč celo cenjena. Če se je n. pr. poročila tlačanka z možem iz drugega fevda brez gospodarjevega dovoljenja in kupnine, jo je smel gospodar v času Karolingov prisiliti nazaj; in najčešče se je to zgodilo šele tedaj, ko je imela že več otrok, katerih polovico je smel prisiliti z materjo v svojo službo. Svetost in nerazdružljivost zakona je torej veljala toliko, v kolikor ni bila z njim združena materijalna škoda gospodarjeva.

Najtežja in najnujnejša dela je morala opravljati žena. Po gradovih in samostanih so imeli prostrane delavnice, v katerih je bilo zaposlenih s prejo, tkanjem, šivanjem in vezenjem včasih celo do 300 tlačank. Kakor hodi današnja delavka v tvornice, tako je hodila tlačanka v grajske čumnate, kjer se je vršilo to delo od solnčnega vzhoda do zahoda. Razven zelo slabe hrane ni prejerala nikakega plačila, ali pa je dobivala dnevno 4 novčiče brez hrane. Delo je vodila mojstrinja, ki je bila večkrat gospodinja sama. Delo je bilo trajno in delavk ni bilo nikoli preveč, ker se ni delalo le za domačo potrebo sproti, temveč so imeli vedno v zalogi obleke in perilo v svrhu obdarovanja gostov ali za opremo spremstva pri turnirjih in drugih svečanostih.

Ročno delo vendar ni bilo najtežje opravilo žene. Mnogo težje je bilo poljsko delo, ki ga je morala vršiti tlačanka nele za gospodarja, ampak tudi za svojce in dom. Značilna za tisti čas je anekdota, ki pripoveduje o kmetu, kateri se je poročil zato, ker je izgubil vola in je dobil v ženi najcenejše nadomestilo.

Tudi hišna dela po gradovih so bila zaradi primitivnih pomožnih sredstev izredno naporna. Predno so iznašli mline, so morale deklet mleti žito z roko in vrtni mlinsko kolo s trupom. Velikanske kamine so kurile z močnimi panji. Sobe in kuhinjo, hlev in vrt, vse so oskrbovale same ženske. Stregle so gospodinjini in otrokom pri mizi in v spalnici. V njihov delokrog je spadala tudi postrežba možem. Dekle so pomagale gospodarju in gostu, ko se je oblačil in slačil, stregle so mu v kopeli in če je želel, so mu morale brez ugovora delati družbo tudi v spalnici. Ta navada se je izpremenila v poznejšem srednjem veku v običaj, ki je zahteval, da se je dala gostu za časa obiska ena izmed dekel na svobodno razpolago. Tako je postala ženska izba kmalu kotišče prostitucije, harem vitezov in knezov. Proslula pravica do »prve noči« je bila v veljavi povsod, dasi na papirju najbrže nikoli ni obstajala.

Vendar nezakonsko rojstvo ni veljalo za greh. Pri tlačanih je bil otrok delovna moč več, pri gospodi pa je bila to predpravica. Gospodarske razmere pri enih in drugih s tem prav nič niso bile ogrožene in zato tudi njihov moralni čut ni bil prizadet.

Sužnja dela in naslade, to je bila usoda ubogih nesvobodnih žen, ki so tvorile ogromno večino. Ko je vsled neprestanih vojn ljudstvo vedno bolj obubožalo, je bila nenravnost vedno večja. K temu so pripomogli tudi križarji, ki so živeli leta in leta brez družine in so prinesli potem domov razvratnost in razkošje orijenta. Evropskim vojskam najetih vojakov so sledile trume deklet. Viteze in kneze so spremljale bogato oblečene konkubine na konjih, v vozovih ali nosilkah na državne zборе, koncile ali vojne. Tako je sledilo vojski vojvode Albe na Nizozemsko 400 deklet na konjih in 800 peš. Na francoskem in angleškem dvoru je opravljal odličen gospod službo maršala pri konkubinah. V vojni so vodili spremljajoča dekleta posebni uradniki, ki so se imenovali »Weibel«. Večina teh deklet je bilo pahnjenih v to usodo nasilno ali vsled pomanjkanja. Mnoge pa so hotele v svoji vroči ljubezni in nesebični požrtvovalnosti deliti s svojim izvoljencem vse trpljenje in nevarnosti. Surove in nedostojne so vojaške pesmi iz onih časov, vendar čutimo v njih resnično vdanost, kadar pojejo o junaški ljubici.

Dolga odsotnost gospodarjeva je razdirala zakon in družinsko življenje. Zapuščene žene so iskale mnogokrat tolažbe pri mladih pažih in hrepenečih trubadurjih.

Vsled duhovniškega celibata in vednih vojn je bilo vedno več samskih žen, ki so bile potrebne zavetja. Začeli so graditi samostane in trumoma so

se zatekale žene v njihovo varno zidovje. V samostanih so se mogle žene visoko izobraziti. Učile so se klasičnih jezikov in drugih znanosti. Mnoge učene nune so bile svetovalke papežev in kraljev. Prepisovale so knjige, slikale, učile v samostanskih šolah, bile bolniške strežnice, vezilje, perice i. dr. Tako so samostani reševali žensko vprašanje v srednjem veku. Osamljenim ženam so nudili pribežališče, jih duševno dvigali in jim odpirali nove poklice.

Ko so se začela razvijati mesta in je vladalo v njih še prejšnje blago stanje in mirno in sigurno življenje, so se spočetka uravne razmere precej izboljšale. Toda v mestih se je vršila globoka preuredba dela in njegovih pogojev. Mnoga opravila, ki so jih izvrševale prej tlačanke, so prevzemali polagoma rokodelci. Zlasti ročna dela, katera so opravljale graščakinje s svojimi deklami, so prešla v razne obrti. Tako je postajala ženska delovna moč odvišna. Prizadete žene pa so ostale brez kruha in strehe in so bile pahnjene v pogubo in razvratno življenje. Pošteni meščani so si pomagali tako, da so ustanovili takozvane »hiše devic«, nekake predhodnike modernih javnih hiš. S tem niso le skrili sramote in obvarovali čednost pred javno jezo in pohujšanjem — temveč so si ustvarili tudi postavno dovoljen dohod do teh deklet. Šele tako je postala prostitucija obrt, ki je bila označena tudi na zunaj z natančno predpisano obleko. Vojske spremljajoča dekleta so se mogla dvigniti s čisto ljubeznijo preko sebe, tem dekletom je bilo udarjeno neizbrisno znamenje sramote.

Pošteno preživljanje, je bilo ženskemu delu mestnega prebivalstva zelo otežkočeno, zakaj cehovska obrt je monopolizirala delo in izključila žene iz svojih zvez. Polagoma pa je marsikateri obrtnik pritegnil k delu tudi svojo ženo in hčere in končno še deklet, ker gospodinjstvo ni zahtevalo vseh njihovih moči, kakor nekdanj. Mnoga cehovska pravila so izrecno dovoljevala, da izvršujejo dotično obrt tudi žena, otroci in deklet.

Ker je s tem število izučenih obrtnic zelo hitro rastlo in ker so zaradi nižjih cen postajale nevarne konkurentke, so uklenili tudi žene v cehe.

Toda kljub temu, da je bila s tem priznana potreba sodelovanja žene v cehih, niso bila pravila za oba spola enaka. Žena je postala le težko mojstrica.

V cehih je bilo zaposlenih največ žen v tekstilni in tkalski stroki. Bile pa so tudi pekarice, pomagale so pri zlatarski obrti, strojile so kože i. dr. Polagoma je delalo v obrtih vedno več tujih žen, ki so prihajale s kmetov, kjer so uničevali zemljo pleneči vitezi in vojne. Prignalo jih je v mesta upanje, da bodo našle tu več osebne svobode in večji zaslužek. Ker pa je bila vedno večja ponudba ženskih delovnih sil, so se znižale pomočniške plače. Zato se je pojavilo že prav zgodaj sovraštvo pomočnikov napram ženskimi tovarišicam, vendar niso mogli ustaviti njihove naraščajoče zaposlenosti. Zakaj mnogo je bilo vzrokov, ki so silili žene, da so se preživljale same: vojske in kužne bolezni so morale moške, v nekaterih cehih je bil zakon pomočnikom prepovedan itd. Vse te okolnosti so povzročile, da je število žen presegalo število moških in da je bilo vedno več takih, ki so bile navezane na samostojen zaslužek. Leta 1385. je prišlo v Frankfurtu ob Menu na 1000 moških 1100 ženskih oseb, v Nürnbergu l. 1449. celo 1200 žen, v Baslu pa l. 1454. 1246 žen. Iz tega je nastajalo žensko vprašanje, ki je postajalo vedno bolj pereče, ker se je tudi prostitucija vedno bolj širila. V rokodelstvu so si žene kolikortoliko pomagale same, v ženskih obrtih so ustanovljale lastne cehe. Toda izven njih je bilo še mnogo žen nepreskrbljenih. Najrev-

nejše so bile izključene iz rokodelstva zaradi dolge učne dobe in omejenega števila pomočnikov. Tudi samostanov je bilo premalo, da bi jih preskrbeli, nekateri so zahtevali ob vstopu tudi nekaj kapitala.

Zato so začeli ustanavljati sredi 13. stoletja bogati in dobrosrčni meščani ali pa mestne uprave zavode za revne žene, ki sicer niso zahtevali posebnih zaobljub, vendar pa so imeli stroga pravila. Žene, ki so prebivale v njih, so morale nositi enako obleko, so se morale preživljati same in so smele hoditi ven le po dnevi. V vsakem večjem mestu je bilo več takih zavodov: v Kölnu jih je bilo čez 100 in v vsakem 8—10 stanovalk, v Parizu v 15. stoletju okoli 2000, v Baslu 1500, v Frankfurtu ob Menu pa je bilo 6 % vseh odraslih žen v teh zavodih.

Ker je bilo mnogo ženskih delavk, je bilo delo zelo ceno. Ženske v zavodih so bile zadovoljne z najmanjšim plačilom, ker so imele brezplačno stanovanje; skrbele so le same zase in so bile njihove življenjske zahteve zelo skromne. Pečale so se s prejo, tkanjem, šivanjem, vezenjem in pranjem, prihajale so pa tudi v hiše meščanov, da so pomagale pri gospodinjstvu.

Prvi, ki so se uprli naraščajočemu ženskemu delu, so bili cehi. Ne sicer mojstri, ki so vsled cenega ženskega dela lahko konkurirali in so bili veseli, da so bile preskrbljene tudi njihove hčere. Uprle so se zveze pomočnikov, ki so postajale vedno močnejše. Izključevali so ženske iz cehev, ali pa jim prepuščali samo nekatera dela, n. pr. izdelovanje le ženske obleke. Žensko pridobitno delo je bilo vedno bolj zaničevano, vedno bolj so ga proglašali za nepošteno in nenaravno. Mož je smatral pod svojo častjo, da bi delal poleg žene. Tu vidimo primer, kako se z izpremenjenim gospodarstvom izpreminjajo tudi pojmi o nravnosti.

Koncem 17. stoletja so bile žene pregnane iz cehev. Zdelo se je, da je sovražnik tako premagan. V resnici pa je bila zadnja ura cehom, kajti druge sile so bile na pohodu, ki so izpodkopavale zlata tla rokodelstvu. Ženi ni bilo mogoče prepovedati dela, ki ga ji je vsilila potreba. Toda kakor so se izpreminjali gospodarski pogoji, tako je bilo treba temeljite preobrazbe vsega dela in življenja. Na tihem se je pripravljala družabna revolucija, katera je upropastila cehe in razvila industrijo, ki je porušila domače ognjišče in prisilila moža in ženo v svojo službo.

Tako bi bila podana slika žene v srednjem veku, zlasti njenega gospodarskega položaja, kajti v njem so že kali ženskega gibanja, ki pa je seveda različno od modernega. Že po obsegu je mnogo ožje in tudi z ozirom na delokrog, ki je ženam dosegljiv. Srednjeveško žensko gibanje se je namreč omejevalo le na takozvano žensko delo, to se pravi le na ono, ki se vrši v hiši.

(Konec prihodnjič.)

Učiteljsko društvo za Prusijo je poslalo na prosvetno ministrstvo vlogo, s katero se principijelno izreka za odpravo pretepanja iz šole; pripominja pa, da to le pod pogojem, da ministrstvo doseže, da tudi starši doma ne bodo pretepali otrok. Berliner Tagblatt (forej nikak pedagoški list) pripominja k temu: »Interesantno! Bodoči starši naj ne pretepajo svoje dece, zato pa zdaj pretepa der preussische Lehrerverein te bodoče starše. In še se bo čudil, če ti starši ne bodo »pedagogizirani« in bodo pretepali svoje otroke.«

Uboga deca.

(Iz zbirke novel »Gold und Myrrhe.«)

Ako natanko preštejem, imam tri uboge učence. To je mnogo, kajti z ubogo deca se prav težko pravilno ravna. Ravno danes sem si pokvaril popoldansko razpoloženje. Čital sem povest o ubogem fantičku; jesenski veter mu je pihal skozi raztrgano obleko, mel si je roke, da si je ogrel pre-mražene prste, in zvečer ga je čakal pod borno slamnato streho le košček črnega kruha za večerjo. Revčeka sem prav gimljivo pomiloval; ob sestav-ljanju črtice nisem imel niti najmanjšega pojma o pravem uboštvu. To vem prav gotovo, ker sem povestico pred leti napisal sam. Bil sem takrat še zelo mlad.

Zelo kvarno je sentimentalno pomilovanje. Koliko sil zamre že v kali, ker je nerodno sočutje oviralo rast; marsikatera rama, močna dovolj, da se nauči nositi bremena, je ohromela ob bergljah, na katere jo je potisnila tuja pomoč.

Uboga deca! Bilo bi hudo, ako bi bil ubog vsak otrok, ki hodí poleti bos in prihaja pozimi v lesenih čokljah v šolo. Ako je zdrav, bo v letu in zimi poskakoval više, ko njegov premožni tovariš, ki nosi v juliju sandale, od oktobra dalje pa s krznom obrobljene snežne čevlje, niti mu bo prišlo na um, da bi bil ubog. Večina ljudi se čuti uboge, ker so jim to drugi všep-nili, kajti revščina ne zavisi zgolj od pomanjkanja dobrin.

In vendar je toliko pravega uboštva. — Naj navedem v naslednjem samo tri primere iz svojega razreda.

1. Bolan otrok.

V mojem razredu je zasilen prostor najžalostnejšega primera. Tu sedi v stolu na kolesih, zavit v mehke odeje, blede, skoro dvanajstleten deček Vladimir Ledinek, sin kmeta. Ubogi dečko ima tako slabotne noge, da ne more prestopiti niti koraka; gornji del telesa pa je popolnoma normalen. Zdravniki so z njim zaslužili že mnogo denarja, a Vladimir je obsedel v svojem naslonjaču in bo v istem moral presedeti vse svoje življenje.

V svojo še večjo nesrečo pa je revček pogumnega in vročega srca. Koliko pretrpi samo v eni zgodovinski uri! Ne morem in ne smem se pre-magovati, da bi ne postal živahen v pripovedovanju, ko slikam junake, ki so s pogumom in telesno močjo ustvarili nekaj velikega. Vladimir sedi ne-premično v svojem stolu, lice mu gori, srce mu bije hitreje, roke drgetajo; gornji del telesa se sklanja, kakor bi silil ven iz svojih odej. In ko ura pre-teče, ko navdušenje polagoma splahne, občuti ubogi deček, da ne bo mogel nikdar doseči kaj podobnega, akoravno njegovo srce tako močno hrepeni po junaštvu.

Podobno se mu godi v velikem odmoru. Drugi otroci tekajo, skačejo, telovadijo, preizkušajo svoje moči in vsak zase se čuti junaka. Vladimir sedi na solncu in samo gleda. Kaj bi dal, da bi samo enkrat mogel poskočiti s součenci.

Dva majhna dogodka sta me prav pretresla. Nekoč sem zalotil drugega dečka, ki je stal na Vladimirjevem stolu ter mu z vso silo obdeloval in trgal

roko. Hipoma sem pristopil in Vladimir mi je s svetlikajočimi očmi in od veselja se tresočim glasom klical nasproti:

»V roki imam dinar. Če mi odpre roko, ga dobi. Ali on je ne odprel O, sem vendar močan.«

Drugič sem ga vprašal, kaj si želi za božič. Tu je rekel:

»Najrajši bi obroč, ali —«

In oblike so ga solze.

Ubogí deček! On je Prometej v malem. Ima pogumno srce, venomer snuje načrte, nagiba k udejstvovanju in je vendar vezan.

Kdo se ga usmili? Starši ga ljubijo po svoje in — vzdihujejo. To je zelo malo. Deček ne bo nikdar srečen, ker je bolezen, ki ga ovira v njegovih težnjah, neozdravljiva. Zato je treba ukreniti nekaj, kar ga bo obvarovalo pred poginom. Učitelj, slišiš? Razbij si glavo in pokaži izhod!

Grebel sem in grebel ter stokrat premislil ves položaj. Vsak človek išče nekaj, kar bi mu izpolnilo življenje; če to najde, je srečen; če ne najde, pa mora biti velik filozof, velik skeptik ali — zaspanec, da ga tako životarjenje brez notranjega zadovoljstva ne potlači. Vladimir mi nobeno od teh treh. On tudi išče nečesa, kar bi ga zadovoljilo, a njegovo hrepenenje gre za udejstvovanjem telesnih moči. Ta težnja je povsem naravna. Vladimir hrepeni po nečem, česar ne more doseči; in drugič živi na deželi, kjer se ceni edino krepka delovna moč. Ako naj Vladimir nekoč doseže notranje zadovoljstvo, mora svoje hrepenenje usmeriti na torišče duha.

Moja naloga je, da odvrnem dečkov nagon k udejstvovanju, njegovo hrepenenje po razvoju sil od idealov telesnega junaštva na duhovno plat.

Čaka me mnogo dela. Dečkovih interesov ni mogoče na mah usmeriti drugam, počasi moram pripraviti prehod.

Dečku sem poklonil šah in ga uvedel v umetnost šahovske igre. Zadel sem pravo. Strastno se je oklenil igre.

Vsaka igra mu je bila bitka s težko priborjeno zmago. Vladimir je polagoma uvidel, da je ena sama dobra misel vredna več ko najmočnejša figura. Jel je spoznavati, da so v resnični vojni tisoči in tisoči vojakov, krepke rasti in močnih udov tudi samo takšne figure, ki uspejo le, če so prav razvrščene. Uvidel je, da vojskovodja, od katerega predvsem zavisi zmaga, ne potrebuje telesnih jakosti, temveč samo visoke duhovne zmožnosti. Prepričal se je o tem tudi v zgodovini. Taka razmišljanja so ga privedla do spoznanja, da duhovne sile daleko prekašajo še tako korenjaške sile telesa.

In kakor vroč krvni val je objela sreča njegovo srce, presrečen je vzkliknil:

»Ah, tudi jaz hočem biti tak bolan vojskovodja!«

Poučil sem ga dalje, da junaštva ni iskati samo na bojnem polju, da obstojajo še slajše zmage, ki jih je težje doseči kakor one s topovi. Pridobil sem si dušo otroka, v njem sem vkresal hrepenenje po duhovnem delu.

Vladimir je imel izreden dar za risanje. Skušal sem ves položaj razložiti očetu, a me ni razumel. Ko je končno uvidel, da sem dosledno vztrajal na tem, da mora Vladimir v mesto, da se izobrazi, se je udal:

»Tako hoče on, ker vi tako želite. Vidim, da ga imate zelo radi.«

Res ga imam rad, ker je resničen revček. Bog daj, da se moji načrti uresničijo do konca in prinesejo uspeh, kakor sem si ga zamislil.

2. Grd otrok.

Imam izredno grdo učenko, ki pa jo imam kljub temu, ali pravzaprav ravno radi tega zelo rad. Jožica je hči našega nadgozdarja. Vse na nji je spačeno: postava, glava, usta, oči, celo prsti na rokah. Narava je včasih tudi kruta mačeha.

Jožica ima dve »lepi« sestri; obedve vzgajajo v znamenitem dekliškem zavodu; mala pa bo hodila »samo« v mojo šolo.

Ta »samo« izvira od gospe nadgozdarjeve; ni me z njim užalila, ker poznam modrost takozvanih vzgojevališč in ker poznam tudi gospo; vendar me je radi Jožice zbadlo v srce. Jožica ni le pastorka narave, nego tudi pastorka lastne matere, ki jo radi spačenega obraza zapostavlja povsod.

Še danes vzkipim, če se spomnim zadnjega božičnega večera. Bil sem pri nadgozdarjevih. Obe starejši hčerki sta bili tako bogato obdarjeni, da se sedaj nič več ne čudim, da hodi nadgozdar tako slabo oblečen.

Pri kraju mize so ležali darovi za Jožico. Nekaj prepotrebnihsakdanjosti in drugega nič; ničesar, kar bi očaralo otroško srce.

Obstala je pri preprostem blagu in v zadregi pulila nitke ob odrezanem koncu; ogledala si je zimske čevlje in neobhodno potreben zimski plašč, a niti senca radosti ni spreletela obraza. Le ko jo je mati mimogrede vprašala, je li darovi ne vesele, se je pokorno nasmehnila in rekla: »Pač, mama!« Dekletce se je zlagalo.

Bil sem tedaj zaročen in tisto popoldne sem kupil svoji nevesti božično darilce, malo zlato srce. Imel sem dar še pri sebi. Naglo se odločim in sežem v žep.

»Tu, Jožica! Božje dete mi je izročilo zate to malo srce, ker imaš tudi ti srčece iz zlata in ker te imam tako zelo rad.«

Pohabljeno telesce je vztrepetalo v veselju. Nato je zavrisnila, ovila roki okoli mene in zaplakala; plakala je od veselja in bolesti. Mati me je srdito pogledala — a nisem se ustrašil njene jeze.

Nekaj dni nato podoben dogodek. Gozdarski nadsvetnik je nadziral naše okrožje in posetil dom našega nadgozdarja. Povabili so tudi mene. Jožica seveda ni bila pri mizi. Starejši hčerki sta se šopirili v novih oblekah in sta si z vsemi silami prizadevali, da ugajata gospodu nadsvetniku. V nerodni francoščini sta brbljali še večje nerodnosti. Nadsvetnik se jima je vljudno smehljaj. Po obedu pa je dejal gospodinji:

»Zdi se mi, da imate tri hčerke.«

V zadregi in prav v nasprotju z njeno običajno zgovornostjo je gospa zajecljala: »Ja — vsekakor — otrok — ni tu.«

Nisem se mogel dalje zadržati. »Jožica, najmlajša, je moja učenka, gospod nadsvetnik. Zunaj izdeluje spis. Gospa, saj dovolite, da jo privedem.« Besen pogled in nato blažen nasmeh:

»Ako ste tako ljubeznivi, gospod učitelj.«

Bil sem tako ljubezniv in sem šel; šel zelo hitro, da nisem čul, kako se je gospa nadgozdarjeva napram gostu opravičevala radi otroka, kakor bi imela priznati največjo pregreho.

Nadsvetnik je bil pameten mož. Ovil je roko Jožici okoli ramen, jo pobožal po razdrapanem licu in se pogovarjal z njo. Otroku so se zasvetile oči, gospa se je oddahnila. Takoj nato sem ogorčen odšel.

Nemirno sem meril sobo in premišljal Jožino usodo. Kako ubog je ta otrok! Težko nesrečo, ki jo je zadela prvi trenutek njenega bitja, mora

občutiti vsak dan iznova; čutila jo bo vse svoje življenje, kakor bi bila njena krivda.

Z leti bo hrepenenje po ljubezni raslo. V hišo bodo prihajali snubci; njih ljubezen in občudovanje bosta uživali le sestri, ubožica bo ostala ob strani in gledala srečo le od daleč.

Tuintam jo bodo pritegnili k razveseljevanju, a to bodo njene najbridkejšje ure. Nesrečno dekletce je bistroumno. Videla bo tiho grozo, ki bo ob prvem srečanju spreletela tujcu obraz, slišala prisiljen ton v zabavi in občutila, kako je pri igri in plesu vedno, vedno zadnja. Brez veselja v otroških letih, brez ljubezni, brez zakonske sreče in sreče materinstva — kakšno je tako življenje žene!

Vzgojitelj bodi usmiljen! Nimaš mnogo, a kar premoreš, nudi temu revnemu otroku.

Veš za pot? Ljubi revico, ljubi jo tako, da bo verovala v tvojo ljubezen. Človek, ki je samo enkrat v življenju okusil, kaj je ljubezen, ne oledeni docela. Skrbi, da ji duša ostane lepa in postane še lepša. Ko bo zaslutila to lepoto, se bo naselil v njeni duši mir.

Nauči jo dobrosrčnosti! Ko se prvič nagnejo hvaležne ustnice nad njeno roko — v tem trenutku bo iz revne deklice vstala bogata, srečna žena.

3. Beraški otrok.

Ilja ni imel ne očeta, ne matere. Mati je umrla takoj po njegovem rojstvu in oče —? Zelo hudo je, če otrok nima poštenega imena.

To še ni vse. Ilja je stanoval pri babici, stari beračici v razvalinah nekdanje kmetške hiše na koncu vasi. Babica sama je bila tudi razvalina, stara, onemogla, grda, samo v napoto kot ona stara bajta, v kateri je prebivala.

Vse svoje življenje ni okusila starša nič dobrega na svetu. Radi pohlepa po tujem blagu je često daljšo dobo presedela v jetnišnici. Od tiste dobe, ko se ni mogla več preživljati s svojimi krivimi prsti, je občini v breme. Še preden sem prišel v vas, se je že vlačila od hiše do hiše. V zamazanih cunjah je nosila še bolj zamazanega dojenčka. Kmetje so ji sicer dajali vbogajme, drugače pa so jo sramotili in ščuvali nanjo pse. Najgrše je ravnal z njo Golen. — Mnogo je grehov na svetu.

Ilja je obžalovanja vreden deček. Velo, stisnjeno postavico ogrinjajo stare, raztrgane cunje; vse njegovo bitje je plaho, brez slehernih sledov človeškega dostojanstva. Ilja se skriva v razredu, vedno stoji kje v ozadju in poveša glavo, kot bi imel slabo vest. Drugi otroci ga prezirajo; a preziranja ga ne žalijo, prav kakor bi bil radi tega na svetu, da ga drugi zaničujejo in psujejo.

Le eno si upa Ilja; beračiti pri svojih sošolcih. Za vse mogoče in venomer prosjači. Ako mu prva prošnja ne uspe, prosi za kaj drugega. Za vsak dar prenaša ves vdan, da ga tovariši dražijo, suvajo, tepejo in gnjavijo. Često se vživim v položaj svojih učencev in ko zadevo skušam doumeti, prihajam do prepričanja, da bi v njegovih življenjskih pogojih ravno tako stal otožen v ozadju.

Ubošček se mi neskončno smili; ne zato, ker se mora tolikokrat odposvedati najpotrebnejšemu, ampak ker je v njem ubit ponos, ki biva instinktivno v vsakem človeku. Njegova duša je zlomljena in dokler ostane tako, se ne more do ničesar povzpeti, ker je brez volje.

Učitelj, pomagati moraš ali vsaj iskreno poizkusiti!

Prelistal sem več psihologij in preudaril, katera sredstva priporočajo modri gospodje, da se utrdi pri človeku samozavest. Vedno so me visoke,

nerazumljive besede odvrnile od jedra in lotil sem se slednjič dela sam. Po skrbnem preudarku vseh okoliščin sem sklenil ukreniti sledeče:

Prvič: vsak dan izključim od igre vse tiste, ki suvajo, tepejo in dražijo Iljo. Za vsako razžaljenje dobi Ilja od dotičnega dobrovoljen dar v znak sprave. Vsak dan mu bom dal kos kruha od svoje južine.

Drugič: Ilja dobi za štiri tedne upravo najnižjega častnega mesta v razredu, pobiral bo po šolski sobi kruh, ogrizke in druge smeti. Po štirih tednih bo napredoval, da bo nalival črnilnike.

Sredstvo ne bo takoj učinkovalo; pobiranje smeti po razredu je častno mesto najnižje vrste. Tovariši bodo Iljo pri tem njegovem poslu zasmehovali, v dečku se bo rodil odpor; odpor napram odkazanemu poslu, odpor napram tovarišem in napram meni. Ko bo doseženo pri Ilji to razpoloženje, tedaj bo deček rešen. In tedaj ga pomaknem više in odkažem častnejše delo.

Počasi bo Ilja spoznal, da mu hočem dobro. Nastopilo bo tajno veselje nad odlikovanjem. Dvomis sicer, da bi bil Ilja že od kraja točen pri opravljanju odkazanega dela. Potrudil se bo šele potem, ko bo dosegel višjo stopnjo in se mu porodi želja, da si prvenstvo ohrani. Tu se prične stremeljenje.

Ko bom opazil v njem to željo, ga bom zopet povišal; Ilja bo razdeljeval zvezke. Ta služba je že precej visoka in součenci ga ne bodo več prezirali. Od tu dalje gre hitro naprej.

Nato poverim Ilji, da mi prinese vsak dan kozarec vode, premagal bom stud in izpraznil kozarec pred zbranim razredom. Prepričan sem, da si bo Ilja od tiste dobe, ko mi bo pričel donášati vodo, redno vsak dan umil roke in obraz. Ko bo enkrat tako daleč, bom uverjen, da sta volja in samozavest pri fantiču v rasti, takrat izrečem svoj »hvala« in Ilja bo rešen.

Nato spravim dečka od babice. V sirotišnico ne maram z njim. Zanimiv je: ohraniti ga hočem sebi.

Poslužim se ugodne prilike. Golen se strašno boji smrti, zlasti ob nevihti prestopi mnogo grozote. Mene se izogiba. Nekoč mi je rekel: »Vi prodrete vsakega kot bi vam kaj ukradel. Bati se je vaših oči.«

To je izborno. Ko bo nekoč treskalo, bom šel k Golenu in mu v par krepkih besedah izprašal vest; uverjen sem, da bo pomagalo.

Ubogi otroci! Jaz imam samo tri in vendar večkrat skoraj obupavam, ker menim, da nisem dorasel težki nalogi.

Z bolestjo in s spoštovanjem mislim na vas; na vas, hrabre vojščake, ki imate v razdrapanih razmerah še težjo borbo kot jaz v zdravi vasi.

Vidim vas, kako stojite zavrženi v blatu in premagujete črva, ki žre na drevescu človeštva, ki gloje korenine in vrta v stebelu ter steguje svoje strupeno zobovje po nežnem brstju. O, vi bratje, ki imate otroke, najubožnejše med ubogimi — ki nagibajo k težkim prestopkom! Ne bojte se diha težke življenjske atmosfere, ko vam je usojeno, da greste v boj za pravice ubogih, zavrženih. Otresite se predsodkov; predsodki so slabost; trpite in ne utrudite se, ko vas sovražijo, zasramujejo, ponižujejo in vas poplačujejo z nehvaležnostjo. Vem samo to: Kdor hoče le malo preizkusiti svoje moči, naj se postavi v tak boj. Vsa naša orožja: molitev, pouk, opomin, prošnja, žuganje, kazen... ravno na močvirnem bojnem polju najtežje socialne revščine ne zaležejo. Zato ne sme ostati nič prikritega, nepreizkušena. Marsikateri je že zmagal, ko je mislil, da je že vse izgubljeno.

Mislite na krono, vi ljubi vojščaki!

RAZGLED

Šola bodočnosti. V velikih nakladah pedagoške literature divja hud boj nasprotstev. Vse mogoče se hvali ali graja, se priporoča ali pa odklanja in ni čudo, da se je že pojavila ponekod v učiteljskih vrstah nekaka utrujenost in resignacija. Vendar pa presoja napačno ta pojav oni, ki vidi v tem gibanju nekaj modernih fanatizem. Nastala je neka potrebna časovna sila, kjer se povsod občuti, da mora nastopiti nova doba za šolo.

Med tem pa, ko so se nekateri že močno vživeli v to spoznanje, tičijo nekateri še vedno v smereh 19. stoletja; zato se nahajamo danes v nekakem prehodnem štadiju. Stara šola lahko pokaže kakšne materialne spremembe, a njena duša je že mrtva. Nova šol. reforma pa je polna življenja, inicijative in vere, čeravno še ne vidimo v nji nič popolnega in izoblikovanega; vendar pa opazujemo povsod ognjevite bojavnike, polne idej. Jedro sedanje šol. reforme je v tem, da se zahteva neposredno vzgojno razmerje med odrastlim in otrokom, ki obstoja v prijateljstvu in simpatiji obeh činiteljev.

Znak stare šole pa je bila zunanja avtoriteta, bilo je nekako nasilje, ki ga je izvajal učitelj nad učencem; učenec si je moral prisvajati predpisano znanje, čeprav ni bil za to razpoložen in zmožen.

Stara šola je trdno verovala, da je od narave človek nagnjen k slabemu; da je le v trdem in vztrajnem boju možno premagati ta zla nagnjenja in človeka poplemeniti. Njeno načelo je bilo »Premaguj samega sebe«.

Nova šola pa hoče s čustvovanjem in spoznavanjem razviti v otroku spoznanje, da se more sam razviti brez diktiranja in da vsled lastnega nagiba postaja dostopen vsemu lepemu in dobremu.

Pripadniki pretekle šole so mnenja, da šola bodočnosti ne zahteva znanja; kar pa je vsekakor velika zmeta. Nova šola hoče doseči tako znanje, ki nastaja iz doživetja in ki bo imelo nekaj pomena za življenje.

Trdi pa nasprotno nova šola, da se v dosedanji šoli pridobljeno znanje prehitro razblini. To, kar se je naučil otrok in je povedal pri izpitu, se je tekom nekaj mesecev že po večini izgubilo; tako znanje pa nima mnogo vrednosti za življenje.

Sposobnost ni odvisna v toliki meri od priučenegega znanja, kakor od zmožnosti, ki naj se v človeku razvijejo.

Še nekaj zahteva bodoča šola in to je, da vzame otrok, ko stopi v življenje, poleg znanja še nekoliko čuta za vzajemnost in naj se zaveda, da mora kot del družbe tudi sodelovati v človeški družbi kot njen aktiven član.

Če pa se razlikuje šola bodočnosti bistveno od sedanje šole, mora biti to vidno na posebnih znakih.

Prvi tak znak je stališče učitelja v šolski organizaciji.

V sedanji šoli se razdeli učence v posamezne oddelke, ne oziraje se na njih duševno strukturo. Tej skupini se odkaže v poslopju poseben prostor, za katerega je že tudi določen učitelj. Nihče pa se ne briga za to, kakšno stališče zavzema učna oseba napram mladini; gotovo ga tudi ni nihče preizkusil, če je to pravi človek, ki ljubi mladino in če si bo znal isto pridobiti in prikleniti nase.

Osnovna načela sedanje šole so: Narod ima nekoliko zmisla za izobrazbo, zato je voljan, da se izšola mladina; v to svrhu je uzakonjena šoloobveznost. Najeti so uradniki, ki so s spričevali dokazali, da so si prisvojili potrebno znanje iz pedagogike in predpisane učne snovi. Pogodbeno ti uradniki podajajo predpisano znanje tudi mladini.

Nova šola pa ne sme prevzeti te oblike. Pred vsem ne more učiteljev izobrazevati, pač pa jih lahko samo izbira. Za učitelja ne bo merodajno usposob. spričevalo o njegovem znanju, temveč vzgojno delovanje, za kar bo pa potrebna večletna preizkušnja.

Država, ki bo nastavljala učitelje, jim ne bo smela predpisovati, kako naj delo izvršujejo, temveč jim bo smela samo naložiti vzgojno nalogo. Izvrševali pa bodo to nalogo učitelji skupno s sodelovanjem učencev. (Neue Bahnen 1927.) L-é.

Šaljivi pouk. Tudi v stari šoli je bilo mnogo smešnega, še celo stare knjige so vsebovale smešnice. Priložnost za smeh pa se je v novejšem času še povečala, kar svedočijo komični gledališki prizori, filmi itd.

Mnogi predmeti so sami na sebi zelo suhoparni, kjer se otroci samo dolgočasijo, ako jih ne zna učitelj primerno pretvoriti.

Kako se omogoči vesel pouk v pravopisu, naj poskusi vsak učenec kak odstavek spisa napisati na tablo z vsemi mogočimi pogreški. Sicer so bili še nedavno metodiki proti takemu načinu pravopisa, češ to otroke zapeljuje na napačno pot. Temu pa ni tako. Otrok se ne uči napačne pisave, temveč spoznava pri tem ravno napake, da se jih pozneje izogiba.

Lahko pa se vzbuja zanimanje za pravilno pisavo tudi tako, da se učencem večkrat naroča, naj opazujejo ter zbirajo razne napise na plotovih, brzojavnih drogih, v izložbenih oknih itd.

Posebno hvaležno je tudi napisovanje napak v posebnem zvezku, kjer si učitelj zbira različne pogreške, ki jih otroci delajo z rabo besed, katere imajo dvojni pomen ali pa z napačno postavitvijo ločila. Hvaležno polje za zbiranje pravopisnih napak nudijo nekatere uradne stilistične cvetke.

Opazovanje takih napak obrodi dostikrat boljše sadove, kakor vsa mogoča pravila proti pogreškom. (Neue Bahnen 1927.)

L-é.

O pravem čitanju. Že precej časa se trudijo merodajni faktorji, da bi zatrli izdajanje knjig kvarne vsebine. Ta boj je sicer precej učinkovit, vendar se pa še obrabijo mnogim rotacijskim strojem osi pri tiskanju nedostojnih knjig. Temu je kriv tudi precej visok odstotek takozv. olikancev, ki so literarno in umetniško popolnoma indiferentni ali pa presoje nezmožni. Najuspešneje se danes bojujejo proti nemoralnim knjigam poklicni ljudski vzgojitelji, društva in tudi časopisi.

V šoli se goji sistematično čut za zdravotivo, ker se ne smatra učna knjiga kot edino literarno vzgojni faktor.

Onim, ki streme po izobrazbi in omiki, so na razpolago dobre in primerne knjige v vseh ljudskih knjižnicah.

Četudi pa je za napredkom stremeči dovolj poučen o tem, »kaj« naj čita, mu vendar to še ne prinaša prave vrednosti in užitka, ako ne posveti vse pozornosti tudi »kako« naj čita!

Resnica je, da zna komaj polovica ljudi pravilno čitati, ne v tehničnem smislu, pač pa v doživetju, čustvovanju, v poglobitvi itd. Žal, je današnji čas precej navezan na hitrost, kar tudi vpliva nekoliko na površnost in hitrost v čitanju: vsebina knjig se nekako hlasta. Prav čita le tisti, ki potrebuje za pravilno doživetje vsebine mnogo časa. Ne »koliko«, pač pa »kako« smo čitali vsebino, to je važno; radi tega pridobi lahko iz ene same knjige več oni, ki jo je pravilno prečital; kakor iz deset drugih enake vsebine tisti, ki površno čita. Zavestno čitati, vse drugo izločiti in le na to, kar imamo pred seboj, osredotočiti vse misli in čustvovanje, to je prava umetnost.

Najboljši pripomoček proti površnosti je pa vsekakor glasno in razumno čitanje.

Za razvoj literarnega okusa in presoje je dobro »predčitanje« v šoli glavni činitelj; zato naj se takozvana obravnava pesmic v šoli predvsem omeji na zelo lepo in pravilno »predčitanje« po učitelju. Vse druge razlage naj se po možnosti opuščajo, ker te omrže otroku pesem.

Zelo veliko je za uspešno čitanje vredno tudi »razpoloženje«. V »razpoloženju« čitati, to je tudi ključ za vprašanje »kdaj« naj čitamo. Z največjim užitkom bo čital gotovo le priložnostni čitatelj, ker je takrat tudi najbolje razpoložen. Nobena redkost ni, da je mnogim čitateljem, ki se morajo v svojem poklicu baviti s čitanjem, isto le v nadlego, tako n. pr. kritikom, lektorjem založništev itd. in so veseli, če se zamorejo za nekaj časa iznebiti čitanja.

Iz opisanega sledi, da mora pravi vzgojitelj, če hoče doseči dobre uspehe pri pravilnem čitanju upoštevati: kaj, kako, kdaj in kje naj se čita. (Neue Bahnen.) L-é.

Čemu kaznujemo. Izmed vseh vzgojnih sredstev se v šoli najbolj zlorablja kazen. Mnogi vzgojitelji so namreč mnenja, da je kazen v šoli potrebna kot povračilo za storjeno zlo, kar pa ni res, kajti smoter vzgoje je p o b o l j š a n j e, n e m a š č e v a n j e. Ali pa je v ta namen treba res k a z n o v a t i? Ali nimamo v to svrhu na razpolago boljših in plemenitejših sredstev?

Kdor je bil kdaj hudo kaznovan v šoli, dobro ve, da po prestani kazni, ko je bil pred vsem razredom ponižan in razžaljen v dno srca, pač ni delal dobrih sklepov, kako se hoče poboljšati, ampak nasprotno, koval je načrte, kako se hoče maščevati nad učiteljem in tovariši. Kazen tedaj nima za posledico obžalovanja in kesa, marveč odpor in sovraštvo. Nova vzgoja, ki stremlje za obnovo medsebojnih človeških odnošajev med učiteljem in učenci, med šolo in domom, je zato nehala eksperimentirati s kaznijo in silo ter je s tem odvrnila od šole mnogo zla in krivice.

Učitelj, ki kaznuje, stori to navadno v afektu in tedaj niti najmanj ne pomisli na socialne razmere otroka, ki so skoraj vedno vir prestopka. Ko bi učitelji poznali ekonomske, družinske, zdravstvene in druge razmere otroka, bi v marsikaterem disciplinskiem slučaju izhajali brez kazni.

Evo dveh kazenskih slučajev iz nemških poizkusnih šol!

Učenec je pisal nalogo v šoli. Součenci ga zatožijo, a on taji in taji. Učitelj preide slučaj in poučuje dalje. Po pouku ga učenec počaka pri vratih ter mu prizna, da doma ni mogel pisati naloge, ker je bil oče pijan in je razgrajal, a pred součenci ni hotel osramotiti očeta. — Kaj bi bila v tem slučaju koristila kazen?

Drugi slučaj. V razredu je zmanjkal denar; sum zadene najrevnejšega in se izkaže kot upravičen. Fant laže, součenci se zgražajo. Po pouku pa prizna učenec učitelju, da je vzel denar, da si kupi knjigo, ki jo mora imeti v šoli, a mu je starši ne morejo kupiti. Učitelj obravnava slučaj pred razredom ter pozove učence, da naj ne zaslužujejo tovariša, temveč ga le pomilujejo, da naj ne sodijo, marveč pomagajo. Bogatejši ga nato opremijo z

vsemi učili ter mu prinašajo južino in obleko. Odslej ni zmanjkalo ničesar več.

Res je, da z enim takim postopkom še otroci niso ozdravljeni za vedno. Ali pa bi to morda dosegli z eksemplarično kaznijo? Nikakor, ž njo bi zatrlj še to, kar je bilo morda edino dobrega v otroku. Zato se ne prenagliamo nikoli, v miru premislimo izvor in povod prestopka ter se pogovorimo z učenci iskreno in zaupno.

Pomislimo, da v neprimerni okolici v nezadostno kurjeni sobi, v umazanih, zahtolih in temnih prostorih ne more uspevati dobro nobeno živo bitje, tudi ne nežna človeška cvetka. Šlabo prehranbeno stanje otroka ima za posledico celotno slabost in iz te izvira mnogokrat nepozornost in nezmožnost dela v šoli. Tak otrok nima doma niti časa, niti prilike za učenje, a v šoli po predolgih urah šolskega pouka in prenapornega dela kmalu klone. Učitelj bi moral vedeti in upoštevati, da kar more eden učenec z lahkoto, tega ne zmore drugi pri najboljši volji in največji pridnosti.

Vzgoja škoduje največ s tem, da da nenadarjencu občutiti njegovo manjš vrednost, če se ne ozira na njegove duševne in socialne dispozicije, na njegove individualne telesne zmožnosti in na njegov pubertetni razvoj. Zato bodi učitelj v prvi vrsti psiholog, ki razume otroke in zna blagodejno vplivati na nežne njihove duše in to z ljubeznijo, potrpežljivo stjo in taktom, ne pa s silo in kaznijo, ki imata čestokrat porazne posledice za otroka.

Čemu naj bi učenca, ki je že itak dovolj kaznovan od usode, kaznovala še šola; ona šola, ki bi mu naj bila varno zatočišče v šolski dobi in pozneje svetla zvezda vodnica v temnih dneh življenja — ona šola, ki je poklicana, da mu zbudi veselje, voljo in ljubezen do dela in življenja, do samovzgoje in poboljšanja? Zato proč s prepogosto in nepremišljeno kaznijo in več človeškega razumevanja, dobrote in usmiljenja v šolo! To bodi geslo vzgojitelja nove šole.

Ne bodimo sodniki, temveč zdravniki! Ne pozabimo, da otrok, ki izvršuje razne prestopke, nikoli ni popolnoma zdrav.

Skušajmo njegove telesne in duševne de-
fekte pravočasno odkriti in jih zdraviti. A
zavedajmo se, da kazni ne zdravi, mar-
več rani, da razvoja ne pospešuje,
temveč ga ovira in da ne zbuja novih sil,
temveč jih uničuje ter jemlje pogum in sa-
mozavest. Kazen naredi tudi iz javnih —
tajne, iz malih velike grešnike. Notranje
nedostatke prikrije na zunaj z redom in
disciplino. A poglejmo v tak »disciplini-
ran« razred, če se je učitelj odstranil, po-
tem dobimo pravo sliko razreda, prepriča-
mo se, da disciplina ni notranja in prosto-
voljna, ampak le navidezna in nasilna, otro-
ci se ne varujejo prestopkov iz prepričanja,
temveč le iz strahopetnosti.

Če raziskujemo predživljenje mlado-
letnih kaznjencev in nesrečne razmere, v
katerih so vzrastli, se ne moremo ubraniti
misli, da so bili tudi oni nekoč nedolžni
otroci, ki bi postali mogoče, da celo brez-
dvomno ravno tako dobri državljani, kot
so drugi, ki jim je življenska pot že od
rojstva nastilana s cvetjem. Zato naj bi
oblast, bodisi šolska bodisi sodna ob pre-
stopkih ne vprašala, kako naj ga kaznuje-
mo, marveč: kako je razumeti njegovo ob-
našanje in kaj je storiti, da se nedostatki
vzgoje kolikor mogoče popravijo.

Vzgojitelji nove šole v raznih državah,
ki že dolgo iščejo bodočnost, moč in srečo
svoji mladini, so že davno spoznali, da je
treba mladini predvsem zaščititi in var-
stva in so odkazali kazni zadnje mesto
med vzgojnimi sredstvi. Išči mo tudi mi
namesto kazni učinkovitejša in plemenitejša
sredstva, ki nam jih bo vedno narekovala
trdna in neomajna vera v otroka in nje-
govo bodočnost. Verjemimo, da ima otrok
prirojeno nagnjenje in voljo sodelovati pri
skupnih socialnih nalogah, verjemimo, da
ga od tega skupnega dela odvrta le raz-
mere in verjemimo končno, da lahko vsa-
kega otroka z dobroto zopet pridobimo za
skupnost. (Das werdende Zeitalter, 1927.)

J. M.

O otroškem pozdravljanju. Z gledišča
individualne psihologije je otroški način po-
zdravljanja, kakor je danes običajen, na
večini naših šol neumesten. Uvideni vzgo-
jitelji navajajo otroke na pozdravne geste

in fraze, ki veljajo za odrasle, ne pa na
razne poklončke in slične, samo deci pri-
vzgojene oblike pozdravljanja. Če to store,
podprejo zdrav psihični razvoj mladih oseb-
nosti, ki bi sicer utegnile vsled občutene
razlike med privilegijem odraslih in poni-
žujočih vsiljenih pozdravnih gest zapasti
čustvu manjvrednosti. Poročevalka dr. Hil-
de Grünbaum-Sachs priporoča staršem, naj
vobče ne navajajo otrok na določen način
pozdravljanja, temveč naj jim dovoljujejo,
da izražajo svoje pozdrave na poljuben,
ekspresiven način, kar vsekakor tudi naj-
bolje odgovarja otroški naravi. (Internas-
tionale Zeitschr. f. Individualpsychologie.)

F. M.

Zadružna disciplina. Kakor vse drugo,
je doživela tudi šolska disciplina preobrat.

Prej so se morali učenci priučiti že
vnaprej določenim pravilom in se strogo
ravnati po njih. Za vsak prestopok proti
pravilom je nastopila kazni, ki je bila sploh
univerzalno sredstvo napram vsem pregre-
škom.

Sedaj pa se premotriva problem disci-
pline iz povsem drugega vidika. Glavno
sredstvo za vzdrževanje discipline v šoli ni
več »kaznovati« pač pa »izogniti se«, »pre-
prečiti«.

Vzgoja mora človeka dvigniti na kul-
turno višino časa, da more iz te višine po-
seči v razvoj kulture.

Sedanja doba modernega življenja sili
ljudi k skupnemu delovanju, ker se posa-
mezniki lahko uveljavljajo le kot člani ob-
čestva, osamljeni pa se izgubé.

Šola je zato najprimernejša prilika, da
pripravlja na skupno življenje, ker ravno
tu so dani vsi pogoji za tako vzgojo. Pred-
vsem je treba v učencih zbuditi zavest za
skupnost, kakor je ista uvedena v najmanj-
šem občestvu, to je v družini.

V šoli so dani za postanek skupnega
delovanja vsi pogoji; ti so: enaka starost,
približno isti interesi, isto razmerje do šole
in učitelja. Šola tudi lahko premosti mnoga
nasprotstva, ki so doslej ločila učence, zlasti
pa omili socialna nasprotstva, ko združuje
bogate in revne.

Vsi učenci imajo isti smoter in isto
opravilo ter tako lahko spoznavajo, da se
more le s skupnim delom doseči zaželene

uspehe. Zavest o potrebi skupnega delovanja naj zbudi v otroku čut soodgovornosti. Da postane ta čut močnejši, naj otroci sami sodelujejo pri upostavitvi skupnega življenja; kajti za stvar, pri kateri je otrok sam sodeloval, se bo gotovo tudi bolj zanimal, kako uspeva.

Za doseg pravega udejstvovanja pri nalogah, ki jih zahteva skupno delovanje, je treba vzgojiti močno voljo. Zaželen uspeh pa prinaša le svobodna volja za skupnost in volja za podrejenost, ki jo zahteva skupno delo.

Iz vsega tega sledi, da so glavni stebri za ohranitev vzorne discipline: živa zavest za skupno delovanje, močno razvit čut za soodgovornost in trdna volja za skupnost.

Te sile morejo zbuditi tudi one lastnosti, na katerih sloni razmerje človeka do človeka, in te so: pravičnost, medsebojno zaupanje in spoštovanje, potrpežljivost ter dobrohotnost. (Neue Bahnen, 1927.) L-é.

Programatična pedagogika in praksa.

Ze dve desetletji se nahajata pedagogika in psihologija na poti raziskovanja; iščeta prave smeri navzgor. Na eni strani stremi praktik za novimi življenskimi oblikami, na drugi strani pa išče teoretik sintezo med kulturnimi zahtevami in otrokovo psiho.

To vse pa se vrši s toliko naglico, da dostikrat najbudnejšemu opazovalcu ni možno pravilno presojati razvoja. Vendar pa to še ni usodno za dober razvoj. Napaka šele nastane takrat, če se stavlja pedagogski programi iz preozkogrudnega vidika in na bazi posebnih zahtev ter se skuša nasilno z njimi prodrati. Zato pa se pogosto dogaja, da propadajo mnoge dobre pobude, ki bi v praksi obrodile uspešne sadove, ravno vsled zmešnjav in raztrganosti v pedagoškem valovanju.

Vse te razkrajajoče moči o pedagoškem gibanju pa podpirajo še drugi faktorji, katerih vpliv ni nič manj poguben.

Tu pride v poštev konfesionalna stališče interesirancev. Skupine raznih svetovnih nazorov smatrajo šolo za nekako bojno polje. Pedagoško-psihološki oziri, ki pridejo tu v prvi vrsti v poštev, se prezirajo, ali pa jih uporabljajo bojvniki kot nekak plašč, s katerim hočejo prikriti egoistične

interese; to dejstvo se opaža zlasti pri preestroju učiteljišč in pri novih zakonih.

Še skoro huje kot konfesionalna razlika pa vpliva na povoljni razvoj politično strankarstvo. Mnogo idealnih stremljenj ubijajo ti strankarski boji, ker zasledujejo prepogosto le strankarske cilje.

Poleg teh zaprek, ki neposredno kvarljivo vplivajo na napredek, je pa še cela vrsta umetno ustvarjenih nasprotstev, ki zadržujejo idealne borce pri iskanju novih oblik. Ako hoče ta struja na podlagi zgodovinskih pripomočkov razjasniti sedanost, zahteva druga struja domoznanstvo kot izhodišče za spoznavanje preteklosti. Če si eni stavijo za doseg cilja specializiranje in individualiziranje, iščejo nasprotniki jedro vzgoje v humanizmu in romantiki, v obsežni splošni izobrazbi.

Tako se vrste programi in nasprotstva, razkrajajoč in ubijajoč vsled intolerance in polemike. To pa je treba preprečiti, kar se bo pa moglo zgoditi le, če si stavimo jasen cilj, ki ga bomo potom raziskovanj z neomajano trdno voljo skušali tudi doseči. Teorija kaže pota, praksa pa raziskuje najuporabljivejše. Ne pozabimo, da sloni vse na praktičnih izkustvih. (Neue Bahnen, 1927.) L-é.

Potreba po novih šolskih smotrih. Pogosto se čujejo pritožbe o slabem vedenju današnje mladine, kar povzročá odgovornim činiteljem opravičljive skrbi. To naziranje potrjujejo mnogi slabi zgledi, ki osvetljujejo v zelo mrki luči današnje socialne razmere, posebno v večjih mestih in industrijskih krajih; saj opazujemo povsod mlade berače, tatiče, kaznjence itd., katerih število stalno narašča.

Za tako stanje mladine smatrajo mnogi tudi šolo soodgovorno, kar pa ni upravičeno. Kdor stvarno premotriva dejansko stanje nekdanj in sedaj, se bo kmalu prepričal, da je družabni red vse preobrnil; zato je tudi stališče šole danes povsem drugo kot je bilo pred nekaj desetletji.

Stara šola je bila v prvi vrsti učilnica, za vzgojo pa se je skrbelo drugje. Oglejmo si samo prejšnji družabni red in prepričamo se takoj o istinitosti te trditve.

Ako ni po izstopu iz šole oče sam prevzel odgoje, je skrbel mojster kot očev tov namestnih poleg znanja tudi za pravilno vedenje vaječev. Družina, cerkev, država so bile institucije, katerih se ni nihče upal niti z daleka omajati; ako je pa že to kdo poskušal, ga je zadela tako stroga kazen, da ni dobil kmalu posnemalcev. Pri teh družabnih oblikah tudi ni imel posameznik nikake osebne svobode v pravem smislu. To velja posebno za mladino, ki je bila pod vodstvom odraslih uvedena v življenje in v družbo. Na ta način je stara družba res »vzgojno« delala za mladino.

Po vojni pa so se razmere temeljito spremenile. Kaj pomeni danes za mnoge družina? Pri mnogih družinah vidijo otroci starše le še zvečer, ko se vračajo z dela. Zopet drugi so prepuščeni samim sebi brez nadzorstva, ker gospodarska kriza zahteva, da se starši bavijo z drugimi posli in za nemarjajo otroke. Posebno pa je še velika nevarnost za šoli odrastlo mladino, ki mnogokrat v pomanjkanju dela blodi okrog in se vedno globlje pogreza v blato socialne bede.

Bernhard Shaw karakterizira družino sedanjega časa sledeče: »Dve tretjini časa je mož izven družine (delo, društva, stranka, koncert, gledališče), ostali čas pa ali je ali spi«.

Tudi mladina je že danes po mnogih krajih močno zaposlena v društvih, kjer se zbira v večernih urah k različnim prireditvam. Iz teh primerov je razvidno, da ni danes več glavno žarišče družabnega življenja družina, pač pa družba.

Iz teh odnošajev današnjega življenja pa izhaja potreba, da se naj šola spremeni iz šole-učilnice v šolo-vzgojevalnico. Naloga sedanje šole bi bila v kratkem sledeča:

Šola mora vsled novega razmerja med učiteljem in učencem, vsled nove oblike skupnega življenja učencev, vsled potrebe, da morajo biti učenci navezani drug na drugega, razviti v učencih one sile, ki jim bodo v poznejšem življenju pomagale pri ustrojivanju občinskega in združnega življenja, da aktivno sodelujejo. (Neue Bahnen, 1927.)

L.-d.

Od statističnih podatkov do zemljevida. Pisec pojasnjuje na 11 skicah zelo nazorno, kako je obravnaval Anglijo, da so dobili učenci jasen pojmo o velikosti, moči in bogastvu te najveljavnejše države.

Prva slika predočuje na 4 cm velikem kvadratu celo zemeljsko površino in predstavlja 7 največjih držav s črtanimi ploskvami. Slika kaže, da pripada Angliji $\frac{1}{4}$ vse zemeljske površine. Drugo mesto z $\frac{1}{8}$ zavzema Rusija, Francija je tretja svetovna država z $\frac{1}{10}$ itd.

V isti velikosti je risana druga slika, ki ponazoruje istotako v črtanih ploskvah število prebivalstva v %, ki pripada tem državam. Zopet je na prvem mestu Anglija z nad 24%, druga pa je Kitajska s skoro 24%, Rusija pa je tretja in šteje samo 7 $\frac{1}{2}$ %. Vzroke so našli otroci s pomočjo zemljevida. Rusija je redko naseljena radi lege v mrzlem pasu itd. Ta obrazec izpopolnjuje naslednja podoba, na kateri 4 osebe v sorazmerni velikosti ponazorujejo število prebivalcev, ki jim zapovedujejo Angleži. Nad 9 cm visok Indijec predstavlja 323 milijone, 1 $\frac{1}{2}$ -cm visoka figura je reprezentant 47 milj. Angležev, 12 mm visok moški žiček zastopa 37 $\frac{1}{2}$ milj. zamorcev, $\frac{1}{2}$ cm visok pritlikavec pa pomeni 17 $\frac{1}{2}$ milj. ostalih ljudi, ki jim gospodujejo Angleži.

Grafično — domači v črni barvi, podložniki v črtanih poljih — je na drugi sliki pokazana razlika med gospodarji in podložniki. Zelo originalno je ponazorjen uvoz iz kolonij. Vse kolonije so poleg Anglije narisane v sorazmernih krogih; izmed teh so Afrika, Avstralija, Prednja Indija skoro enako veliki krogi v velikosti 2 Din; endinarsko velikost predstavlja Kanada, ostale kolonije pa so manjše. V vsakem krogu je zaznamovana roba, ki jo dobiva iz dotedne kolonije domovina.

Na 7. sliki je v % pojasnjena industrija v obliki tovarn, napram trgovini, ki jo ponazoruje vlak, in poljedelstvu, urisanem s silhueto dreves in polja. Poleg je v številkah pojasnjeno, da pripada 45% prebivalstva industriji, 24% se peča s trgovino, 12% odpade na poljedelce in 19% ostalih kaže spodaj na tem obrazcu bela lisa. Štirje mali pravokotniki potem razjasnijo vzroke, zakaj je v Angliji malo po-

ljedelcev. Zgornji levi prikazuje dež nad poljem, zgornji desni kaže visoko naložen voz z odprto mitnico, kar pomeni uvoz žita brez carine; na spodnjem desnem se pase žival, poleg pa lovec strelja zajca, kar pomeni pašnike in lov. Levi spodnji pravokotnik je razdeljen na 2 neenaka dela; manjši predstavlja $\frac{1}{3}$ površine, ki pripada 1 milj. 100 tisoč posestnikom, večji $\frac{2}{3}$ pa pripadata 11 tisoč prebivalcem-veleposestnikom.

Da dobijo otroci jasen pojem o prometu v Londonu samem, so železnice vrisane v ravni črti, ki je navpično narisana od Dresdena do Stettina; ceste pa ponazoruje vodoravna črta v podobi drevoreda, ki seza od Berlina proti izhodu do Kaspiškega jezera. (Neue Bahnen, 1927.) L.é.

Dom slepih kralja Aleksandra I. v Zemunu. Zavod je začel svojo zgodovino pred 8 leti v prognanstvu, v Bizerti, kot vojna institucija. Po osvobojenju in ujedinenju so zavod premestili v Zemun, da bi nadaljeval svoje veliko delo na socialnem popolnjenju in materialno zagotovil eksistenčno vprašanje slepih invalidov iz cele kraljevine. V njem so Slovenci, Hrvati in Srbi eno in isto, ena duša, en idealen organizem.

Po obisku kralja Aleksandra I. in sprejetju pokroviteljstva nad zavodom si je »Dom slepih« opomogel, razširil in unapredil. Dom je začel sprejemati razen slepih invalidov tudi ostale slepce obeh spolov iz cele domovine; zanje so se otvorili novi oddelki, pripravila učila in učbeniki, otvorila se je glasbena šola, osnoval se je tamburaški zbor in pevsko društvo, ustanovilo se je treznostno društvo »Nova Svetlost« in vse drugo, kar je potrebno, da se slepa deca vzgoji dobro, moralno in intelektualno.

Slepi invalidi pohajajo razen k pouku v obrtnih panogah, kakor ščetkarstvu, plestarstvu, opankarstvu in trikotaži, tudi v Braillovo šolo, da bi s tem utrdili pismenost in se naučili čitanja in pisanja po sistemu za slepe. Nekateri se uče celo strojepisja. Rezultat njih dela je, da je doslej okoli 130 dokončalo šolo in se v svojem poklicu popolnoma izučilo. Vsi ti invalidi so dobili izdatno pomoč od ameriškega

komiteja za pomoč zavezniških slepih invalidov in to v denarju, materialu, orodju, obleki, obuvalu, perilu in v drugih potrebščinah. Seveda, da zraven pomaga tudi naše ministristvo socialne politike, kakor tudi ministristvo agrarne reforme, ki je odstopilo gotovo količino zemljišča, na katerem je doslej naseljenih okoli 800 invalidov. In tako se je v glavnem likvidiral problem slepih invalidov, tako da so naši najboljši heroji preskrbljeni s celo svojo rodbino.

Sedaj nastane vprašanje, kam z ostalimi slepci obeh spolov, ki jih imamo okoli 6000. Kako naj se reši problem njih obstanka?

Na ta problem se je sedaj zagnal »Dom slepih«. V to svrhu se je podvzela akcija za razširjenje že obstoječih in osnovanje novih institucij. V samem Domu se je osnovalo dečje zabavišče in otroški vrtec za malo deco, ki je še negodna za pohajanje Braillove šole. Vrtec si je nadel nalogo, da prilagodi otroško dušo prilikam in novemu načinu življenja, da razvije v njih kar največ fizičnosti in duševnosti, da zbudi v njih voljo in ljubezen do dela, da nudi zabave itd.

Starejšim slepcem obeh spolov nudi Dom mnogo in to s tem, da jih usposablja za samostojno delo in življenje; nekatere je celo Dom doslej zaposlil v delavnicah in tiskarni, da si s tem zaslužijo kruh za sebe in svoje.

Z dekleti je težja stvar. One so zelo občutljive za svojo usodo, psihološko stanje je pri njih težje in socialni položaj v društvu mizernejši od moških sonesrečnikov. Iz vseh teh ozirov se je moralo pristopiti radikalnejši rešitvi tega problema. Moralo se jim je na neki način nuditi možnost za boljši njihov socialni položaj v društvu. To nalogo so častno rešile beograjske dame; posrečilo se jim je dobiti v dar nekoliko zemlje, na kateri se je sezidal azil, kjer bo našlo 100 nesrečnic svoje zatočišče. Torej na tem posestvu snujejo slepa dekleta svoja ognjišča, kjer bodo preživela celo svoje življenje v skupnem delu in medsebojni ljubezni. Namerava se sličen azil ustanoviti tudi za moške.

Da je zavod v tem kratkem času tako napredoval, gre predvsem zasluga organiza-

torju g. Radmanoviću, ki je v to svrhu obiskal slične zavode v Italiji, Švici, Franciji, Belgiji, Nemčiji in Čehoslovaški. Zavod je sedaj popolnoma preskrbljen z učili in potrebščinami. Tu so fizikalni in kemijski aparati za srednjo in glasbeno šolo slepih; tu je anatomski in zoološki kabinet za učence osnovne šole in gimnazije; tu so prometna in druga sredstva za nazorni pouk itd. A vse kar ima zavod, mora se prvenstveno zahvaliti amerškemu komiteju in dobrim ljudem, ki so priskočili zavodu z izdatno podporo na pomoč. R.

Nova vzgoja v Meksiki. Poizkusna šola se nahaja na periferiji mesta v najbolj umazanem in zapuščenem delu. Na zunaj se poslopje ne razlikuje od prašne in puste okolice. Kakor hitro pa prideš na dvorišče med kopico veselih otrok, pozabiš na neprijazno okolico. Sami sveži, srečni in radostni obrazi! Povsod je opažati snago in red ter veselo udejstvovanje. Voditelji posameznih skupin razkazujejo šolo. Tu vidiš delavnico poleg delavnice: mizarstvo, črevljarstvo, fotografski atelje, tiskarstvo, vrtnarijo, kuhinjo, jedilnico, spalnico, zborovalnico itd. Povsod je zaposlena pod nadzorstvom mojstra skupina otrok — dečki in deklice. Ta šola je sploh edina, ki je uvedla koedukacijo in to s prav dobrim uspehom, dasiravno se vzgajajo tu samo ubogi in osiroteli otroci, pa tudi taki, ki iz raznih drugih vzrokov ne morejo biti doma. Vsak skupinski vodja skrbi za red v svojem oddelku ter določa tudi plačo. Otroci dobijo namreč za svoje delo plačilo, s katerim plačujejo hrano. Del denarja se uporabi za nabavo novega orodja. Zavod ima mnogo dela in odjemalcev. Pouk se vrši ob lepem vremenu na prostem, sicer pa v poslopju v dveh razredih. Otroci si dopisujejo z učenci poizkusnih šol v Nemčiji ter se tako vzgajajo k medsebojni strpljivosti. Voditelj šole, g. Oropeza, trdi, da mu vodstvo in vzdrževanje šole ne dela niti najmanjših težkoč. Vlada ga podpira ter mu hoče dati sredstva, da uredi poleg starega poslopja novo šolo po svojem lastnem načrtu. Tudi otroci bodo pomagali graditi. Vse šolske zadeve se rešujejo na skupnih

zborovanjih učiteljev in učencev. (Das werdende Zeitalter.) M.

Mladinska naselbina za ubogo, a nadarjeno mladino v Litomeřicah. V zadnjih letih se je pojavila v Angliji, Franciji in Nemčiji cela vrsta novih poizkusnih šol. Tu se ne vzgaja otrok več med štirimi stenami, marveč so jim na razpolago vrtovi, hlevi, delavnice, stroji i. dr. Tu ni več govora o memoriranju, marveč razvijajo se telesne in duševne moči v blagor posameznika in človeške družbe. Ta človekoljubna stremjenja zaslužijo pač vse naše priznanje in nikdo ni dvomil ne prej ne slej o tem, da so vredna posnemanja.

A če pregledamo račune teh modernih vzgajališč, moramo ugotoviti, da pride šolanje v teh zavodih tako drago, da je omogočeno le otrokom najbogatejših, ki so jim štak odprta pota na vse strani, ako imajo voljo, da postanejo pošteni ljudje.

A ubogim in nadarjenim otrokom se izvečine tudi v novi šoli ne nudi in ne more nuditi možnost za razmah. — Vzdržujejo se moderni domovi za telesne in duševne pohablence, da, celo za mladoletne zločince, le za duševno, telesno in moralno od narave obdarovane otroke, katerim ne manjka drugega kot premožni roditelji, ni sredstev.

To socialno krivico je imel pred očmi tudi prof. Metzner, ko je l. 1921. v Litomeřicah na Čehoslovaškem ustanovil mladinsko naselbino za ubogo nadarjeno mladino, zavedajoč se, da je večina kulturnih delavcev izšla iz srednjih in nižjih slojev; »vse mati kmetska je zibala«. — V omenjeni naselbini živi mladina v najskromnejših razmerah — preprosta lesena stavba in najpotrebnejša oprava. Odpovedati se mora tudi vsej udobnosti in vsaki postrežbi. Glavni smoter šole je pač, da nudi otrokom revnih slojev priliko za študij in vzgojo, saj ima vsak mladi človek pravico do duševnih pridobitev vsega človeštva. Poleg študija pa se mora vsak dijak izučiti tudi v kakem rokodelstvu. Edina brezplačna zabava v tej šoli je fizično delo in sport. A študenti so zdravi in zadovoljni in nadkriljujejo svoje druge tovariše v napredku.

Ideal ustanovitelja bi bil seveda tudi udoben dom za svoje študente; a premožni sloji odklanjajo podporo, češ, saj je že itak preveč študiranih ljudi, dasi šestokrat svoje nenadarnjene sinove silijo k brezuspešnemu študiju. (Das werdende Zeitalter.) M.

Moralni kodeks v mehikanskih šolah. Mehikanski prosvetni minister dr. Casauranc je uvedel v danes že popolnoma laisziranih osnovnih šolah Mehike moralni pouk, ki je zgrajen na naslednjih desetih zapovedih dobrega Mehikanca: zapoved samobvladanja; zapoved zdravja; zapoved dobrote; zapoved igre; zapoved samospoštovanja; zapoved dolžnosti; zapoved zupanjanja; zapoved resnicoljubja; zapoved dela; zapoved združnosti; zapoved zvestobe.

Glede analogije moralnega kodeksa z biblijskimi desetimi zapovedmi, ki je v stvari samo zunanja, je izjavil minister na nekem predavanju: Religije ne bomo poučevali, niti jo napadali, niti branili; toda trudili se bomo vedno, da pobudimo v otroških srcih najčistejša čustva, ker samo iz njih izvirajo plemenita dejanja. Vzgojiti hočemo ljudi, katere bi sprejel Krist, ako bi živeli v njegovi dobi, med svoje sledbenike. (Neue Erziehung.) F. M.

Radio in mladina. Vsaka generacija ima svoje igre in svojevrstne iznajdbe. Ne katere so v tem srečnejše, ker se ravno ob njihovem razvoju dogajajo važne iznajdbe, ki jih posebno zanimajo.

Sedanja generacija je osrečena z iznajdbo radija, ki mladini omogoča z lastnim sodelovanjem udeleževati se na poskusih brezžičnega občevanja ljudi po vsem svetu. Pri tem pa deluje v prvi vrsti uho, ki seznanja poslušalca s tujimi narodi in oddaljenimi kraji.

Posebno važno je dejstvo, da se pri tem mladina raje zadržuje doma in ne sili v druge zabave, ki nanjo tako kvarno vplivajo. Ker tu deluje samo posluš, je treba tudi tega vežbati, da nadomesti druga čutila, predvsem vid. Posluš se pri daljši vaji vedno izpopolnjuje in se vadi v finesah, da zlasti pri glasbi poslušalec z užitek sledi izvajanjem.

Radio omogoča udeleževanju, da si bogati znanje in muzikaličnem čut. Poleg tega pa izpopolnjuje naravne glasove, ki jih ni mogoče na noben drug način predočiti niti z besedo niti z barvo; vzemimo le glas zamorskih bobnov, krič Indijancev, petje Japonke itd., kar edino omogoča poslušanje radija.

Vsled gori navedenih okoliščin bi bilo priporočljivo, da najde uporaba radija tudi pot v osnovne šole, kar je še posebno v skladu s pojmom delovne šole, ker bi se mladina tudi sama udeleževala pri napravi aparatov. (Neue Bahnen, 1927.) L-e.

Knjiga tekom tisočletij. Knjiga je naš vsakdanji tovariš; vendar pa malokdo premišljuje o spremembah, ki so se vršile na nji tekom tisočletij.

Če hočemo zasledovati razvoj knjige, se moramo ozreti daleč nazaj v zgodovino.

Ob Eufratu in Trigrisu je živel pred ca. 5000 leti najstarejši kulturni narod Babiloncev. Ta narod se je posluževal za pisavo ilovke, na katero je s klinčkom začrtaval razne znake.

Manj važna vsebina je bila samo posušena, tablice z važnejšo vsebino pa so skrbno ožgali in shranili v lončene vrče. Vrče so potem s smolo zalili. Tako so našli pozneje mnogo teh ostankov kot priče nekdanjega življenja.

Te ilovnate ploščice lahko smatramo kot prvotno obliko knjige, ker so se te posluževali v iste svrhe, kakor se danes poslužujemo knjige.

Drugi kulturni center je bila Indija. V tej deželi so se pa za pisanje posluževali — in se poslužujejo deloma še v današnji dobi — palmovih listov.

Priprava palmovih listov za pisavo je monopol države. Na te liste se piše s črnolom ali pa načrtava s trdim kamenčkom. Več popisanih listov se naniza na nit in zloži v knjigo; vse se pa vloži med dve deski. Pri dragocenih knjigah nadomeščajo lesene deščice s slonovo kostjo in srebrnimi vložki.

Visoko naobražen narod starega veka so bili nadalje Egipčani. Tam je rasla že pred 3000 leti pr. Kr. pápirova rastlina. Ta grm je igral v gospodarstvu Egipčanov zelo

važno vlogo, kajti služili so vsi deli te rastline bodisi za hrano, bodisi napravo preprog, vrvi, sandal, košar itd. Najvažnejši del, svrž, pa se je uporabljal za liste, na katere so pisali. Svrž (Mark) so narezali v tanke trake in jih nalepili drugega na drugega. Nastale gube so zgladili s školjkami ali z živalskimi zobmi. Na ta način so dobili po več metrov dolge liste, ki so jih radi prikladnosti zvili. Če so hoteli potem čitati, so morali odvijati valjar. V Angliji imajo shranjeno tako »knjigo«; v nji je zvitega 40 m papirja.

Ta oblika se je ohranila več stoletij.

Rimljani so se sprva posluževali za pisavo voščenenih tablic; pozneje pa so jih nadomestili s trpežnejšim pergamentom, ki so ga izdelovali iz kož. Ko je bil v rabi pergament, se je pa že oblika knjige izpremenila v toliko, da so kožo zgibali, zlasti kadar so jo privedali k voščenenim tablicam. Kdaj pa se je ta izprememba oblike izvršila, še ni dognano.

V srednjem veku je bila ta oblika »codex« že splošno v rabi in takrat so knjige izdelovali največ menihi po samostanih.

Za časa križarskih vojn so se zapadni narodi seznanili že s papirjem. Z razširjanjem znanosti se je občutila vedno večja potreba po razširjanju knjig. Tako so se koncem križarskih vojn poleg menihov pečali s spisovanjem knjig že mnogi poklicni pisarji. Da pa bi mogli ustrezati vedno večjemu povpraševanju po knjigah, so se pričeli posluževati mehanskega razmnoževanja s tem, da so v les urezavali podobe in jih tiskali na papir.

Najboljši pospeševalec knjig pa je bila iznajdba knjigotiskarstva.

Oblika knjige je od te dobe sicer ostala neizpremenjena, vendar se je njena notranjost in zunanost močno izpremenila.

Z 19. stoletjem je nastala zopet nova doba, ko so prejšnje metode tiskarstva nadomestili razni stroji. Koncem tega stoletja so se pridružili tiskarjem in založnikom še umetniki, ki so dvignili knjigo na stopnjo umetnosti. Bodočnost pa kaže zopet novo izpremembo. Edison, slavni izumitelj, prerokuje, da bo koncem 20. stoletja papirno knjigo izpodrinila jeklena knjiga, to je, listi bodo narejeni iz zelo tankega

jekla, ker je mogoče jeklo stanjšati na dve tisočinki milimetra. Na te liste bo mogoče tako tiskati kakor na papir. Prednost teh knjig pa bo v dejstvu, da bo 40 tisoč strani obsegajoča knjiga dosegla debelost nekaj centimetrov.

Na vidiku je še druga izprememba, in sicer mikrofotografična reprodukcija. To bi se pa vršilo na ta način, da bi se vsaka stran knjige fotografirala in zmanjšala na nekaj centimetrov. S pomočjo drugega aparata pa bi se potem projicirala na platno, kakor to delajo danes v kinih z ljudmi. (Neue Bahnen, 1927.) L-é.

Literatura dunajske šolske reforme.

Na letošnji mariborski razstavi »Inozemske šolske reforme« (priredila jo je ob priliki drž. skupščine UJU »Pedagoška centrala« v Mariboru) so dunajske šolsko-reformne knjige vzbudile posebno zanimanje. Glavni založnik teh knjig je »Deutscher Verlag für Jugend und Volk, Wien I, Burggring 9«. Zasluga tega založništva je, da je literatura dunajske šolske reforme postala svetovnoznana in je dunajska šolska knjiga na letošnji razstavi svetovne šolske knjige v Leipzigu odnesla prvenstvo. Značilna je izjava berlinskega prof. Paulsena, ki pravi, da Dunaj na šolsko-političnem in pedagoškem polju vsemu svetu prednjači: »Nemčija je dežela teorije, Dunaj pa si je pridobil najvzlednejše šolstvo Evrope in morebiti celo vsega sveta«. To priznanje se sme smatrati za najmerodajnejši izraz pravilne smeri dunajske šolske reforme.

Seznam založništva vsebuje najznačilnejša tozadevna dela. Zbirka za učit. knjižnice obsega blizu 80 števil najboljših novejših knjig; znameniti so podrobni učni načrti dunajskih šol, ki jasno ponazorujejo »kompleksni pouk« v 4 osnovnošolskih letih. Reprezentativna revija »Quelle« izhaja v istem založništvu, ki izdaja tudi posebno zbirko važnejših že obelodanih člankov. Najvažnejše so pa šolske knjige dunajskih šol, ki bi jih moral poznati vsak učitelj, ki se peča s šolsko-reformnimi stremljenji pri nas in v inozemstvu. »Wiener Kinder erstes Buch« in »Landfibel« sta krasni začetnici, polni otroške

ga življenja. Prav taka je Falkova računica. »Wie ich richtig erzähle und schreibe« je K. Linkejeva jezikovna vadnica, ki pa izključuje vsako sistematično slovnico, gradivo je razdeljeno na življenjske enote, kar je duševnemu obzorju otroka najprimernejše. Reformatorji našega jezikovnega pouka ne bodo smeli iti preko teh publikacij. Razredno čtivo za vsa šolska

leta je v največji izbiri na razpolago, prav tako tudi moderne stenske slike itd.

Knjižnica »Pedagoške centrale« v Mariboru izposojuje svojim članom mnogo knjig tega založništva. Za one, ki bi si radi naročili kake knjige v študijske svrhe, pa posreduje centrala naravnost pri založništvu.

E. V.

Ne jezite se, če vaš trdoglavi otrok kaj pokvari; samo odstranite vse iz njegove okolice, kar bi lahko pokvaril. Če pokvari svoje orodje, se nikakor ne požurite, da mu daste novo; pustite otroka, da ta predmet pogreša in tako občuti posledice svojega dejanja. Če zdrobi šipo v svoji sobi, pustite, da ga opihuje vever noč in dan; boljše je majhen nahod kot da ostane tepec. Ne pritožujte se nikoli radi sitnosti, ki vam jih povzroča, temveč skrbite, da jih tudi on občuti neposredno. (Rousseau, Emil, 1762.)

Razvoj nraavnih idej v človeku napreduje silno počasi; če bi ga hotel pospešiti, zgubiš trdna tla pod nogami. Vi mladi učitelji: prosim vas, zavedajte se, da mora nraavni in sploh vsak pouk temeljiti bolj na dejavnosti kot na besedah; kajti otroci pozabijo zelo lahko, kar so rekli sami ali kar so jim rekli drugi, ne pa, kar so sami storili ali jim je kdo drugi storil. (Rousseau: Emil, 1762.)

Kaj naj mislimo o barbarski vzgoji, ki žrtvuje sedanost otroka neki negotovi bodočnosti; ki oklepa otroka v vse mogoče sponse že od vsega začetka, da se mu s tem pripravi domnevna sreča v daljnji bodočnosti, ki je pa bržčas nikoli ne bo užival... Tako poteko leta sreče v solzah, kaznih, pretnjah — skratka: v suženjstvu. (Rousseau, Emil, 1762.)

Človek, bodi človeški, to je Tvoja dolžnost. Bodi človeški napram vsem slojem, vsem starostim, napram vsemu, kar leži v človeški naravi. Ljubi deco, daj ji priložnost za igro in razvedrilo sploh, daj svobodo njenemu zdravemu instinktu. Kdo od Vas odraslih si ni želel otroških let, ko stalno plava smeh na ustnicah in dušo napolnjuje nebeški mir? (Rousseau: Emil, 1762.)

»Učit. Iskra«, ki letos pod uredništvom Dušana Vitorovića izhaja v Beogradu, je izšla s I. številko v novi opremi. Celotna vsebina kaže, da hoče svojo borbenost razširiti tako v pedagoškem, kakor tudi v strokovno-organizačnem pogledu. »Kritika mariborske skupščine UJU« pleđira za preureditev organizacije v zmislu zahtev slovenskega učiteljstva. Zato pri naša tozadevne resolucije celjske skupščine, ki se je postavila na stališče federacije. Izdajatelj lista, Drago Mihajlović, primerja kritično oba letošnja mednarodna kongresa v Leipzigu in Berlinu. Berlinskemu, ki ga je sklicala Mednarodna federacija učiteljskih združenj, odreka vsak pozitiven uspeh, češ da je ta »Internacionala« eksponent francosko-nemških kartelov, s katerimi se hoče zapadna buržoazija braniti pred Ameriko. Z navdušenjem opisuje kongres mednarodnih prosvetnih delavcev v Leipzigu. Ta se je bavil z družbo in šolo, v ospredje je pa postavil problem vzgoje proletarskega otroka. — Tudi praktična vprašanja delovne šole se tretirajo, posebna pažnja se pa posveča šolstvu našega juga. »Učiteljsko Iskro« smemo smatrati za resno boriteljico nove šole in jo lahko priporočamo učiteljsstvu. Naroča se v Beogradu, Kr. Aleksandra ul. 109.

E. V.

Strokovni časopis »Školska praksa«, sv. 4., god. I, urednik Sima M. Jevrić, prof. v Beogradu.

Da smo odkritosrčni: prav nič ne smemo fajtiti, da so vsi naši strokovni časopisi verno ogledalo siromaštva domače pedagoške prakse.

Med nas je zašel nov strokovno-pedagoški list pod zvočnim imenom »Školska praksa«, ki namerava prinašati vse, kar spada v okvir praktičnega pedagoškega življenja: vsaj 4. številka, ki mi je edina pri roki, kaže tak obraz. Skoro vsi članki so neke vrste — učne slike, po katerih tako rad slepo in nekritično seže navadno učitelj-zaačetnik, Zemljepisna učna slika B. Bogičevca o »Sremskem medvodju« obsega ca. 20 strani, ki bi jih bila vredna, če bi učna razprava nosila — moderno lice. Tako pa se mi zdi, da je učni postopek preveč — lajški. Tudi P. Ljotičev razgovor o »Strašnom sudu« (verouk) ne zapušča kakega posebnega spomina vrednega vtisa. Dobiček moreš imeti edino tedaj, če odgovoriš s pomočjo pomožne literature na pod črto navedena vprašanja in če rešiš istotako in istotam nanizane gornji

snovi sorodne naloge. Na ta način se more učitelj izogniti golemu posnemanju in obenem napotiti k novemu — razmišljanju. V toliko smemo namreč odobravati vsako publiciranje učnih slik in nič več. Morda imajo druge številke »Školske prakse« izrazitejšo vsebino?

A. Zerjav.

C. Pregelj: Troglasni mladinski zbori.

Od založništva smo prejeli spodnjo objavo in jo priobčujemo v opozorilo učiteljstvu:

V založbi knjigarne Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani je izšla pesmarica »Ciril Pregelj: Troglasni mladinski zbori«, ki je namenjena našim mladinskim zborom na višji stopnji osnovnih šol, nadalje meščanskim in srednjim šolam ter glasbenim zavodom, vobče vsem, ki goje mladinsko petje.

Ta zbirka je osnovana na podlagi obeh pesmaric, katere I. del je izšel l. 1925. pod naslovom: »30 troglasnih mladinskih zborov«, II. del pa l. 1927. tako, da vsebuje sedaj ta izdaja najbolj priljubljene pesmi iz obeh delov, na novo so pa sprejete 3 slovenske in ena slovaška v harmonizaciji Fr. Maroltá ml. in 4 hrvatske v harmonizaciji R. Matza.

Vse pesmi so harmonizirane tako, da ne stavijo glede intonacije in glasovnega obsega nepremostljivih težkoč, vsak pevski part je gladko tekoč in peven. Avtor je kot večleten učitelj mladinskega zborovega petja na šoli Glasbene Maticice v Celju upošteval vse okoliščine, ki prihajajo pri tem petju v poštev — zato so sprejete po večini le take pesmi, ki jih mladina rada poje — in to so narodne pesmi. Istim dajejo prednost tudi učni načrti vseh kategorij nižjega in srednjega šolstva.

Priobčene so pa narodne pesmi iz vseh delov naše domovine, a tudi po ena moravska in slovaška. Med slovenskimi narodnimi so po večini koroške, kar gotovo je le zbirki v prid. Poleg izdajatelja so narodne pesmi harmonizirali E. Adamič, Z. Prelovac, Stj. Mokranjac, Fr. Marolt, R. Matz i. dr.

Ker je zlasti v Sloveniji izšlo že lepo število pevsko-teoretičnih knjig (Bajuk, Družovič, Gröbming, Kozina, Fr. Marolt ml., Negro-Hrastova), prinaša ta pesmarica zgolj zborovske pesmi, ki se pojo bodisi pri praktičnem pevskem pouku, bodisi so namenjene za glasbene nastope naše mladine.

Po skrbni izberi pesmi, po razmeroma lahki interpretaciji in končno radi lepega različnega tiska in sploh zunanje opreme se pesmarica sama priporoča in bo povsod dobro došla, kakor so doslej še vse Pregljeve pesmarice.

Cena izvodu je Din 26, s poštino 28 Din. Pri večjem naročilu popust.

Dobiva se v vseh knjigarnah ali pa se naroča naravnost pri založbi Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani.

H. Kautz: Im Schatten der Schlotte. Versuche zur Seelenkunde der Industriejugend. 2. izd. 1926, 295 str. Einsiedeln, Benziger.

O duši delavca in delavske mladine sodobna psihologija ni mogla dosti povedati, dokler se je držala eksperimentalnih metod. Odkar se skuša »razumevajoč«
zviševati v duševne celote, so uspehi boljši. Predstojajoč knjigo je spisal katoliški duhovnik, nanaša se na psiho mladine v porenskih industrijskih krajih. Ne zasleduje strogo znanstvenih ciljev, noče drugega »kot slikati življenje in zbuditi življenje«. Njegov interes je praktičen. Zato se marsikdo ne bo z vsako njegovo izjavo strinjal. — V knjigi se nahaja poglavje, ki v prescizni formulaciji označuje psiho mladine, ki je končala šolo in si sedaj ureja pot skozi življenje in poklic. Vplivi okrožja, odnos mladega človeka do kulture in gospodarstva, ocenitev idealizma in življenja so v živo plastičnem slogu prikazani. Nato sledi poglavje o človeških tipih, ki jih nahajamo v industrijskem ozemlju. Originalne in točne so označbe rudarja, delavca, brezposelnega, zlasti pa slika o kmetu, uradniku, trgovcu, rokodelcu ter delavcu-meščanu. Druga polovica od obsega pedagoški problem: Kako izobraziti in vzgojiti sodobnega proletarja. Kautzovi praktični nasveti so upoštevani vredni, zlasti njegove smernice glede obujanja nove »domačnosti kulture«. Beležimo zanimivost, da po Kautzu proletarska mladina nima preveč zmisla za petje. »Nur die Slawenjugend erbt und lernt von stammestreuen, biederer Eltern einen auffallenden Reichtum an Gesangesfreude und Begabung« (str. 34).

Cibej.

T. Litt: Möglichkeiten und Grenzen der Pädagogik. 1926. Leipzig, Teubner.

T. Litt: Führen oder Wach-senlassen. Eine Erörterung des pädag. Grundproblems. 1927. 100 str. Leipzig, Teubner.

T. Litt: Die Philosophie der Gegenwart und ihr Einfluß auf das Bildungsideal. 2. izd. 1928. Leipzig, Teubner.

Littov vpliv ne sega na široko. Litt spada poleg A. Fischerja, H. Nohla, E. Sprangerja in G. Kerscheneinerja k reprezentativnim teoretičnim nemški pedagogiki.

Zal njegovi spisi niso dostopni široki publiki, ker predpostavljajo filozofsko naobraženost in so pisani v abstraktni, a razboriti in fini prozi. Kdor se pa preije do jedra spisov, bo vseskar našel točno utemeljene in dalekosežne misli. Zato pomeni vsak Littov spis važno točko v sodobni pedagogiki.

Prva izmed navedenih knjig obsega razpravo, kjer so očitni odnosi med vzgojstvom in posameznimi kulturnimi območji (upoštevani so: gospodarstvo, politika, znanost, religija, socialno življenje). Ta razprava je temeljnega pomena. Nato sledi še nekateri zbrani članki, izmed katerih so pomembni: članek o odnosu učiteljeve osebnosti do posameznih učnih predmetov (ta odnos ni pri vseh predmetih enak), članek o »kulturosvjvu«
v šoli, članek o državljanski vzgoji.

Drugi navedeni spis razočara nekoliko. Litt zahaja preveč v filozofično spekulacijo, ozira se preveč na zgodovino nemškega duhovnega življenja, dočim bi človek pričakoval bolj psihološko gledanje. Saj je v naslovu drugega spisa res formuliran »osnovni problem«
vsega vzgojstva: ali naj pustimo, da otrok organsko »raste«
in se razvija po silah, ki jih vsebuje v svoji notranjosti, ali pa naj segamo od zunaj v območje gojenčevega življenja, ali naj mu stavimo naloge in cilje, ki jih mora tudi preko svojih želja in interesov doseči in uresničiti? Litt lepo loči te pojme, pokaže da sta oba pojma nujna, da moremo poleg napačnega in enostranskega podčrtavanja enega pojma ločiti »dobri zmisel«
rasti in »dobri zmisel«
vodstva. K vsaki dobri vzgoji spada nujno tudi pouk in odgoja ter tradicija.

Tretji Littov spis pa bo zanimal zgodovinarja sodobne pedagogike. Litt očitava sliko o sodobni filozofiji, pokaže, kako so razne novejšje filozofske smeri in šole vplivale tudi na sodobno pedagogiko. Razni naturalistični in pozitivistični filozofi so vplivali na postanek takozv. eksperimentalne pedagogike, ki je danes popolnoma stopila v ozadje. Pretirana spekulacija, h kateri nagibajo zlasti Nemci (saj se to vidi skoro pri vsaki nemški znanstveni knjigi) je rodila tudi svoje sadove. Nato je prišel val ekspresionistične pedagogike, ki je hotel vse s stališča »življenja«, »otroka«, »človeka«
rešiti. Zanikale so se vse objektivne norme in zakonitosti duhovnega in gospodarskega sveta (v tej fazi se nahaja trenutno del naše slovenske pedagogike). Slediti mora iztreženje. Preko mladostnega entuziazma se je filozofija in z njo vred tudi pedagogika zopet povrnila k stvarnem u delu, k upoštevanju dejstev, priznanju tradicije in tega, kar je na njej trajno vrednega. Take cilje mora imeti vsaka »klaslična«
vzgoja in izobrazba.

Cibej.

W. Katt: *Unser Kind und die Schule*. 214 str. 1927. Dessau, Dünnhaupt.

Ta knjiga je namenjena staršem, potem pa tudi vzgojiteljem sploh, torej tudi našemu učiteljstvu. Sicer se ozira v glavnem na nemške razmere, zlasti tam, kjer slika stanje in organizacijo nemškega šolstva (počenši od osnovne šole do višje srednje šole), a utegne koristiti tudi naši javnosti. V zaključenih poglavjih obravnava vzgojo v predšolski dobi, nato obširno odnose med šolo in starši, odnos učitelja do učenca, mladinsko gibanje, nadarjenost dijakov, vprašanje poklica in izbire poklica. Knjiga je praktična, nadvse enostavno pisana, navaja za vsako poglavje literaturo za nadaljnji študij. *Čibej.*

W. Stern: *Probleme der Schülerschule*. 50 str. 1926. Leipzig, Quelle-Meyer.

Stern, ki se že desetletja ukvarja z raziskovanjem otroške inteligence, preizkušno inteligence, vprašanjem selekcije sposobnih dijakov (»dviganje sposobnih«, »pravi otrok v pravo šolo«) povzema tu v kratkem predavanju glavne misli, tičoč se naslova. V kratkih, a jasnih obrisih izkaže psihološke, sociološke in pedagoške strani tega problema. Nato v podrobnem pokaže, kako naj se izvrši izbira sposobnih in nadarjenih učencev. Že v 4. razredu osnovne šole postane potrebna selekcija, ki se pozneje pri prehodu v srednjo šolo mora v podrobnem izvršiti. Praktični uspehi Sternovih preizkušenj morejo tudi nas zanimati, zlasti opozarjamo na brošuro naše osnovnošolske učiteljstvo. *Čibej.*

A. G. Tangsley: *Die neue Psychologie und ihre Beziehung zum Leben*. 306 str. 1923. München, Drei Masken.

Predstojeca knjiga angleškega avtorja, ki je izšla v nemškem prevodu, lepo izstopa iz običajne psihološke literature. Odlikuje se po posebno enostavnem in z zgledi podprtem izvajanju — v tem oziru se bistveno razlikuje od nemških knjig, ki so po možnosti pisane v čim najbolj učenjarskem stilu. Tangsleyova knjiga je dokaz, da se dajo tudi najtežji problemi pod-

zavestnega in instinktivnega duševnega življenja prikazati v jasni obliki.

Tangsley obravnava v svojem spisu osnovne probleme »biološke psihologije«. V važnih točkah se naslanja na Freuda in A. Adlerja, a njegovi nazori so širši, bolj do ločeni kot pri psihoanalitikih. T. se ozira bolj na normalne slučaje, ne toliko na psihopatične slučaje in slučaje potlačenega in zagrenjenega življenja. Točno prikazuje, koliko vloge igrajo v življenju takozv. »kompleksi«, to je z močno čustvenostjo napojeni doživljaji, ki se jih človek ne more zlepa otresti. Ne prikrivanje, ne izbegavanje, ne »racionalizacija« pri tem ne pomagajo mnogo. Pomembna je tudi Tangsleyeva razdelitev človeških instinktov: nahajamo instinkte, ki se nanašajo na lastni jaz (ohranitev in uveljavljanje samega sebe), dalje instinkte, ki človeka ženejo v socialnost (»sredne« instinkte) in končno seksualne instinkte.

Knjiga je porabna za uvod v študij nagnoskega in čustvenega življenja, podaja sliko o človeški osebnosti. Seveda ni učbenik običajna psihologija, ki raziskuje posamezne duševne doživljaje. *Čibej.*

H. Nohl: *Jugendwohlfahrt*. 112 str. 1927. Leipzig, Quelle-Meyer.

Nohl, profesor pedagogike na univerzi v Göttingenu, je v predstojeci knjigi zbral razne svoje študije iz socialne pedagogike. V lahkoumljivi obliki obravnava vprašanja mladinskega skrbstva, vzgojo zanemarjene mladine; podaja karakteristično pubertetne dobe, na katero izrečno opozarjamo, se peča s psihoanalizo Freudove in Adlerjeve šole ter priznava nujnost upoštevanja podzavestnih in nagnoskih motivov človeške duše. Zlasti je to potrebno za razumevanje mladostnika in njegovih čisto »nerazumljivih« dejanj. Študija o »zmislu kazni« pa spada k najglobljim stvarim, kar jih je tozadevno bilo objavljenih. Nohl jasno pokaže, da ima kazen razne »funkcije«, da torej v različnih smereh lahko jako različno vpliva, čisto zelo negativno in kvarno. Na Nohlovo knjigo izrečno opozarjamo našo pedagoško javnost. *Čibej.*

Izpremema pri uredništvu Popotnika.

Ker je dosedanji dolgoletni urednik tov. Pavel Fiere odložil uredništvo Popotnika je prevzel njegovo urejevanje redakcijski odbor, ki je označen na listu spredaj.

Poverjeništvo UJU si šteje v dolžnost, da se ob tej priliki zahvalja tov. Fiere tu za njegov trud, ki ga je imel pri dolgoletnem urejevanju lista, ter za vse žrtve, ki jih je doprinesel s tem v zvezi v dobrobit slovenskega učiteljstva in šolstva.

V Ljubljani, v oktobru 1928.

Poverjeništvo UJU — Ljubljana.